286

VINCENT
ŠIKULA

ACALMIE

VINCENT ŠIKULA (n. 1936) se impune ca o proeminentă personalitate a literaturii slovace contemporane.
Volumele *La concerte nu se aplaudă* (1964), *Poate am să-mi fac un bungalow* (1964), *Pădurarul are la pălărie fir de săpunăriță* (1965), *Vacanță cu unchiul Rafael* (1966), *Cu Rozarka* (1966), *Nu-i circiumă pe fiecare deal* (1966), *Vremea* (1966), l-au impus ca cel mai popular scriitor, atît în țară cît și în străinătate.
Scrierile lui Šikula sînt experimente asupra artei literare sub forma unor simple meditații și mărturisiri despre oamenii obișnuiți—adulți și copii, expuse într-o construcție epică rafinată.

EDITURA UNIVERS

GLOBUS

Lei 5,25

3

ACALMIE VINCENT ŠIKULA

1977

VINCENT ŠIKULA

acalmie

Colecția GLOBUS / Editura Univers

Lector: OLGA JORA
Tehnoredactor: ELENA BABY

Tiraj 20.130 ex. broșate. Bun de tipar: 14.01.1977. Coli tipar 6,625

Tiparul executat sub comanda nr. 882 la
Întreprinderea Poligrafică „13 Decembrie 1918"
str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97
București,
Republica Socialistă România

GLOBUS

VINCENT
ŠIKULA

ACALMIE

Traducere de
Corneliu Barborică

EDITURA UNIVERS
București
1977

Ilustrația copertei de *Florin Ciubotaru*
Coperta colecției de *Ion State*

Vincent Šikula
S ROZARKOU A INÉ PRÓZY
Slovenský Spisovateľ, Bratislava, 1972

MUNCA ÎN PĂDURE

PLOUA CU GĂLEATA.

Andrej și-ar fi putut alege o altă clipă, mai potrivită, dar nu mai avusese răbdare să aștepte, pur și simplu se năpustise în răpăiala de-afară. Ce dacă se va uda și el un pic? Important era că va ajunge la Pálenice astăzi. Dacă s-ar grăbi, peste două ore sau chiar mai devreme ar putea fi la unchiul Nietschneider, nașul lui. Andrej fusese la el nu o dată. Cînd era mic, pornea la plimbare împreună cu tatăl său, ori de cîte ori aveau chef și de multe ori ajungeau pînă la stînca Hrebeň; de aci priveliștea se deschide în toate direcțiile, iar ambele văi ale Pálenicelor se văd ca în palmă. Coliba lui Nietschneider se află pe o pajiște și de-acolo se vede foarte bine. Pe acoperișul de șindrilă, precum și de jur împrejurul colibei, mișunau o mulțime de păsări. Coșul înnegrit de funingine, din care ieșea fum iarna ca și vara, se înalță spre cer. Andrej și tatăl său priveau mai întîi de pe deal, pe urmă coborau în vale și se opreau lîngă gardul de lemn, cîinele, Hector, căruia îi aduceau o grămadă de oase, lătra la ei; nașa le deschidea poarta, adresîndu-se mai întîi lui Andrej cu o voce schimbată, subțiată. Îi plăcea să-i ciufulească

părul, uneori îl trăgea cu nădejde de ciuf, ceea ce băiatului nu-i prea convenea. Dar se obişnuise cu astfel de drăgălăşenii. Ştia că după asta naşa îi invita în bucătărie unde îi omenea cu tot felul de bunătăţi. Lui Andrej îi întindea mai întîi un pahar de sirop dulce de zmeură, pe urmă îi aducea cozonac cu brînză şi cu o mulţime de stafide. Dar mai era ceva în el, ceva ce mirosea ca rozmarinul, care îi amintea lui Andrej de nuntă. Dacă cineva din sat se însura sau se mărita, tot satul se umplea de acest miros. Naşa îi dădea cozonac şi lui taică-său, dar cu atîta nu-l făcea prea fericit. Pentru a-l împăca, se repezea în odaie, de unde se întorcea cu o sticlă de vin roşu din care el, tătîne-su, îi dădea şi lui Andrej să guste.

— Atenţie, atenţie, să nu se îmbete iar copilul, zicea cu teamă naşa.

— Să guste şi el, insista tatăl. Măcar atîta cît să gonesc viermii din el.

Andrej venea cu plăcere la Pálenice, dar, pe măsură ce creştea, avea tot mai puţin timp pentru vizite. Începuse şcoala şi de-acolo nu putea s-o şteargă de cîte ori avea el chef. Întotdeauna cînd venea în sat, Nietschneider se plîngea că nu-i mai iubeşte. Dar nu era adevărat. Cu trecerea anilor, grijile se înmulţeau şi pentru Andrej. Cei de o seamă cu el îşi petreceau timpul cu tot felul de bazaconii, el însă se gîndea cu seriozitate la muncă.

Şi astăzi pornise spre Pálenice tot în legătură cu munca. În sat nu mai era rost să-şi găsească vreo ocupaţie. Sătenii transportaseră tot bălegarul, pe care aveau să-l întindă şi să-l grebleze abia la primăvară, fiindcă pe tarlale şi în vii nu puteai

călca acuma. Nu spera să găsească de lucru la naşul său, dar ar fi putut primi măcar un sfat de la el ; unde s-ar putea găsi niscaiva lemne de tăiat, de curăţat buşteni de carpen şi de fag, de tăiat fie şi numai crengile pe care le lăsau în urma lor, împrăştiate, tăietorii de lemne.

Ploaia era rece. Andrej n-avea nimic pe cap, apa i se scurgea pe păr, îi cădea după guler şi aluneca apoi pe şira spinării. Se opri, îşi trecu mîna peste păr ; şiroaie de apă îi căzură pe haină. Se întoarse cu faţa spre sat şi o clipă pregetă dacă să renunţe sau nu. Prostie ! Se udase tot, ce importanţă mai avea ? Ploaia ar putea să mai ţină încă patru zile de aici înainte şi ar fi silit să stea acasă fără nici un rost.

Îşi continuă drumul.

Dinspre pădure se abătu o pală de vînt. Vîntul căra fuioare de frunze ude, împrăştiindu-le peste pajişti şi peste drum. Dar la Andrej ajunse cu braţele goale şi îl izbi făcîndu-l să se clatine. După o clipă de luptă, îşi aplecă capul mai mult, întinse o mînă înainte, vrînd parcă să împingă un zid invizibil, şi porni mai departe.

La ce oare se gîndea ? În vremea din urmă gîndul îl purta adesea către tatăl său, îl vedea mereu dinaintea sa, viu, fără greşelile lui întîmplătoare, ca om a cărui prezenţă era simţită în familie şi atunci cînd nu ştiau unde se află. Se pricepea la o mulţime de lucruri, dar avusese puţine ocazii pentru a-şi dovedi cunoştinţele şi talentul, pentru a se dărui timp mai îndelungat unei anumite activităţi. Era copleşit de griji şi nu găsea de lucru. Alerga, alerga cînd după o muncă, cînd după alta. Alerga şi atunci cînd nu avea după ce, cînd nu

aveai pe ce pune mîna. Și deodată a început să se ascundă. Se ascundea de nevastă și de proprii lui copii, de prieteni și cunoscuți. Se ascundea și de griji, vroia să scape de ele și în cele din urmă a căzut. N-a fost ostaș și cu toate astea a căzut. În localitatea Svätý Kríž pe Hron.

Andrej trecu peste un șanț plin cu apă, apoi păși pe poteca de pe pajiște, printre mușuroaiele de cîrtițe și băltoace. Îi plescăia apa sub picioare și stătea gata să se împotmolească în noroi.

Pajiștea era plină de ciori. Stăteau în iarbă cu capul aplecat înainte, de departe păreau doar niște bulgări de pămînt sau niște pietre pe care cineva le-a împrăștiat la întîmplare. Nici nu s-au mișcat, cînd Andrej a trecut pe lîngă ele. Dar una, care ținea ceva în cioc, poate vreo alună, s-a ridicat în zbor, așezîndu-se pe ramura unui măr sălbatic.

Se întreba : cum oare, cum ajunsese tatăl său acolo ? Aici în sat nu era nici pomeneală de război. Nemții își construiseră la Jundovina un aeroport, au făcut de cîteva ori exerciții, un fel de alarmă, se ascundeau în canale și prin tot felul de găuri, dar sătenii nu-i luau nici un pic în serios, rîdeau, pentru că lor li se părea asta un fel de comedie. Ce-i drept, mai aveau loc și altfel de alarme, cînd deasupra satului apăreau avioanele americane ; atunci ostașii germani se speriau de-a binelea, îi mînau pe săteni să intre în pivnițe, dar nimeni nu-i asculta. Țăranii își încuiau doar casele, apoi fugeau în grădină de unde priveau, pitiți pe sub pomi, la bolta albastră : unde sînt ? De ce zboară atît de sus ? Nu, nu sînt avioane, e numai staniol. Și manifeste. Să vedem ce ne mai scriu. Odată avioanele au coborît jos de tot, vuia văzduhul și se cutremura pămîntul. Unul dintre piloți, poate din greșeală, a dat drumul unei bombe peste grajdul comunal ; a omorît taurul comunei pe care apoi tot satul l-a plîns. Un alt avion se prăbușise lîngă Firigle, a țîșnit o flacără uriașă de-a speriat pe toate femeile din sat, încredințate că sărise în aer un întreg deal. Nemții l-au adus la cîrciumă pe un parașutist rănit. S-au strîns buluc bărbați și femei, fiecare dintre ei curios să-l vadă pe rănit. Era palid, se temea de nemți, dar și de săteni. Unchiului Juhas, adică, unchiul lui Andrej, i-a dat un măr american, tare. Tot satul ar fi vrut să guste din el. Tatăl lui Andrej n-a mai dat nici un fel de veste. De ce hoinărea atîta vreme ? De ce plecase în munți ? Cu cît o ducea mai greu, cu atît mai puțin avea chef să se întoarcă acasă. Și cine știe dacă nu se dăduse cu partizanii numai ca să scape de griji ?

După o cotitură, poteca îl duse pe Andrej pînă la un gard viu de aluni în spatele căruia se întindea pădurea, o pădure de stejari înalți. Trebui să se aplece deoarece ramurile alunilor erau foarte joase. Înaintă o clipă ca printr-un tunel, pe urmă, după ce intră în stejăriș, începu să meargă mai ușor, ploaia i se părea mai slabă, parcă și vîntul bătea mai încet ; vuia doar în coroanele copacilor. De jur împrejur se scuturau frunzele. Pămîntul era mai tare, pantofii nu se mai înfundau. Simțea sub picioare stratul de piatră. Poteca urca, era din ce în ce mai cotită, se cățăra pe mușuroaie și pe stînci îmblănite în mușchi, pe alocuri ocolea tufișurile dese și tufele de zmeură pe sub care se tîrau vara șerpi și șopîrle. Poteca o apuca la

dreapta, dar Andrej se abătu din ea și păși drept înainte spre stînca Hrebeň.

Privi în vale. Dinaintea lui se întindea o priveliște plină de culori în mișcare. Culorile se revărsau una într-alta, ici-colo țîșnind în văzduh ca niște flăcări. Autorul acestei priveliști era vîntul : el smulgea frunzele din copaci, risipindu-le apoi în toate direcțiile. Stînca se înălța peste ambele văi ale Pálenicelor. Vîntul șuiera ascuțit și tăios. Sufla în grota de sub stîncă (în Ochiul Hrebeň), scoțînd un sunet profund, de bas. Colibele tăietorilor de lemne nu se zăreau, doar fumul care spînzura peste vale spunea că pe undeva în apropiere se află o așezare de oameni. Un tablou mult mai frumos putea fi zărit în partea stîngă. Valea de sus (acum cea din stînga) era mai mică, dar mai deschisă. De fapt, era numai o pajiște care începea lîngă crîngul de pini, apoi se lărgea ușor pînă atingea marginea drumului care unea cele două văi. Pajiștea avea forma unui paralelogram. Se pierdea în albia rîului, căreia i se alătura și drumul. O parte din pajiște era îngrădită cu un gard de ostrețe. În mijlocul îngrăditurii se afla coliba lui Nietschneider. În timpul verii, vacile pășteau în preajma pîrîului. Toate aveau la gît talangi pentru cazul că s-ar fi îndepărtat spre Fifrperok și ca să fie ușor de găsit.

Ce-l adusese pe Andrej iară aici ? Nu mai era mic și era firesc că nu mai avea ce căuta în aceste locuri. De-ar zări-o din nou pe nașa lui, stînd dinaintea colibei, s-ar mai bucura ?

— V-am văzut, nășică.

— De unde ? De unde m-ați văzut ?

— Ne-am uitat la matale de sus de la Ochiul Hrebeň.

— Nu mai spune ! Ați fost tocmai la Stînca Hrebeň ? Ia te uită ! Și nu te dor picioarele ?

— Nu mă dor.

— Vezi, vezi, trebuia să mă fi strigat.

— Am strigat.

— N-am auzit. Altădată să strigi mai tare.

Andrej se cutremură de frig. Era ud leoarcă, apa picura de pe el, ba nu, șiroia, se scurgea în firicele subțiri, de la cap pînă la picioare.

— Nășică, te-am văzut.

Andrej ! De acum înainte nu va mai merge niciodată cu tatăl său la Pálenice, pe potecă la vale, apoi pe drumul nisipos unde, pe partea dreaptă, în adîncitura umbroasă clipocește pîrîul de munte, din care iarna, ca și vara se adapă sălbăticiunile. Aci vin la apă muflonii, cerbii și căprioarele. Nu se va mai apropia de jgheaburile unde animalele se strîng să lingă bucățile de sare. Și cine, cine va mai glumi cu el așa cum glumea tatăl său : Andrej, te-ai făcut băiat mare ! Dar azi asta nici n-ar mai fi o glumă ; se făcuse într-adevăr mare.

Îl scutură din nou frigul. Își ridică gulerul și porni la vale. Ploaia fremăta. Iar vîntul șuiera prin stîncă ca printr-o sticlă goală.

Ploaia nu înceta. Vîntul se mai potolise, dar poate numai în vale. Pe cer se rostogoleau alți și alți nori. Pîrîul vuia de parcă stătea să se reverse. Ce-i drept era adînc ; se revărsa de obicei primăvara, dacă era zăpadă multă și dacă vremea se încălzea brusc.

Andrej închise poarta de lemn, intră în grădină și se uită dacă, din întîmplare, nașul său nu

ieşise să vadă de vaci. Dar nu era nimeni pe afară. Doar cîteva vrăbii şi cîţiva piţigoi ciripeau în jurul acoperişului de şindrilă. Din şopronul de scînduri, care servea la depozitarea lemnului, cîinele se repezi, drept spre Andrej.

— Ho, javră, ce, nu mă mai cunoşti ?

Cîinele lătră, dar apoi îşi lăsă capul în jos şi se îndepărtă ruşinat.

Andrej bătu în uşă.

— Sînteţi acasă ? zise el, vîrîndu-şi capul în bucătărie.

— Acasă. Bine-ai venit ! îl întîmpină naşa. Dinaintea ei era o grămadă mare de rufe. În încăpere era foarte cald. Pe un trepied de fier se afla fierul de călcat, se auzea cum trosnesc în el cărbunii de lemn. Ce-i cu tine, Andrej ?

Naşul şedea pe laviţă şi îşi trăgea cizmele.

— Bine-ai venit, îi zise şi el. Văd că te-ai udat pînă la piele. Era neamţ, avea nevoie de timp să se concentreze ca să poată vorbi. Dacă vroia să vorbească cu cineva în slovacă trebuia să se pregătească un pic. Şi eu m-am udat. Acum m-am întors, a trebuit să mă schimb. Ce te-a adus la noi ?

Andrej împinse uşa şi abia pe urmă se apropie de masă, lăsînd pe podea în urma sa o băltoacă.

— Trebuie să te schimbi şi tu. Stai să-ţi aduc nişte boarfe.

— Nu e nevoie, zise Andrej, dar naşa se şi repezise în odaie.

— Adineaori m-am întors şi eu, zise naşul. Pe drum m-am gîndit la tine. Mama e sănătoasă ? întrebă el.

— Mama ? Sănătoasă.

— Şi Lojzka ?

— Acum e la gimnaziu.

— Eeee ! rîse naşul. Dacă ea e la gimnaziu, tu trebuie să fii om mare.

Andrej zîmbi.

— Tu ai venit după nuci, aşa-i ? îl întrebă naşul.

— După nuci ? Acum e tîrziu pentru nuci. Vedeţi ? Uitasem de tot de ele.

— Aşa-i. Isprăvise cu o cizmă, o trăgea pe-a doua. Mă duc să caut porcul. Adineaori i se mai auzea clopoţelul, acuma nu se mai aude. Cînd nu-l mai aud, mă duc să-l caut. Tu nu l-ai văzut ?

— Nu.

— Poate n-ai băgat de seamă. E vier. Dar să vezi ce vier ! O plăcere să-l priveşti. Avem şi un pic de orz, dar îl păstrăm pentru păsări. Nu ţi-e foame ?

— Nu.

— Karolína ! strigă el după nevastă. Ia pune ceva la încălzit.

— Îndată ! Naşa îi aduse lui Andrej o cămaşă şi nişte pantaloni uscaţi. Schimbă-te, Andrej !

— Poate m-aş fi uscat şi aşa.

— Ba nu, schimbă-te ! Am să-ţi aduc şi o haină să nu răceşti la noi. E frig afară ?

— Plouă.

— Şi în sat plouă ?

— Cum să nu plouă ? zise Nietschneider, rîzînd. Crede că numai la ea plouă. Hai, schimbă-te, insistă şi el.

Nașa luă de pe policioara de lemn o oală, turnă puțină apă în ea și o așeză pe mașina de gătit.
— Vă fac ceai, să vă încălziți. Puse cîteva lemne pe foc, apoi plecă să aducă haina promisă.
Andrej începu să se schimbe.
— Și zici că n-ai venit pentru nuci, făcu Nietschneider.
— Și eu care le-am adunat pentru tine, zise și nașa rîzînd.
— Pentru mine ?
— Pentru tine.
— Am un porc uite așa de mare, începu iar Nietschneider cu sămînță de vorbă. Are un clopot la gît, iar între picioare...
— Fugi, mă ! îl repezi nevasta.
— Vrei să spui că nu ? E un flăcău pe cinste. Înfulecă un coș de ghindă ca pe un nimic. Guiță întruna, se frămîntă și e răgușit. Mi-a ros toată podeaua, uite așa niște bucățoaie de lemn. Ar mînca și pe dracu. Zău ! Ne-ar mînca și pe noi. Azi i-am dat drumul din cocină, sărea ca un mînz, i-am dat drumul să se zbenguiască nițeluș. E un vier cît un balon de mare ! L-am auzit grohăind, da' acu nu-l mai aud, s-o fi dus cu clopot cu tot *irgendwohin* la naiba !
— Ar trebui să te duci după el, îi zise nașa.
— Mergi și tu, Andrej ? Se uită la Andrej. Să băgăm dihania de mistreț în coteț.
Porniră.
Cădea o ploaie măruntă. Nietschneider vroia să ocolească pe după casă, lui Andrej îi porunci să se ascundă după șopron.
Dar nu apucă să facă nici cîțiva pași, că îl și auzi pe bătrîn ocărînd. Se repezi spre el.

— Ce-i ?
— Iar îmi roade mărul.
Începu goana după porc. Îl mînară spre coteț, dar porcul, apucat de sminteală, nu se îndemna, așa că puseră mîna pe niște bețe și dă-i, împunge-l. Cînd în sfîrșit îl văzură înăuntru, închiseră ușa și o proptiră cu niște țărușe. La întoarcere bătrînul se opri lîngă măr și clătină din cap.
— Acu trebuie să-l oblojesc, zise. Se duse în grajd de unde luă balegă proaspătă pe care o întinse cu grijă peste tulpina roasă.
Andrej se uita la el, zîmbind.
— De ce rîzi ? Nietschneider îl privi încruntat.
— Ba nu rîd.
— Fugi în casă că iar ai să te uzi.
— Aștept.
— Ai să dormi la noi ? Bătrînul se ridică, ținînd brațele depărtate de corp și căutînd la pom.
— Da.
— Bine, să dormi. Da ia spune : ce vînt te-a-duce ?
— Caut de lucru.
— Nu mai spune ! Se uită iar la Andrej. Cu lucrul e treabă cam încurcată. Vara se găsește, iarna nu. Și tocmai aici ți-ai găsit să cauți de lucru ?
— Unde să mă duc, nașule ?
— Unde să te duci, Andrej ? Rîdea. Dar Andrej nu era sigur dacă glumea sau vorbea serios.
— Nu știți ceva ?
— Nu știu, băiete, zise bătrînul. Se duse la jgheab și se spălă îndelung pe mîini. Așa-i, zise iar. De lucru ar fi destul, numai cînd începi să

cauţi, bagi de seamă că nu poţi găsi cu nici un chip. Da' ia spune tu ce-ai vrea să faci ?

— Nu ştiu.

— Cîţi ani ai ?

— Şaptesprezece.

— Ei, dar te-ai făcut om mare. Ia te uită ! Şaptesprezece ani ! Hm ! Şi totuşi nu e mult, adăugă după o clipă.

— Destul, zise Andrej.

— Hai ! Nietschneider îl trase înăuntru. Mergea înaintea lui Andrej. La uşă, pierzîndu-şi probabil controlul, ocărî din nou : *Hergott !* Andrej s-a făcut mare !

Nietschneider nu era deloc încîntat. Dar chiar a doua zi s-a dus la brigadier să-l întrebe dacă poate să primească noi lucrători. Se poate şi nu se poate. Brigadierul nu poate hotărî singur, ar trebui să întrebe la Ocolul Silvic.

Nietschneider s-a dus să întrebe.

Şeful Ocolului a început să se văicărească şi să se sucească. Zicea că în brigada de la Pálenice ajunseseră şi aşa prea departe cu exploatarea lemnului. Nenorocirea e că pădurea nu creşte în acelaşi ritm. Iar şefului de ocol nu-i dă nimeni atenţie. I se spune : Dă ! Şi el trebuie să dea. Zi de zi primeşte rapoarte întristătoare. Oamenii taie şi iar taie, pur şi simplu devastează pădurea şi nu se găseşte nimeni care să zică : Destul ! Ce să-i faci ? Lui, şefului, îi vine să plîngă. A vrut să-i scrie ministrului. Dacă ar fi el ministru, ar opri imediat exploatarea.

— Domnule şef ! îndrăzni Nietschneider. Eu sînt doar un simplu lucrător.

— Şi eu ce sînt, boier ? Ce fel de boier sînt eu ? Uite, să ţi-o spun deschis : lucrători la pădure sînt mulţi ca omizile. Nişte omizi venite să toace pădurea. Îngrozitor ! Şi ce dacă au sădit şi ei acolo, as' primăvară sau as' toamnă nişte puieţi nenorociţi ? Unul se prinde, da' altu' nu. Un puiet din ăsta are o rădăcinuţă, uite atîtica ; spre ilustraţie îşi arătă un deget. Ba şi mai subţire. Îl muţi dintr-un loc într-altul şi-l apucă setea de apă. Rădăcina e ca un fir de păr şi începe să se răsucească, să se vîre printre pietre după o brumă de umezeală care n-ar ajunge nici pentru o albină sau o viespe. În doi-trei ani prinde puteri cu chiu cu vai, dar iar apare un monstru de-ăştia şi face trrr ! Cristoase ! Dacă ar sta cineva să se gîndească mai bine, l-ar lovi damblaua.

— Domnule şef, îndrăzni iar Nietschneider. Nu înţeleg nimic. Vă rog să-mi fie cu iertare ! Nu pricep ce vreţi să spuneţi.

— Cum aşa ? se miră şeful. Nu vezi ? Uită-te numai ce-au făcut cu Mahulanka.

— Care Mahulanka ?

— Cu crîngul Mahulanka. Fîşii întregi au tăiat din plantaţia de acolo.

— Domnule şef, de ce îmi spuneţi tocmai mie toate astea ? Ştiţi prea bine că nu tăietorul hotărăşte ce copac să doboare.

— A ! Bine zici, să doboare. Crîngul Mahulanka n-a fost distrus de lucrători, ci de militari.

— Atunci, de ce mai vorbiţi despre asta ?

— De ce ? E drept, n-ar trebui...

— Domnule şef, dacă vreţi să ziceţi cumva că eu sînt neamţ...

— Ei, na ! Spune pînă la capăt !

— Domnule şef, eu trăiesc în Pálenice de şaizeci şi unu de ani împliniţi. Am lucrat toată viaţa la pădure. Şi am făcut atîta treabă de mă minunam şi eu uneori. Recunosc, acum nu mai am atîta spor. Vine vremea de plouă şi tot plouă şi eu respir aerul ăsta umed. Iarna, cum ştiţi, stau îngropat pînă la cur în zăpadă, e vreo plăcere ? Domnule şef, din munca la pădure n-a făcut nimeni avere, nici măcar o colibă nu-şi poate ridica. Ce să vă mai spun ? De-o viaţă locuiesc în casă străină, iar vacile mi le pasc tot pe loc străin.

— Cine spune ceva de casă ? Discutăm şi noi despre cum stau lucrurile cu pădurile în vremurile de azi.

— Domnule şef, eu nu locuiesc pe degeaba în casă.

— Să lăsăm asta !

— Trăiesc la Pálenice de şaizeci şi unu de ani...

— Nietschneider, am impresia că te-ai supărat pe mine.

— Iar cît priveşte crîngul ăla... Am eu vreo vină că s-a instalat acolo armata germană ?

— Nietschneider ! Am vrut să spun cu totul altceva. Ia zi-i, ce-i cu flăcăul ăla ?

— Iacă...

— E vreo rudă de-a dumitale ?

— E finul meu.

— Ai vrea să-l angajăm. Dar în cazul ăsta va trebui să concediem un alt lucrător.

— Eu nu m-am gîndit deloc la aşa ceva.

— Cîţi ani are ?

— Şaptesprezece.

— Şaptesprezece ? Ce să fac cu unul ca el ? Trebuia băgat ucenic la vreo meserie.

— Ucenic ? Domnule şef, atunci tot eu ar trebui să-l bag.

— N-are părinţi ?

— Tatăl lui a murit de mult. Unul Dóbšović. Poate l-aţi cunoscut.

— Care Dobšović ?

— Andrej.

— Nu l-am cunoscut.

— Andrej Dobšović. Şi feciorul se cheamă la fel.

— Nu, nu l-am cunoscut. Dacă l-am da la muieri ?

— La muieri ?

— Da. Să lucreze cu ele la adunatul seminţelor.

— M-am gîndit şi eu la asta. Numai că asta nu-i muncă de durată.

— Aşa-i.

— Nici nu se cîştigă mare lucru.

— Să încerce.

— Altceva nu s-ar mai putea găsi ?

— Poate mai tîrziu. Să încerce aici şi pe urmă om vedea.

— Să-i spun brigadierului ?

— Spune-i !

— De luni ?

— Da.

— De luni poate să înceapă.

— Da. Şi nu mai fi supărat pe mine !

— Vă mulţumesc.

— Te rog să nu mai fii supărat.

— Rămîneţi cu bine ! Şi nici dumneavoastră să nu fiţi supărat că vă necăjesc cu ale mele.

— Cu bine, domnule Nietschneider !

— Cu bine.

Din clipa aceea Andrej a rămas în munți, locuind acolo. În sat se ducea rar, de obicei în ajun de duminică. Lucra zile întregi la plantația de puieți ; aranja răsadurile, alegea stejarii și plopii pentru a fi sădiți. De cîteva ori s-a dus cu femeile la strîns de semințe. Femeile întindeau pe jos o pînză verde și-l îndemnau pe Andrej să se urce în arin :

— Hai, domnule practicant ! Credeau că e la practică, așa îi zicea și brigadierul. Din cauza asta Andrej era supărat pe brigadier, dar cu femeile se înțelegea, unele dintre ele, alea mai tinerele, chiar îi plăceau.

— Poftiți aici, domnule practicant ! Vă împrumut binoclul, striga brigadierul.

— Vă mulțumesc.

— Hai, hopa sus ! Urcați-vă în copac, domnule practicant.

Uneori se supăra și pe femei, dar nu vroia să-și dea supărarea pe față ca să nu le jignească și apoi să se plîngă de el, căci puteau să-l pîrască la brigadier, iar brigadierul putea să se descotorosească ușor de el, pur și simplu să-l dea afară. N-ar mai avea de ce să se apuce. Unchiul Martin și unchiul Ambroz, pe care îi ajutase de cîteva ori să facă araci, ședeau acum acasă ; își puneau la punct securile și penele să nu le cadă cozile, iar la pene să nu le cadă inelul de metal. Mai tîrziu și el, Andrej are să meargă la lucru cu bărbații. Atunci și lui, ca și celorlalți, îi vor repartiza o căruță de lemne pe care va putea să o vîndă sau să o dea în schimbul cartofilor sau a porumbului. În fiecare an veneau la ei țăranii de la șes unde cresc doar sălcii în lunci și salcîmi pe lîngă drum.

Țăranii de la șes caută lemn de fag, cu toate că nici salcîmul nu-i de lepădat. E un copac de șes. Crește și pe lîngă garduri, pe haturi precum și prin tot felul de locuri părăsite. Salcîmul. Firește. Tulpina și crengile cele mai groase sînt acoperite de o coajă crăpată care se desface foarte ușor atunci cînd se prelucrează lemnul. Coroana acestui copac se revarsă dezordonat. Primăvara salcîmul face frunze, niște frunze pețiolate, elipsoidale. Frunze asemănătoare mai are măzărichea și mazărea, cu deosebirea că frunzele de salcîm sînt mai mari. Vara se închid la culoare. Către sfîrșitul lui mai apar în copac ciorchini de flori albe. Albinele zumzăie peste ogoare, țăranii zîmbesc. Se face mierea, se face ? Salcîmul mustește de miere. Albinele sînt harnice, rezistă numai cîteva săptămîni, pe urmă vin altele, noi generații. Iar apicultorii stau aplecați deasupra stupilor ca niște sfinți ; ei scot fagurii cu gesturi lente și calme. Cîtă miere ! Ne-a dat salcîmul miere. Ridică fagurii în sus, apoi lasă capetele în jos. Vîntul înprăștie prin grădini parfum de ceară. Salcîmul ? Flori albe, clopoței, ba nu, un fel de botișoare deschise larg. Se usucă și cad, cedînd locul unor boabe cafenii, îmbrăcate în piele, care se deschid iarna sau primăvara, lăsînd să cadă din ele semințele de culoarea măslinelor verzi.

În fiecare dimineață lătra cîinele. Andrej se trezea imediat. Unchiul venea și îi bătea în ușă : Scoală, Andrej ! În clipa aceea el era în picioare și se îmbrăca.

Nașa trebăluia prin bucătărie. Făcea focul, punea mai întîi niște așchii uscate pe care le aduna omul ei cînd se pregătea să plece din pădure și

pe care i le aducea acasă în rucsac. Punea pe plită o oală cu apă, pentru bărbați, ca să aibă la gustare și ceva cald. Picăturile de apă care se scurgeau de pe buza oalei pe plita metalică, începeau să se evapore pînă ce dispăreau. Trosnetul lemnelor în foc înveseleau încăperea. Așchiile ardeau iute. Femeia arunca repede vreo cîteva bucăți mai subțirele de lemn. Se îndrepta spre stelajul de lemn, lua de acolo un vas de porțelan pe care se afla o grămăjoară de urdă. Punea alături și o bucățică de unt, adăuga puțină smîntînă, ca să fie mîncarea sățioasă, fiindcă după mîncare slabă pe oamenii ei i-ar apuca foamea înainte de a ajunge la locul de muncă. Amesteca bine totul, presăra amestecul cu pătrunjel mărunțit, apoi adăuga și niște piper și boia de ardei.

În timpul acesta Nietschneider dădea nutreț la vaci, rînea balega de sub ele, le așternea frunze uscate de stejar și numai după aceea se întorcea în bucătărie.

Între timp, începeau să se strîngă și ceilalți oameni. Erau, cei mai mulți dintre ei, doar niște bătrînei. Nu intrau în casă, așteptau afară sau în șopron unde își lăsau întotdeauna felinarele cu care își luminau drumul. Seara treceau să și le ia, dar nici atunci nu intrau în casă, ci mormăiau ceva, un fel de „noapte bună“ după care plecau cîte doi, cîte trei.

— Andrej ! La cină !

Cinau împreună, el și cu nașul lui, după cină tăifăsuiau vreme îndelungată, de regulă despre gospodărie și cît de bine trebuie ea condusă. De cîteva ori Andrej a adus vorba despre război, Nietschneider însă n-a zis nimic, de parcă nici nu-i păsa că e război.

— Andrej, mîine să iei cuțitul și să te duci să însemnezi copacii.

— Mă duc.

Pe masă se afla o lampă chioară. Cînd flacăra din sticlă începea să tremure, însemna că gazul pentru ziua aceea era pe sfîrșite și că era timpul să se ducă la culcare.

— Noapte bună !

Andrej se ducea în grajd unde, peste noapte, era mult mai cald decît în bucătărie. Nietschneider ținea cinci vaci, toate aveau la gît talăngi. Dacă se agita vreuna din ele, începeau să se agite și celelalte.

— Andrej ! Scoală !

— Iar ?

Și uite așa treceau zilele una după alta.

Pe la începutul lui decembrie a căzut puțină zăpadă. Jos, în sat, s-a topit imediat, doar la Pálenice a rămas totul în cămașă albă. Nopțile erau senine. Oamenii se întorceau înghețați, dar înăuntru tot nu intrau, se încălzeau afară la felinare, unii dintre ei umblau de colo-colo pe dinaintea ușii, bătîndu-se cu palmele peste brațe. Înghețau și la lucru. Ei ziceau că frigul îl prinde pe om de la picioare. Cînd și cînd, cîte unul arunca securea, se apropia de foc și își băga picioarele drept în flăcări.

— Va fi o iarnă mai geroasă, ziceau unii.

— Asta așa e.

Cîte o discuție de acest fel se isca ca din întîmplare ; poate că vreunul dintre oameni uita de el și slobozea din gură ce-i trecea tocmai în clipa

aia prin minte. Ceilalţi erau de acord cu el. Uneori Nietschneider încerca să spună vreo glumă, dar ei nu rîdeau, ci făceau nişte mutre de parcă gluma lui nu i-ar interesa sau parcă nu înţelegeau ce spune Nietschneider.

Înainte de Crăciun, Nietschneider a tăiat un porc. A invitat pe toţi tovarăşii lui la cină. A fost o seară cu adevărat veselă.

Primul sosi brigadierul.

— Guten Abend! zise, scoţîndu-şi puşca de la uşă şi uitîndu-se unde s-o pună.

Nietschneider i-o luă din mînă şi i-o aşeză în colţ.

— Bine ai venit! îi zise. Pe urmă s-a întors către nevastă-sa şi îi făcu un semn cu degetul că trebuie să se grăbească, fiindcă şi ceilalţi musafiri aveau să sosească cît de curînd. Albia trebuie dusă în odaie, acolo e mai rece, aici carnea ar putea să se încingă.

— Staţi, să vă dau şi eu o mînă de ajutor, se oferi brigadierul. Îşi scoase haina şi se luă după ei. Era curios cîtă untură le ieşise. Trebuie să controlez. Vreau să ştiu ce fel de gospodari am în sectorul meu.

— A fost un vier pe cinste, începu Nietschneider să se laude. Dădea din copite ca un cal. Pe a bătrînă a mea a dat-o peste cap de-a rămas lată.

— Iar minţi, zise femeia, rîzînd.

— Zău! o ţinea Nietschneider înainte. A avut şapte vieţi. Ehei! Domnule Lembovič, apoi trebuie să ştiţi că mînca, nu glumă. Nu pridideam să cărăm cît porumb şi ghindă înfuleca. Mai avea un minut de trăit şi nu se lăsa, tot mai vroia să muşte. Iată! Şi-a arătat mîneca ruptă. De la el, diavolul.

Na! am zis şi i-am şi băgat cuţitul drept în inimă. Ţîşnea sîngele din el în toate părţile şi scotea aburi mai dihai ca un cazan. Uite carne bună de afumat şi ceafă, zicea răscolind carnea din albie. Uite şi aici! Ciolane, nu glumă. Ce zici, domnule Lembovič?

Brigadierul zîmbi.

— Dar varza?

— Poftim? Nietschneider se îndreptă de spate.

— Varză aţi avut?

— Am avut şi avem. Nici n-am apucat s-o gustăm. Doar Karolína. Vă spun eu: o varză de să-ţi lingi degetele. După ce-o mănînci trebuie să zaci patru zile să te hodineşti.

— Aşa-i de tare?

— Ca fierul. Karolína! strigă el după femeie. De ce nu pui nişte varză la-ncălzit?

— Da' poftiţi aici, răspunde ea, invitîndu-i în bucătărie.

— Nu-i nici o grabă, nu-i nici o grabă, zise brigadierul înghiţind în sec. Geaba! Începe să miroasă cum se cuvine la voi.

— Păi cum, zise Nietschneider. Andrej! Mă auzi? Unde s-a dus Andrej?

În clipa aia Andrej tocmai intrase în bucătărie cu braţul plin de lemne.

— Ce-aveţi cu mine?

— Auzi? Tu ai să ne serveşti, îl înştiinţă naşul.

— Foarte bine, i-a răspuns Andrej, rîzînd. Aruncă un lemn pe foc şi se duse să se spele pe mîini. Bine aţi venit! zise el cu întîrziere brigadierului.

— Mulţumesc, mulţumesc.

— Himmelhergot ! strigă Nietschneider. Toate clanţele sînt pline de unsoare.
— Nu ocărî ! îl dojeni muierea.
De afară se auziră voci. Oamenii ajunseseră lîngă uşă, dar mai aşteptau pe cineva.
— Au sosit, spuse brigadierul în timp ce femeia se duse să-i primească.
Intrară. În spatele lor apărură şi cîteva femei, rîzînd tare de ceva.
— Bine-aţi venit !
— Bună seara !
Brigadierul zîmbea, înclinîndu-se în stînga şi în dreapta.
Ocupară toate scaunele, şi laviţa şi totuşi unii au mai rămas fără loc. Doi bărbaţi au ieşit şi după o clipă au reintrat cu un buştean de stejar pe care se aşezară. Între ei se înghesuia şi brigadierul.
— Domnule Lembovič, vă rugăm să luaţi loc la masă ! au strigat cei de la masă.
— Mulţumesc, dar mie îmi place să stau lîngă sobă.
Nietschneider aduse o damigeană de vin şi începu să toarne în pahare.
— Aşa e bine ! Să începem cu vin, să sfîrşim tot cu vin.
— Domnilor ! sări în sus brigadierul. De pe acuma începem să vorbim de sfîrşit ? Bătu în pahar, dar văzînd că nimeni nu-l bagă în seamă se înghesui la masă. Vechii romani spuneau : *In vino...* dădu să spună maxima, dar nu mai era în stare să-şi aducă aminte cum se termină. Iar am uitat.
— *In vino*, au repetat oamenii după el, apoi au ciocnit cu muierile lor şi au lăudat licoarea.

Între timp gazda aşezase farfuriile şi în mijlocul mesei pusese o oală mare cu varză.
— Vă rugăm să poftiţi ! i-a invitat ea pe musafiri.
— Staţi ! a intervenit brigadierul. Nu-i venea de loc să plece de la masă, deşi mai înainte declarase că locul lui este pe buştean, între Reichbauer şi Steberl. Domnilor ! Înainte ca lingurile domniilor voastre să atingă varza va trebui să-i cîntăm porcului un cîntec de jale.
Şi-i zice :

I-au tras clopotele
Patru măcelari...

Toată lumea asculta. Careva îi ţinea isonul cu un bas profund.

Au mîncat tot porcul
Cei patru măcelari...

— Şi nouă nu ne-au lăsat nimic ? a sărit nea Strockendel. Hergott !

Nimic nu ne-au lăsat
Cei patru măcelari...

— Daţi-i înainte ! îi încuraja nea Weber. Între timp eu am să-mi iau o porţioară de varză. Zis şi făcut : apucă linguroiul şi îl cufundă în oală.
Domnul Lembovič se opreşte o clipă, necăjit că nu i se dă cuvenita atenţie ; dar necazul îi trecu repede. Aruncă o privire peste masă în căutarea unei farfurii libere. Negăsind, se duse la bufet, luă o farfurie de lemn şi îşi turnă varză în ea.
Nietschneider umplu din nou paharele.
— Noroc !
— Uşurel, uşurel !

— *In vino*... Nu-i chip să-mi amintesc vorba aia latinească.

— Inocent.

— Ce-i aia ?

— Un nume.

— Nu vreau un nume, eu vreau o zicală.

Domnul Nietschneider se răsuci spre consoarta sa :

— Karolína, adu, te rog, domnului Lembovič o zicală, iar celorlalţi nişte caltaboşi.

Andrej şedea între nea Tandlmeyer şi nea Strockendel. Nea Strockendel era, dintre cei de faţă, cel mai în vîrstă. Era peste măsură de vesel fiindcă mai băuse ceva înainte de a pleca de-acasă. Se lega mereu de nevastă-sa care nu-l băga în seamă. Mînca liniştită, doar cînd şi cînd zîmbea. În faţa lui Andrej şedeau două fete. Una se numea Anna, avea un chip frumos, se uita numai în farfurie şi dacă cineva îi vorbea, roşea uşor. Anna era fiica lui Tandlmeyer. Lîngă ea stătea Hilda. Pe ea o cunoştea dinainte, de la echipa de femei. De fel era de la Grinava. Se măritase cu băiatul lui Tandlmeyer, care se afla acum pe front. Şi Hilda era frumoasă, dar Anna o întrecea.

Nietschneider mai turnă un rînd.

— Foarte bine ! Foarte bine ! Brigadierul salută primul iniţiativa. Dar, domnii mei, încă n-am băut de trei ori.

— E drept !

— Noroc !

Unchiul Tandlmeyer s-a apucat să pipăie zidul.

— Ia priviţi ! Peretele ăsta e crăpat.

— Cum putea să crape un perete atît de solid ? Se mira care mai de care.

— Nu-l poţi sparge nici cu tancul.

— E de piatră.

— De piatră.

— Nu vezi că e crăpat ?

— E de la vînt sau de la cutremur, îşi dădu cu părerea brigadierul.

— Un perete ca ăsta nu se crapă de vînt, zice nea Kern.

— Vîntul dărîmă şi pereţi mai tari, zice brigadierul.

— Ar putea fi de la cutremur, se băgă în vorbă şi muierea lui Weber.

— Fugi de-aci ! i-o reteză Weber. S-a lăsat dealul, s-a lăsat şi zidul.

— Cum aşa ? Ce, casa stă pe deal ? îi luă peste picior Tandlmeyer.

— Cum aşa ? Ce, casa stă pe deal ? repetă şi naşul lui Andrej.

— Dealul a sărit niţeluş, zice şi muierea lui Weber.

— Hergott ! Cum putea să sară dealul ? se înfurie Weber.

Fetele chicotiră.

— Eu cred că-i de la vînt, zise Tandlmeyer.

— Vînt zici ? La noi nu-s vînturi aşa de puternice, zise nea Kern.

— Cum se cheamă vîntul ăla puternic ? întrebă Nietschneider.

— Uragan, îi răspunse Anna, dar nimeni n-o auzi.

— În Anglia un vînt ca ăsta a luat pe sus nişte trenuri, zise Tandlmeyer.

— Ei, lasă-mă ! se minună nea Strockendel, care se abţiguise bine şi nu se amestecase pînă acum în vorbă. Cum să ia trenurile pe sus ?

— Le-a luat.

— Cum ziceţi că se cheamă vînturile astea ? insistă Nietschneider.

— Uragane, zise din nou Anna, de data asta mai apăsat şi mai tare.

— Domnilor ! N-am băut încă de trei ori ! Brigadierul întinse mîna după pahar. Sorbi din el, apoi se aplecă la urechea muierii lui Nietschneider şi începu să-i cînte : *Guten Abend, schöne Frau...*

S-au ridicat şi cei ce stăteau pe buştean şi s-au apropiat de ceilalţi. Richbauer stătea lîngă brigadier şi cînta cu el. Steberl şi-a scos muzicuţa din buzunar, împrejurare care avu mare efect asupra tuturor.

— Iuliiaihaha !

Dar brigadierul care ţinea să dea mereu tonul le-a luat-o înainte.

Peste munţi şi peste văi
Karolína joacă cu husarii, măi...

— Karolína ! strigau de vuia bucătăria. Steberl cînta înainte, ceilalţi începuseră să bată pasul de dans.

Pentru-o căciulă de pere uscate
Îi băgă unul mîna pe la spate...

— Karolína ! urlau, izbind în scaune şi lovind podeaua cu cizmele.

Naşa îl îmbrînceşte pe brigadier de lîngă ea, se urcă pe un scaun, fluieră mai întîi ceva, pe urmă îi dădu drumul cu o voce aproape bărbătească.

Dănţuiau toţi sfinţii,
Dumnezeu cu-ai lui,
Sfîntul Petru ţopăia,
Se ţinea de-un cui...

— Karolína !

— Sus cu ea !

S-au ridicat de la masă. Au înconjurat-o, s-a produs hărmălaie. Muzicantul trecea de la o melodie la alta şi, după el, toată lumea dansa. Naşul ţinea în mînă oala, în care mai rămăsese puţină varză, şi lovea cu ea de masă. Nea Strockendel bătea duşumeaua lîngă fereastră şi o bătea cu atîta foc că a sărit o scîndură, a sărit sus de tot.

— Bătrîn ţicnit ! sare nevasta lui Strockendel furioasă, apoi se duce îndată la naşa de-i cere iertare, ca să nu se supere. Dar naşa smulsese muzicuţa de la gura lui Steberl şi începuse să cînte drăceşte.

Nietschneider a lăsat oala pe masă, s-a aşezat lîngă nea Strockendel şi dă-i şi dupăie, şi dupăie, numai că scîndura, pe care căşunase el nu vroia cu nici un chip să sară.

Pe urmă a încercat nea Kern, după el şi alţii, dupăiau din răsputeri pe duşumea, dar nici unul n-a fost în stare de isprava lui nea Strockendel : nici o scîndură n-a mai vroit să sară.

— Mai încearcă tu o dată ! îl încurajează Nietschneider pe Strockendel, care stătea tot la fereastră, dar fără chef, privind melancolic la spectacolul de dinaintea lui.

— Bătrîn ţicnit ! îi strigă iar nevastă-sa, dar pe alt ton, acum ţopăia şi ea veselă, bătînd cît o ţineau puterile în duşumea.

Nea Strockendel plîngea..

— Ia uitaţi-vă la el ! Oliver, ce-ai păţit, omule ? Nu mai are putere să sară.

— Sari ! Sari !

— Domnilor, n-am băut încă de trei ori.

Nea Strockendel a ieşit afară, lăsînd uşa deschisă la perete. În încăpere a năvălit un vînt rece.

Andrej s-a dus după el.

— Oliver ! strigă mătuşa Strockendel, ieşind şi ea după el. A revenit însă curînd ca să caute haina omului ei. O să răcească. E încăpăţînat. Unde şi-o fi pus haina ?

— Domnilor, nu vă speriaţi ! îi linişti brigadierul. Domnul Strockendel s-a dus să privească stelele.

— E aici, e aici !

Hilda găsise între timp haina lui Strockendel şi s-a repezit cu ea în grădină.

— Karolína, Karolína ! *Guten Abend, schöne Frau...*

Strockendel ieşise din grădină, ajunsese la drum şi părea zorit, de parcă cineva s-ar fi ţinut pe urmele lui.

— Hei ! strigă Andrej. Stai, unchiule Strockendel !

— Andrej, Andrej ! ţipa şi Hilda, alergînd după ei.

Bătrînul se opri.

— Măi, Andrej, ce fel de unchi îţi sînt eu ţie ?

A început să-şi roadă buzele şi s-a pornit din nou pe plîns. Plec. Ce să fac aici ? Ce sînt eu să-şi bată joc de mine ?

Şi din nou a plecat.

— Ce te-a apucat ? Andrej se uită buimac în urma lui.

Bătrînul ajunsese la pădurea de pini.

Între timp sosise şi Hilda. L-a apucat de mînă pe Andrej şi împreună au gonit mai departe.

— Oliver, ţi-ai uitat haina !

— Andrej ! Ce fel de unchi îţi sînt eu ţie ?

Bătrînul băgă haina sub braţ şi plecă acasă.

S-au uitat după el. Ajunsese departe şi tot i se mai vedea cămaşa albă.

A doua zi era duminică.

Andrej ar mai fi dormit, dar l-a trezit brigadierul, care pleca spre casă abia către dimineaţă. Ţipa în gura mare despre nu ştiu ce buşteni şi îl înjura pe şeful ocolului. Are studii ? Şi eu am. Am şaisprezece ani de practică, iar el n-o are decît pe nevastă-sa. Cine are nevastă, măi Nietschneider, pentru mine e zero. Circumdederunt ! Dacă vrea buşteni, să vină să ia. Nevasta dumitale, Karolína, ar da şi ultima bucăţică de pîine. Uite aşa ! Dacă vrea buşteni, să vină să-i ia. Să-şi facă scări din ei şi tat-su să umble prin sate şi să strige : Cumpăraţi scări ! Nici o teamă, Nietschneider, livrăm orice : scări, grinzi şi cremvurşti, aşa cum am zis. Odată tat-su ara pe Bindiška, s-a pomenit cu un militar. „Bombardieren Prespurk !" „Ce zici, ce zici ?" „Prespurk !" La care el zice : „Cremvurşti n-am că anul ăsta n-am tăiat porc. Dacă pofteşti, băiete, am colea o bucăţică de slănină, dar cremvurşti

n-am !" Parcă ar fi fost surd. Eu nemţeşte n-am învăţat, dar maghiara o ştiu. Mă rog, mă rog! Dacă doriţi, eu pot să mă întreţin cu voi de dimineaţa pînă seara în limba maghiară. Vi-o spun sincer. Un om inteligent nu se teme de sinceritate. Nu ne temem nici de şeful nostru, nici de ministru, nici de Jožko al nostru adică de preşedintele nostru. Da ! Da ! Îi arătăm frumuşel călcîiele noastre. Domnule Nietschneider, acum e totul limpede, limpede ca o scară. Ştii din ce o să ne ducem pe copcă ? Din cauza cufurelii. Slovacului îi ajunge doar nişte mîncare de varză, să aibă ce băga în burtă, în treacăt fie spus, varza voastră a fost grozavă. De cufurit se cufureşte şi de la pere pădureţe. N-are nevoie de vurşti şi de ciolane de porc ; ajunge să-i arăţi cratiţa şi face ce pofteşti. Eu ce-am avut de spus am spus : nu daţi carnea de pomană, mai bine afumaţi-o, că o şuncă e mai bună ca orice. Şefului nu trebuia să-i spuneţi nimic, că e pofticios, ăla e în stare să creadă că bordeiul ăsta nenorocit, pe care l-aţi luat cu chirie de la forestieră, e cine ştie ce moşie. Limpede ca o scară. Tăietorul are şi el acolo două văcuţe, creşte şi el un porc şi-apoi vine unul grozav să i le umfle. Locul cărnii e la cîrlig. Faci un foc, nu prea mare, doar atît cît să scoată fum. Nu uitaţi să strîngeţi cetină. Cetina verde e cea mai bună, pîrîie, şi la afumătoare miroase ca-ntr-o biserică. Ca-ntr-o biserică. Domnule Nietschneider, fă treaba asta ! N-ar fi păcat să se strice bunătate de material ? Tai o bucăţică, sau mă rog, n-ai decît să arunci în oală şi o halcă întreagă. Oală ai ? Ai să vezi specialitate ! Iar în ce-l priveşte pe şeful ocolului, du-i şi lui acolo doi caltaboşi şi un pic de varză,

cu toate că el, în locul dumitale, nu te-ar lăsa nici să miroşi. Eu vă vreau numai binele. Pe băiatul ăla, pe Andrej, am să-l angajez de la Anul Nou. O să lucreze cu dumneata. Nu e de rîs că un găligan ca el stă şi adună seminţe ? Un ţap bătrîn ! Eu am inima bună, nu înghit nici un fel de prefăcătorie. Tăietor-netăietor, inima bună contează. Cînd o să cadă un pic de zăpadă, să-ţi aduci pe sanie nişte lemne. Cară cît pofteşti ! Mie de pădure mi-e milă, da' pe omul cumsecade îl ajut. Da ! Aşa sînt eu. Eu mi-aş da şi cămaşa de pe mine. Iar dumneata, domnule Nietschneider, caşti de-ţi trosnesc fălcile. Noapte bună ! Du-te la culcare, Karolína să-ţi cînte ceva, poţi să dormi frumuşel pînă la prînz.

— Aha ! Păi începe să se lumineze de ziuă.

— Începe sau nu începe, tot una e. Eu tocmai mă gîndeam că omul, atunci cînd se află între prieteni, uită de somn. Crezi că şeful ocolului ar fi în stare de aşa ceva ? Mă rog, mă rog ! Noi am rezistat cel mai mult. De buşteni am vorbit, de picioare de porc şi de piftie. Nu uita să pui usturoi în piftie. Să ai grijă ! Ia te uită, s-au trezit şi piţigoii, înseamnă că s-a făcut dimineaţă. Trebuie să le puneţi şi lor pe-o sfoară nişte osînză. Restul topiţi şi păstraţi pentru prăjituri.

— Ce rost are ?

— Fără mofturi ! Karolína o să-ţi facă nişte corăbioare de-o să-ţi lingi buzele pînă la Paşte.

— Nu cred, nu cred. Dacă e să vă spun adevărul, domnule Lembovič, eu nu mă omor după prăjituri. Dacă ciugulesc dintr-una, mi-ajunge pe trei şi pe patru luni.

— Ia te uită ! Eu credeam, măi Nietschneider, că ești om serios, cînd colo ești un șmecher : dai întîietate verzei, caltaboșilor precum și altor asemenea fructe de iarnă. He, he, he ! Apăi și eu sînt la fel. Cît mi-a dat Karolína să bag în mine, doamne ferește să cad undeva. *Guten Abend, schöne Frau...* Păcat ! Mai departe nu știu. Mai că m-aș întoarce să-i cînt Karolínei.

— Cîntă-i aldat' ! zise Nietschneider.

— Am să-i cînt, am să-i cînt. Da' nu mă goniți ! Dacă vreau, plec, dacă nu, rămîn la voi pînă luni. Ha-ha-ha ! Priviți numai cîți cintezoi sînt aici, ăștia au adulmecat porcul tăiat. Cred că trebuie s-o șterg.

— Noapte bună !

— Daaa ! Măcar plec pe lumină. Măi Nietschneider, măi ! Eu n-am învățat nemțește, dar dacă vrei, pot să-ți cînt pe ungurește. *Fifrperky munte mare...* începu el iar să cînte.

— Salutări de la noi !

— Transmit ! La toată lumea. Mneața bună, mneața bună ! La ora asta muierea mea umblă prin pădure. Pe drum o să-mi ciripească vrăbiile, nu-i grozav ? Cu bine, Nietschneider !

— Cu bine !

Printr-o fereastră mică năvălea în grajd o lumină albăstrie.

Vacile se sculaseră și tropăiau neliniștite.

Andrej se ridică, căută scara ca să se urce pe ea în pod și să arunce de acolo măcar un braț de fîn. Găsi scara, dar de urcat nu se mai urcă deoarece constată că i se cam învîrte capul. Ieri băuse ceva. Azi va trebui să-și găsească de lucru

ca să se lecuiască de starea aia neplăcută care urmează după beție. O să coboare la rîu să-și bage capul la apă rece, poate o să-i treacă un pic. Rău n-o să-i facă nici aerul proaspăt.

Lăsă scara și se întoarse la bîrlogul lui. Luă fînul pe care dormise și îl duse vacilor ca să le mai potolească. Știa că în curînd o să se ivească Nietschneider, după el nașa, să mulgă vacile și să-i amintească lui Andrej că e duminică și că e cazul să se ducă la biserică.

Ar trebui să se ducă, fiindcă dacă o să se învîrtă doar pe lîngă grajd, o să se bage de seamă că nu se simte bine. Nici nu băuse cine știe ce. Aseară a avut capul limpede, poate fusese singurul treaz între ei. Unchiul Strockendel smulsese scîndura, apoi se rușinase și plecase acasă plîngînd. Andrej a vrut să-l însoțească, dar pe urmă îi ajunsese Hilda din urmă și s-au întîlnit tustrei în drum. Dar poate că Andrej a prevăzut că așa se va întîmpla. E drept, dacă ar fi să fie sincer, ar trebui să recunoască că el s-a gîndit la Anna. Anna e mai tînără, nemăritată, altfel nu s-ar fi gîndit la ea. Dar acum ? Ce-o să creadă Anna despre el ? Ar trebui să se ducă fără întîrziere, chiar astăzi, la Hilda să-și ceară iertare. Dar de ce să-și ceară iertare ? Hilda și-ar bate joc de el, ba i-ar mai spune și Annei cît e de prost și de necrescut. Poate că Anna a și aflat. Într-adevăr ! Dacă o să-i pîrască Anna ? Ar trebui să se întîlnească și cu una și cu cealaltă, să le explice. Ce să le explice ? L-ar socoti un dobitoc și mai mare decît e în realitate. Dar cine știe dacă nu cumva unchiul Strockendel nu-i văzuse, pe el și pe Hilda, pupîndu-se acolo, afară ? ! Nu, nu i-a văzut. Dar chiar dacă

ar şti ceva, dacă toată chestia s-ar afla cumva, Andrej ar avea o scuză. Nu el, ci Hilda a venit după el de s-au pupat. Şi cum l-a mai tras de limbă ! Vroia să ştie dacă e îndrăgostit de ea. El ar fi trebuit să i-o spună că de Anna îi place mai mult. Dar nu i-a spus. Apoi la treburi dintr-astea nici nu s-a prea gîndit pînă acum. Cînd era mic, fusese prieten cu Maringula. Era vecină cu el, se duceau împreună la şcoală, orice putea să vorbească cu ea. Odată s-a ascuns cu ea după coteţ. Şi atunci Maringula a fost cea care l-a pupat. Ceilalţi copii se uitau la ei printre gard, după care au rîs multă vreme de ei. Şi astăzi Maringula se gîndeşte la el. Andrej o ştia.

Dar capul ăsta, capul ăsta nenorocit, cînd o să înceteze să-l mai doară ?

Se aşeză iar în bîrlogul său. Privi afară prin geamul murdar. Afară se luminase de-a binelea. Probabil că naşul se culcase, altfel de mult ar fi trebuit să fie în grajd să dea nutreţ la vaci. Poate că şi el are capul plin de alcool, ieri băuse destul. De fapt, era bine că toţi erau băuţi, cel puţin nu-l băgau în seamă pe Andrej. Fiecare era ocupat cu petrecerea, aşa că atunci cînd a plecat unchiul Strockendel nimeni nu s-a deranjat în mod deosebit. Nietschneider a strigat : Andrej, mişcă după el ! Oricum, şi neîndemnat s-ar fi dus. Hilda s-a repezit după ei, dar el era convins că Anna. Abia cînd a ajuns lîngă el şi-a dat seama că se înşelase.

— Oliver, ţi-ai uitat haina.

Strockendel a plecat şi a rămas singur cu ea. Hilda se aplecase spre el şi începuse să-l sărute. La început s-a speriat. E o senzaţie neobişnuită cînd începe din senin să te sărute o femeie străină, măritată.

— Să plecăm !

— Ce caraghios eşti tu, Andrej !

Începuse să-şi bată joc de el. Poate credea că Andrej e un papă-lapte şi un nătărău care nu ştie să se apere, că ea poate să facă ce pofteşte cu el. Greşeală. El are destulă minte.

— Să ştii, Hilda, că sînt beat.

— Mofturi, vrei să scapi. Cunosc eu de-ăştia ca tine. Crezi că mă păcăleşti ? Pe urmă se strînsese la pieptul lui. De ce eşti tu aşa, Andrej ?

El, nimic.

Hilda se supărase, îl făcuse gîgă, zicea că se preface şi că nu vrea s-o strîngă în braţe.

— Zău sînt beat.

— Atunci de ce ai ieşit afară ?

Dar după o clipă iar s-a aplecat şi iar a început să-l sărute. Măi, Andrej, unde ai să găseşti tu o femeie mai bună ca mine ?

Asta l-a zăpăcit de tot. A început să turuie la bazaconii ce nici nu-i trecuseră pînă atunci prin minte. Hilda rîdea, rîdea şi el.

Cineva intrase în grădină. Ţipa cu voce de beţivă.

— Trebuie să intrăm, să nu vină să ne caute. Hilda îl ţinea pe Andrej pe după gît şi-l pupa întruna la întoarcere.

La uşă i-a zîmbit şi i-a zis :

— Să nu sufli o vorbă, Andrej !

Tocmai atunci s-a repezit spre ei mătuşa Strockendel.

— Unde e Strockendel ?

N-a mai așteptat răspunsul și a pornit-o pe urmele omului ei.
Au intrat înăuntru.
— Domnilor, încă n-am băut de trei ori! zicea brigadierul.
Andrej a luat un pahar și l-a băut dintr-o răsuflare.
Hilda s-a dus la plită să-și încălzească mîinile. Îi spunea ceva Annei și amîndouă se hlizeau.
Andrej s-a apropiat de ele, dar în clipa aceea au încetat să mai șușotească și să chicotească. Asta l-a zăpăcit de tot. A întins mîinile deasupra plitei să și le încălzească, așa cum făcuse și Hilda cu o clipă mai înainte. Fetele îl priveau. S-a întors către Anna, crezînd că are ceva să-i spună. Văzînd însă că nu spunea nimic, i-a lăudat flanelul.
— E flanelul dumitale? a întrebat-o el, dîndu-și seama prea tîrziu că întrebarea era stupidă.
Anna a dat din cap în semn că da, Hilda însă a izbucnit în rîs.
— Am vrut să spun că și pe soră-mea, o cheamă Lojzka, a început gimnaziul în septembrie și a învățat acolo să tricoteze.
— Eu nu știu să tricotez, i-a spus Anna.
Hilda iar a rîs.
A rîs și Andrej, deși nu știa nici el de ce.
— Am vrut să spun că sora mea e foarte pricepută. La gimnaziu joacă și teatru.
Fetele n-au mai zis nimic.
Andrej s-a întors către plită și a început să-și încălzească iarăși mîinile.
— Nu cumva ți-au degerat unghiile? l-a întrebat foarte politicos Hilda.
— Nu.

— Dacă ți-au degerat atunci trebuie să-ți bagi mîinile în apă rece sau să te duci afară și să ți le freci cu zăpadă. E un leac sigur.
Andrej tăcea. Pe urmă s-a apropiat de masă, și-a umplut paharul și l-a dat peste cap.
— Domnilor! N-am băut încă de trei ori, a strigat Hilda. Și toți cei de la masă au ridicat paharele.

Toată ziua și-a petrecut-o în sat, dar către seară s-a întors iar la Pálenice. Nu s-a dus la nașii săi, ci a luat-o pe poteca ce ducea la Tandlmeyer. Se uita mereu înapoi, i se părea că aude pași în urma sa. Poate că cineva îl urmărește. Prostii! Cine să-l urmărească? E drept, dacă s-ar întîlni acum cu cineva, ar trebui să-i spună ceva, să-i dea o explicație cu cap și coadă, să-i spună, să zicem, că se plimbă. Dar asta n-ar fi explicația cea mai rezonabilă. Plimbare da, dar în timpul zilei. Ba n-ar mai explica nimănui nimic. S-ar ascunde după un pom și gata; ar aștepta acolo pînă ce ar trece dobitocul care i-ar apărea în cale. El, Andrej, nu vroia să deranjeze pe nimeni, de aceea dorea să fie lăsat la rîndul lui în pace de alții. Dar dacă ar ieși careva de la Tandlmeyer, să zicem ca să se ducă în vizită la Nietschneider, și atunci s-ar ascunde după pom? Sau poate că și-ar da frumușel binețe, poate ar mai arunca și o vorbă pe deasupra, Andrej ar clipi și poate s-ar apuca să laude poteca: Domnule Tandlmeyer, dumneata poate nici nu-ți dai seama că asta e cea mai frumoasă potecă de la Pálenice. Hm! Cu siguranță ar rîde de el, iar el nici să se supere n-ar putea, fiindcă

s-ar supăra doar pe sine, pe talentul său de-a trînti cîte o prostie în toate situațiile mai gingașe.

Lui Andrej îi place însă și de coliba lui Tandlmeyer. Nu că n-ar fi văzut casă mai frumoasă, ci pentru că era parcă făcută pentru un lucrător la pădure. Bîrnele erau ghintuite cu scoabe de fier, fiindcă niște cuie obișnuite nici n-ar fi trecut printr-un lemn așa de gros. Spațiile dintre bîrne sînt înfundate cu mușchi. Dacă ai face o găurică ai putea să privești înăuntru. Ce-ar putea fi acolo ? Una sau două odăi. Casa are numai o fereastră, dacă nu se socotește și geamlîcul de la grajd umplut cu paie. Grajd ? E doar o înnăditură în care ar putea să încapă cel mult două vaci. Tandlmeyer nu avea decît una, cea de a doua se umflase și crăpase cu cîteva luni în urmă.

De pomenit ar mai fi cotețul porcului, pustiu, două cotețe de găini, unul fiind acum deschis. Păsările or fi în cel de-al doilea. Altfel, cam peste tot pe aici e destulă dezordine. La ușă se află un butoi, poate că au fost în el ceva grăunțe pe care le dăduseră la păsări, butoiul fiind de multă vreme nefolositor. Toată grădina e plină de grămezi de lemne netăiate. Ultimele două căruțe, pe care le adusese Tandlmeyer, nu mai încăpuseră în grădină și le golise în ogradă. E lemn de carpen, peste vară se usucă, pe urmă or să-l vîndă cuiva, dacă nu cumva chiar mai înainte.

Aici e portița de lemn și e deschisă, Andrej o încearcă. Pînă acum se învîrtise doar în jurul gardului, în grădină nu îndrăznise să intre. Se gîndi că ar putea să se urce într-un copac : ar sta un pic acolo să vadă ce se va mai întîmpla. Dar ce să se întîmple ? Să zicem că ar ieși Anna, să ia lemne, ar putea s-o strige ? El n-o așteaptă pe Anna. Ideea e tîmpită. De ce să se urce în copac ? Poate doar ca s-o convingă pe Hilda că e un prost și mai mare decît îl credea ea. Dar n-are să-i facă plăcerea asta. De ce ei ? Nici măcar nu știe pentru care dintre ele venise pînă aici.

Mai încercă o dată portița : era într-adevăr deschisă ! Dar deodată sări de nu se știe unde un cîine și începu să-l latre ca turbat.

Andrej a luat-o iute la picior, mulțumindu-se să privească doar de la distanță casa.

La Nietschneider a ajuns tîrziu. Nașii săi se culcaseră, dar lui nu-i venea să intre încă în grajd. Era supărat. Îi venea să plece imediat în sat, cel puțin acolo ar fi avut cu cine să schimbe o vorbă. De ce nu și-o fi găsit o altă meserie ? Cei de o seamă cu el intraseră ucenici, curînd vor fi calfe, dar maică-si nici prin minte nu-i trecea că și el ar fi putut ajunge un bun meseriaș.

Lovi cu piciorul în ușa grajdului. De undeva apăru dulăul, curios să vadă ce se întîmplă. Andrej intră în grajd, închise ușa și trase zăvorul. Se împiedică de scara ce ducea la pod. Cu siguranță Nietschneider aruncase fîn sau paie, uitînd să tragă scara.

Și-a găsit bîrlogul. Fînul era bătătorit, iar în cele cîteva săptămîni de cînd era acolo, începuse să pută a bălegar. Oare și el o fi mirosind a bălegar ? Se spăla în fiecare seară și în fiecare dimineață, duminica făcea baie, dar dacă stai în putoarea aia fie și numai o oră începi să puți ca un cioban. Porcărie ! Nașul n-ar putea să-l lase în odaie ? Iar dacă se tem să nu răcească, n-au decît să facă foc sau să mute mizeria aia de pat în bucătărie.

Trăiesc între păduri și se zgîrcesc la lemn. Sau le-o fi frică să nu le murdărească așternutul ? El ar dormi și pe laviță, dar ce să li se vîre în bucătărie dacă ei nu-l poftesc ? Are să-și găsească o muncă mai de soi și n-o să mai colinde cu proastele alea de muieri. Hilda aia însă e o fată foarte deșteaptă. Gimnaziul nici nu l-o fi făcut. Dar dacă crede că poate umbla cu nasul pe sus, mai bine să fi rămas acolo. La Grinava. De parcă n-am ști unde e Grinava asta. De ce e așa de răutăcioasă cu el ?

Își deznodă șireturile de la pantofi, pantofii și-i puse deoparte, după care întinse ciorapii peste ei. Își pipăi degetele de la picioare. Erau foarte reci. Se dezbrăcă de haină și de pantaloni, punîndu-le și pe ele lîngă pantofi. Dibui păturile și se acoperi bine cu ele. Între timp se mai liniștise. Ajunse la concluzia că n-ar fi tocmai rău la Pálenice, numai de-ar mai avea unu-doi băieți de-o seamă cu el. Ce să vorbești cu moșii ăștia ? Poți să te tîmpești stînd cu ei. Ei nu știu decît de lemnele lor, de parcă nici n-ar mai exista altceva pe lume. Se spune că un lucrător la pădure, trecînd într-o zi prin sat, a văzut în drum o bucată de lemn. A aruncat-o pe umăr, zicînd : Locul lemnului e în pădure ! Și l-a cărat pînă la Pálenice. Ce să discuți cu niște inși așa de aiuriți ?

Și a adormit cuprins de asemenea gînduri.

L-a trezit nași-sa.

— Dă-mi drumul, Andrej ! striga, bătînd în ușă. Scoală-te și deschide-mi, vreau să mulg vacile.

— Îndată, îndată, a auzit o voce răgușită de somn.

— Astăzi văd că dormi ca un buștean. Nașu-tău ți-a bătut de vreo două ori la ușă, dar n-a fost chip să te scoale. Mă auzi ? De ce te-ai zăvorît ? Ori ți-o fi frică să nu te fure careva ?

— Gata, vin, zise el, fără să vină totuși. Trebuia mai întîi să se îmbrace și îmbrăcatul îi mergea cam încet, fiindcă mai era somnoros.

— Dormi, Andrej ?

— Nu dorm.

— Au venit oamenii, sînt gata de lucru. Și nași-tu e gata.

— De ce nu m-a trezit mai devreme ?

— De două ori ți-a bătut la ușă și n-ai catadicsit să-i răspunzi.

— Bine, gata. Să-mi iau căciula. Unde oi fi pus-o ?

— Deschide ! O găsești pe urmă. Leneșule ! Nu te-oi fi îmbătat și ieri seară ?

În fine, putu să intre. Într-o mînă ținea felinarul, în cealaltă șiștarul, iar sub braț mai avea și scăunelul cu trei picioare.

— Brrr ! Ce frig e ! Frigul îl luase de la ușă. O închise repede.

Nașa a atîrnat felinarul de un cîrlig înfipt în tavanul împroșcat cu balegă de cozile vacilor și murdărit de muște.

— Să le arunc ceva nutreț în iesle ? o întrebă Andrej.

— Aruncă-le !

— Uite de aici, zise arătînd spre bîrlogul lui. Strînse păturile, dădu paltonul la o parte, pe urmă luă un braț de fîn și intră între vaci.

— Fii atent ! îl preveni nașă-sa. Fii atent să nu te împungă.

Aruncă fînul în iesle și se mai duse după un braț.

Apoi ieși. Oamenii erau într-adevăr aci. Stăteau în fața șopronului, Weber ținea în mînă un felinar, iar ceilalți, care se aflau în jurul lui, se uitau la lumină. Reichbauer ședea pe vine lîngă zid și cotrobăia prin rucsac.

— Ei, Andrej, cum ai dormit ? îl întrebă Reichbauer. Scoase din rucsac un obiect, probabil o pilă, învelită în hîrtie de ziar.

Întoarseră cu toții capul spre Andrej.

— Am dormit bine, le răspunse Andrej. Le dădu bineţe, dar la salutul lui nu-i răspunse decît Reichbauer și unchiul Strockendel.

— Nu ți-a fost frig ? îl întrebă Reichbauer.

— Nu.

— Cerul e înnourat, s-ar putea să ningă, zise Reichbauer.

— Dar e destul de frig afară, zise Andrej.

— Ți se pare, zise Reichbauer.

— Cît o fi ceasul ? întrebă Andrej.

— Șase și jumătate, zise Reichbauer, ridicîndu-se și amestecîndu-se printre ceilalți.

— Haideți înăuntru ! îi pofti Andrej, dar nimeni nu-l băgă în seamă.

— Azi mergem la Rybník, zise Reichbauer.

Ceilalți nu-i răspunseră.

— Avem de făcut o bună bucată de drum, zise Reichbauer, uitîndu-se la unchiul Strockendel.

Unchiul Strockendel mișcă doar din buze, fără să zică nimic.

Între timp ieși și Nietschneider. Era îmbrăcat cu un palton lung, cenușiu, numai petice. Își pusese niște mănuși pe care le confecționase singur din

cîrpe de lînă. În spinare avea un rucsac, ca toți ceilalți. Atîrnau din el două cozi de topor.

— Rămîi cu bine, Karolína ! strigă el nevestii.

— Cu bine ! răspunse Karolína din grajd.

— N-a venit încă Steberl, zise Tandlmeyer.

— Ce-o fi cu el ? întrebă Nietschneider.

— N-a venit, răspunse Kern.

Weber suflă în felinar și îl duse în șopron. Acum stăteau în întuneric, doar Andrej se afla în bătaia luminii din bucătărie.

— Azi mergem la Rybník, spuse și Nietschneider.

— Avem de făcut o bună bucată de drum, adăugă și Reichbauer.

S-a lăsat iar un moment de tăcere. Apoi a vorbit Tandlmeyer.

— S-ar putea ca Steberl să nu mai vină.

— De ce să nu vină ? întrebă Kern.

— Și pe mine mă înțeapă la genunchi, zise Strockendel.

— Are să ningă, zise Reichbauer.

Și iar s-a făcut tăcere. Apoi s-a auzit din drum un fluierat lung și cu toții au pornit la drum.

Nietschneider stătea pe scaun cu mîinile pe masă și cu fruntea rezemată de marginea mesei. Poate dormea.

Andrej se aplecase deasupra unei reviste vechi ; citea despre port-avionul englez *Courageous*, torpilat de un submarin german. Nu-și putea imagina cum arată un vapor atît de mare. Pe vas se aflau douăzeci și două de avioane care s-au înecat odată cu el.

Nașa avea dinainte un maldăr de rufe ; pe unele le arunca într-un coș, pe altele, încă ude, le atîrna deasupra plitei. Coșul îl duse în odaie. Întorcîndu-se, îl întrebă pe Andrej dacă nu-i mai e somn.

Nu-i răspunse. Ajunsese cu cititul despre vasul englez la momentul cel mai palpitant.

Nietschneider se mișcă. Ridică încet capul, se uită în lumină cu ochii mijiți, după care își întoarse iute capul. Ridică un pic fitilul de la lampă. Se ridică și se îndreptă spre ușă, bîjbîind după o cană ca să bea apă.

Andrej se uită la el.

Nietschneider găsise o ceașcă de cafea pe care o duse cu băgare de seamă la gură și începu să soarbă zgomotos.

— Încă nu te-ai culcat, Andrej ? întrebă el. Puse ceașca la locul ei și se așeză din nou pe scaun.

— S-a făcut șapte jumătate, zise nașa.

Văzînd că Andrej lăsase o clipă din mînă revista, se duse și i-o luă. Se rezemă de pat și se apucă să o răsfoiască.

Andrej se uită la ei, dînd să zică ceva.

Dar i-o luă înainte nașu-său.

— Ascultă, Andrej. Am vorbit cu Lembovič. Dacă vrei, de la Anul Nou poți să lucrezi cu mine.

Nașa ridică capul.

— Zău ? întrebă Andrej, cu toate că nu-i spunea o noutate.

— Da, Andrej. Nietschneider se șterse la gură, zăbovind nițel cu gîndurile. Am stat de vorbă cu el. Nu-i păcat să pierzi vremea cu muierile ? Auzi, practicant ! Ce să zic ! Ai șaptesprezece ani, trebuie să-ți încerci puterile.

Căzu iar o clipă pe gînduri. Apoi începu să sporovăiască despre tăiatul lemnelor, că nu e joacă, mai ales acum cînd stă să ningă. Trebuie să te bagi în nămeți, să dai zăpada la o parte sau măcar să o bătătorești. Lemnul cel mai bun e la rădăcină. Trebuie să iei bușteanul de jos de tot, de la pămînt. Tăietorul nu e un tîlhar oarecare care intră noaptea în pădure cu toporul ascuns sub țoale și se repede la primul brad din margine, tăindu-l cum dă Dumnezeu. Un cîrpaci ca ăsta nici că-i pasă, pune mîna pe ce găsește și dă-i, și dă-i... Un om ca lumea s-ar rușina să facă așa ceva. Păi ! Un neisprăvit ca ăsta, care nu știe nici să-și ascută securea cum trebuie, n-are ce căuta în pădure. Unii își închipuie că toporul e bun numai să bați cuie cu el. Niște proști ! Aștia nu știu nici la ce folosește un ciocan. Cine nu se pricepe, să nu se bage. Ține minte, Andrej : toporul trebuie să fie bine ascuțit. Dacă aș avea o sculă proastă și n-aș putea să mă descurc cu ea, eu aș arunca-o, măcar și pentru că orice unealtă, noi îi zicem sculă, nu știu dacă am folosit bine cuvîntul, cred că da, și brigadierul zice că cu o sculă bună e o plăcere să lucrezi, și s-ar putea spune că scula arată măcar în parte ce fel de om este stăpînul ei. Și sigur că e așa ! Cum e felul omului, așa-i și munca pe care o face. Cînd vezi niște buturugi cît toate zilele, te gîndești că ăla care a tăiat copacul n-a fost om. Poate că a fost un om sărman, grăbit s-o șteargă mai iute din pădure, dar dacă eu l-aș prinde asupra faptei, n-aș uita să-i spun ce se cuvine și ce nu. Nu-i păcat să fure omul la nevoie, dar o muncă nedusă pînă la capăt

şi făcută fără inimă este, după părerea mea, un mare păcat, poate cel mai mare păcat.

— Nu-l asculta, Andrej ! zise naşa, nu vezi că-i beat ?

— Beată eşti tu ! se burzului Nietschneider la ea. Cum poţi să spui aşa o prostie ?

— Ce, nu-i aşa ? Cum ai venit, ai tras la măsea.

— Eu ? Şi ce, îl învăţ pe băiat ceva rău ? Îşi linse buzele, ridică braţul, îl agită prin aer cu mînie, dar în cele din urmă se stăpîni. Se întoarse către Andrej : N-o lua în seamă !

Dar femeia nu-i dădea pace.

— Uită-te la el cum îi sticlesc ochii !

— Îmi sticlesc ochii mie ? Tu nici n-ai cum să-i vezi. Eu, Andrej, am vrut să-ţi spun părerea mea. Spune, e rău la Pálenice ?

— Nu e, răspunse Andrej.

— Păi vezi ? Vreau să spun că din munca la pădure nu a făcut avere nici un om cinstit. Dacă oamenii ăştia, pe care îi vezi în fiecare zi, ar tînji după avere, de mult şi-ar fi luat traista şi ar fi plecat de la Pálenice, să caute alte meserii, în alte ţinuturi. Munca la pădure e o meserie. Ai să înţelegi tu cu timpul. Ai să te obişnuieşti cu munca asta şi pe urmă n-o să-ţi mai pese de altceva. Te uiţi la copac şi îndată ghiceşti din ce parte să-l iei. Începi să tai, el scîrţîie şi după o clipă e la pămînt. Are să curgă apele de pe tine, dar tu o să rîzi şi o să zici : Ooo ! Ce mai curg apele de pe mine. Înlături crengile, apoi tai buşteanul în metri, pe care îi spinteci. Seara cînd ai să-ţi dai hainele jos, ai să găseşti în ele o bucată de aşchie, aşa cum şi zidarul găseşte pe cămaşă un strop de mortar uscat. Cum spun : munca

la pădure e o meserie ca oricare alta. Orice muncă e o meserie, dar omul trebuie s-o cunoască. Şi numai atunci poate să muncească cu poftă, cu patimă. Nu crezi ? De atîta patimă te speteşti.

— Te rog, Andrej, du-te la culcare, se băgă iar naşa.

Andrej nu se mişcă.

— Nu ştiu dacă m-ai înţeles, continuă Nietschneider. Alt cîştig n-o să ai, afară de conştiinţa că ai ajuns un bun meseriaş. Să nu aştepţi recunoştinţă, că de asta n-o să ai parte, dar ce-i al tău, rămîne al tău.

Îşi linse iar buzele, apoi se sculă şi se duse să bea apă.

Se făcuse cam opt şi jumătate.

Lui Andrej nu-i era somn. Stătea la uşa grajdului cu mîinile înfundate în buzunare ; i se ridica stomacul cînd se gîndea să intre înăuntru.

În bucătărie era încă lumină. O fîşie de lumină de la fereastră cădea pe zăpada bătătorită, luminînd dulăul care stătea nemişcat.

Se auzea pîrîul clipocind.

Andrej fluieră la cîine, nu prea tare, să nu se audă în bucătărie.

Cîinele întoarse capul, dar numai cîteva clipe, apoi continuă să privească fix şi nemişcat spre fereastra de la bucătărie.

Lumina se stinse subit. Cîinele îşi lăsă capul în jos, rămase o clipă nemişcat, apoi plecă agale şi se băgă în cuşca lui.

Andrej porni la drum. Traversă grădina, ieşi pe portiţa din dos, păşi fără grabă, de parcă s-ar fi dus la o simplă plimbare. De altfel, nici nu se gîndea la altceva. Se opri în locul unde se în-

tîlnise atunci cu unchiul Strockendel şi cu Hilda şi îşi aprinse o ţigară. De multă vreme purta la el ţigări şi chibrituri, dar nu fuma decît rareori şi numai cînd era singur. Ţigările nu-i făceau cine ştie ce plăcere. De obicei îşi amintea de ele seara cînd nu putea să adoarmă. Atunci, întindea mîna şi le pipăia în buzunar. Şi de data asta le descoperi ca din întîmplare. Îşi aprinse una, pe celelalte le vîrî la loc în buzunar şi îşi continuă drumul.

Nu o luă pe poteca care ducea la Tandlmeyer, ci de-a dreptul spre aşezare, căci, de fapt, şi pe acolo era drum la Tandlmeyer ; dar Andrej nu se gîndea la asta.

În acest loc pădurea era deasă şi întunecoasă. Înăbuşea zgomotele care, altfel, se auzeau şi noaptea, mai cu seamă noaptea. Erau zgomote mai puţine, dar cu atît mai clar răsunau. Acum însă lui Andrej i se părea că e o linişte neobişnuită. Doar dinspre rîu venea un freamăt difuz.

Urca la deal. Ajunse curînd pe un platou unde pădurea era mai rară ; răşinoasele luau locul foioaselor. Andrej cunoştea din copilărie aceste locuri. Odată a venit cu tatăl său să taie un arţar pe care apoi l-au lăsat să se usuce şi şi-au făcut din el un căruţ. De cîteva ori au folosit căruţul la căratul lemnelor ; veneau uneori pînă aici, îl umpleau bine, legau zdravăn lemnul cu lanţ ca să nu cadă nici o bucăţică. La întoarcere treceau şi pe la naşa, aşa încît ajungeau acasă seara tîrziu. Acolo jos, unde platoul începea să se încline spre albia rîului era plin de flori de slăbănogi. Nici nu apuca să se atingă de punguţele cu seminţe că se şi spărgeau. Îi făcea o mare plă-

cere să le privească. Taică-său prindea în pîrîu cîte un coş de păstrăvi. Andrej îşi aminteşte. Tată-său se dezbrăca şi intra în apa rece, prindea peştii cu mîna şi îi arunca, rîzînd, pe mal. Cui i-ar veni să creadă ? Acelaşi pîrîu, dar mai puţin peşte. Pe lîngă pîrîu goneşte o potecă. Andrej ar fi putut încă de la plecare, de lîngă casa lui Nietschneider, să o apuce pe ea, iar acum ar fi fost lîngă casa lui Kern. De cîte ori nu trecuse pe-aici, dar niciodată nu se oprise la unchiul Kern.

Drumul urca iar. Aşezarea era destul de departe ; dacă Andrej vroia să ajungă acolo, trebuia să mai treacă şi peste Hrebeň. Hrebeň se numea tot muntele ăsta. Şerpuieşte pe spinarea lui o potecă care cade perpendicular pe drumul de la Pálenice. Muntele a fost lăbărţat. Pe stînga drumului de la Pálenice se pierde aproape cu totul, în schimb, pe dreapta, se înalţă şi totodată se răsuceşte în direcţia satului. Punctul său cel mai înalt e la Stînca Hrebeňului. Cu alte cuvinte Hrebeň nu putea fi vreo persoană. Stînca era o stîncă obişnuită, iar numele îl avea de la faptul că se afla pe coama muntelui şi că putea fi văzută de departe. Ochiul Hrebeňului nu era altceva decît o gaură ordinară, o deschidere în stîncă, apărută din cine ştie ce pricini naturale.

Andrej cobora acum în vale. Drumul se bifurca ; unul o ţinea drept înainte, celălalt ocolea poiana şi iar se întîlnea cu drumul de care se despărţise. În poiană se aflau cîteva colibe nelocuite. În sat se spunea că fuseseră cîndva ale unor croaţi care îşi părăsiseră aşezările de la Schönau şi Latingdorf în timpul invaziilor turceşti, retrăgîndu-se în munţi cu convingerea că turcii nu vor

ajunge niciodată pînă aci. Dar un oarecare Boganic din Višťuk, sau de unde-o fi fost, s-a făcut ienicer, el i-a adus pe turci și a dat foc colibelor. Unele au ars pînă la temelii, altele au fost doar părăsite și nimeni nu s-a mai îngrijit de ele. De aici și denumirea de Pálenice *. Precum se vede, satul are explicații pentru orișice. În realitate, așezarea era cu mult mai recentă. E adevărat că proprietarii domeniului de la Červený Kameň, avînd puțini locuitori pe întinsele lor pămînturi, au adus coloniști, mulți dintre ei de origine croată. Croații s-au așezat în comunele părăsite, au cultivat viile și holdele înțelenite. Turcii au invadat Slovacia pe la 1530, dar comunele Schönau și Latingdorf dispăruseră cu mult înainte. La timpul acela nu se afla la Pálenice nici o singură casă. Așezarea apăruse abia în secolul trecut. Primii locuitori au fost urmașii unor meșteșugari nemți, chemați și ei în perioada colonizării de stăpînii locurilor. Unele familii și-au păstrat meșteșugul, dar s-au tras la oraș unde își puteau valorifica mai bine experiența. Altele s-au amestecat cu populația locală de la care au luat obiceiurile așa cum erau ele, au lucrat podgoriile și cîmpiile. Mulți dintre ei au rămas oameni săraci, poate chiar cei mai mulți. Lucrau cu îndărătnicie și însușirea asta avea preț la ei. Așa erau și cei de la Pálenice despre care se povestește aici. Căsuțele din Poiană nu le aparțineau, de aceea aproape toți și-au zidit altele noi, și-au îngrădit cîte o parcelă, cu toate că și parcelele erau străine. Cu casele treaba era ceva mai încurcată.

* Arsură (trad. din lb. slovacă).

Andrej ocoli poiana și se întoarse pe un drum drept înapoi, printre grămezile de butuci și stivele de lemne tăiate ce așteptau căruțașii de prin satele învecinate să le care la oraș. Ici-colo se rupea din drumul principal cîte o potecă ce ducea la casele locuite. În poiană se aflau doar casele părăsite. Acum serveau drept magazii. Se depozitau acolo unelte, nutreț pentru animale, semințe, diverse substanțe chimice pentru distrugerea dăunătorilor din pădure. Tot aici se afla și cantonul. Locuia acolo brigadierul care se simțea la Pálenice un fel de primar, numai că el stătea mai mult pe drumuri, zile întregi colinda pădurile, hăituia lucrătorii, bărbați și femei, îi ocăra, fiindcă îi furau lemnul mai bun și mai moale, bun pentru căpriori. Uneori se ținea după ei pînă în sat, își băga nasul prin curți, deși știa că lemnul furat se ține prin magazii sau în grădinile din spatele șurelor, acoperit cu coajă de copac și cu paie. Brigadierul știa și că omul sărac fură ce e mai rău, fiindcă n-are nici măcar scoarță, în schimb un țăran sau un viticultor bogat se ducea în pădure cu caii sau cu boii și dacă ar putea, ar căra toată pădurea. Pe urmă se instalează la poartă, așteptîndu-l pe brigadier să-l poftească la un pahar de vin și la piftie. Brigadierul știa toate astea și totuși îi făcea plăcere să zăbovească pe la gospodarii bogați. Dacă era nuntă în sat, el nimerea ca din întîmplare acolo și nu ieșea pînă a doua zi, împreună cu nuntașii, nedormiți și amețiți de băutură, travestiți în sperietori, cățărați în căruțe ; cei ce nu mai încăpeau în căruțe țopăiau pe lîngă ea, pe lîngă cai, tropăiau, dădeau picioare țiganilor osteniți, îi stropeau cu vin, căci vin aveau

de ar fi putut să stropească cu el drumul de la un cap la celălalt.

Andrej mergea agale, plimbarea durase un ceas, poate şi mai bine. Acum se afla din nou lîngă gardul lui Nietschneider. Deschise portiţa, şi cînd o închise din nou i se păru că ceva se mişcă lîngă zidul casei. Ceva zdrăngăni. Sau mai degrabă fîşîi ! Era lanţul cîinelui care lunecase pe sîrma de oţel.

Se apropie de casă. Lîngă uşa de la grajd stătea cineva. Cu siguranţă, era naşa.

— Eu sînt, zise tare. Am făcut o mică plimbare.

Dar cînd ajunse la uşă constată că nu vorbise naşei sale, ci Hildei.

Cu o zi înainte de ajun a coborît în sat. Cam la o oră înainte de utrenie au sosit şi cei doi Nietschneideri. Bătrînul Nietschneider purta cămaşă albă, curată, haina şi pantalonii erau însă tot alea de lucru. În schimb minteanul era aproape nou, iar cismele bine lustruite. Naşa purta o caţaveică de oaie, sub ea o bluză de stofă gri.

Mama lui Andrej se bucura să-i vadă şi primirea nu se mai termina. I-a întîmpinat cu bob şi cozonac cu mac.

Nietschneider începu să rîdă.

— Bob ? Curată - fasole. Tot anul mănînc fasole pe săturate.

Andrej le turnă ţuică în pahare.

Se aşezară la masă şi începură să bea. Prima sticlă dispăru cît ai bate din palme, Andrej a mai scos una, dar nu mai avură vreme de ea. Au stins lumina şi au plecat la biserică.

Drumul era spuzit de oameni. Unii mergeau în grupuri, alţii singuri. Copiii, care ţinuseră să fie treziţi, umblau cu ochii cîrpiţi de somn şi zgribuliţi de frig. Pe unii îi duceau părinţii în spinare, alţii însă ţopăiau pe lîngă cei mari.

Cineva chinuia o biată armonică. Stătea undeva sub o fereastră şi cînta cu glas beţiv : Sfînta Fecioară l-a născut pe Hristos...

Din turla bisericii răsună dangăt de clopot.

A doua zi Andrej a fost supărat, nimic nu-i era pe plac, era supărat pe sărbători, fiindcă şi le închipuise cu totul altfel. Nu avea nici unde să se ducă. De vechii lui prieteni nici nu-şi aducea măcar aminte, nu-l mai interesau. Nu se mişca din casă. Avea chef de ceartă. Nu-şi dădea seama de ce, dar simţea că trebuie să se ia la harţă cu cineva.

Într-un astfel de moment îl găsise Lojzka care se apucă să-i vorbească despre teatrul ei. Zicea să coboare el în sat în săptămîna de după Anul Nou să se ducă împreună la oraş.

Îi zise :

— Trebuie să mă vezi, Andrej, ce artistă sînt eu.

— Nici o artistă, încercă el să i-o reteze.

— Ai uitat că repetăm o piesă. Una frumoasă. Trebuie să vii să mă vezi.

— Nu mă interesează.

— Vezi cum eşti ? Nu-ţi pasă deloc de mine.

— Ei şi ?

— De ce eşti aşa, Andrej ?

— Nu ţi-am spus pe-nţeles ? Nu mă interesează. Acum lasă-mă în pace.

Lojzka ieşi în curte şi cînd nimeni nu putea s-o vadă îşi şterse pe furiş o lacrimă.

A venit la el şi mamă-sa.

— Andrej, Andrej! Tu nu erai aşa de mojic.

— Ce? Dar ce era să-i spun?

— Ar trebui să te gîndeşti la tine.

— De ce mă bate la cap?

— Tare te-ai schimbat, i-a zis mamă-sa.

— Ei na! Şi mă rog, în ce fel? În ce fel m-am schimbat?

— Te-ai schimbat mult, Andrej, i-a zis din nou maică-sa. Dacă nu-ţi place la Pálenice, nu te sileşte nimeni să te mai duci acolo.

— Am spus eu aşa ceva? s-a mirat Andrej.

— Nu ştiu. Poate că numai aşa ai gîndit. Mi-ar părea rău să ajungi un mojic.

Andrej a sucit-o în fel şi chip, dar după discuţia asta a fost şi mai furios.

De Anul Nou s-a plictisit întocmai ca în zilele de Crăciun. S-a luat la ceartă cu mamă-sa dis-de-dimineaţă. A stat toată ziua îmbufnat, nici să mănînce n-a vrut. După amiază s-a dus la vecini unde s-a întîlnit cu Maringula, care i-a reproşat că n-a aruncat măcar o privire la ei în ogradă cît au ţinut sărbătorile.

— Am stat în casă, i-a spus el.

— La noi n-ai venit, i-a zis ea.

— Nici nu m-am mişcat, i-a zis el. Nu m-am dus la nimeni.

— Nici la noi, i-a zis ea.

— Dar astă vară am venit, i-a spus el.

— Dar acum n-ai venit, i-a spus ea.

— Adevărat.

— Adevărat.

El era însă cu gîndul la fratele ei. A întrebat-o: Unde e Jožo? Şi fără să mai aştepte răspunsul a intrat în casă.

— Andrej! a exclamat fratele Maringulei. Şedea la gura sobei, încălzindu-şi picioarele. Uite, nici să merg nu mai pot. I-a arătat bastoanele de care se ajuta la mers. Dragul meu! Uite unde am ajuns. Am cucerit Rostovul mi-au dat şi o decoraţie pe care n-o mai am pentru că am azvîrlit-o. Mă dor picioarele. La ce-mi foloseşte decoraţia, de vreme ce mă dor picioarele? Stau, stau, nu-mi vine să mă mai gîndesc la nici un Rostov şi la nici o Mare Azov. Cu ce m-am ales? Uneori îmi vine să plîng cînd mă gîndesc că am bătut jumătate din lume, iar acum nu sînt în stare să mă mişc din bucătărie pînă în odaie.

— Te-ai întors de mult? l-a întrebat Andrej.

— De mult. Dar ce folos? N-am nici cu cine să schimb o vorbă. Mama îmi zice: Bine, Jožko, bine. Dar eu văd că pe ea n-o interesează nici pic ce-i spun eu. Ce ştie ea de Marea Azovului? Priveşte! şi i-a arătat iar bastoanele.

— O să te lase durerile, o să înceteze, Jožko.

— N-o să înceteze. Departe m-au mai purtat. Am primit şi o medalie pentru asta. Oamenii din sat îşi închipuie că decoraţiile se dau pe degeaba. De-aia am şi aruncat-o.

— Şi cum a fost? l-a întrebat Andrej.

— Acolo? Cum putea să fie? Am colindat jumătate lumea şi cui îi pasă?

— Mîncare aţi avut?

— Destulă. Dar la ce bun dacă mă dor picioarele? M-am îmbolnăvit de reumatism. Poate n-o fi un reumatism, dar atunci ce?

— Şi zici că te dor ?

— Ţi-am spus : Mă dor şi iar mă dor. Ce să mă fac ? Mai bine m-aş împuşca.

— Ai să vezi, Jožo. Cum trece zăpada te iau cu mine la bureţi negri.

— N-am să pot merge, Andrej.

— Ba ai să poţi.

— Spune-mi, Andrej, ce-aş putea să fac eu acolo ? Nu pot să mă ţin pe picioare. Dacă aş avea o hartă, ţi-aş arăta pe ea tot. Zău că mai bine m-aş împuşca.

— Fii bărbat ! Stăpîneşte-te ! Reumatismul trece cînd nici nu te-aştepţi.

— Dacă nici pe picioare nu mă pot ţine ! Mama îmi zice : Bine Jožko, bine. Iar pe mine picioarele mă dor şi iar mă dor. Oamenii îmi spun să stau la căldură. Dar mie îmi vine să mă bag în gheaţă şi să las picioarele să-mi degere.

— Durerile or să înceteze.

— Sau o să le tai. Mai vino, Andrej, pe la mine, că n-am cu cine să schimb o vorbă.

— Am să vin, Jožo, am să vin.

— Mama îmi spune : Bine, Jožko, bine. De n-aş fi aruncat decoraţia... Dar la ce mi-ar fi folosit ? O, ce mă dor ! Ce-am făcut de mă dor atîta... îngrozitor mă dor...

Şi-a înclinat capul, a prins genunchii în braţe, uitînd de tot de Andrej.

Andrej l-a privit o clipă, după care a ieşit încet afară.

Andrej dormea. În somn se făcea că vede un balaur ca un vălătuc uriaş care nu încăpea nici pe fundul de tinichea, altfel destul de lat. Într-adevăr ! Mama frămîntase nişte aluat de cartofi, un aluat nu prea tare, ci numai bun de răsucit, făcuse din el un şarpe mare de doi metri care nu încăpea cu nici un chip pe tabla de fier, se chinuia cu el, izbutind în cele din urmă să-l strîngă. Tabla o băga în cuptorul încălzit, închisese cuptorul şi acum punea pe foc ; arunca lemn cu lemn peste cărbunii aprinşi, ca o vrăjitoare. În cuptor şarpele începu să se mişte. Mama îşi făcea cruce, mişca din buze, dar în aşa fel de parcă nu rostea decît o singură silabă. Era palidă la faţă, ţinea genele puţin lăsate, la început stătuse în mijlocul odăii, pe urmă trecuse lîngă uşă. Luă o ulcică neagră, o umplu cu apă şi o aruncă pe plita încinsă. Apa sfîrîi cu putere. Acum stătea lîngă plită şi continua să-şi facă cruci. Andrej şi Lojzka şedeau într-un colţ unde ajungea doar foarte puţină lumină, vorbeau în şoaptă, de fapt nici nu vorbeau, ci mişcau şi ei din buze, şoapta venea de dincolo de perete, din locul de unde scormonea mereu un şoricel. Mama se apropie de dulap de unde începe să scoată tot felul de pungi : într-una sare, în alta chimen, în cea de a treia un fel de seminţe, în cea de a patra pungă... Pst ! Deodată întoarse capul. În curte se ivise tata, privea pe fereastră, avea chipul tras şi ochii înfundaţi în orbite. Clătină din cap şi dispăru. Mama se îndreptă către sobă, deschise uşiţa, se uită în cuptor de unde se răspîndea o dogoare insuportabilă... Trase tabla, se uită la colac dacă e bine copt, dacă apăruse pe coaja lui o dîră de rumeneală. Copii, la masă ! Ei nu se duseră. Mama tăia colacul, bucăţile mai mici le arunca în apă clocotită de unde le scotea cu o lingură de lemn.

Umpluse o farfurie întreagă. Turnă untură peste ele și le presără cu o pulbere asemănătoare cu niște făină de pere, doar la gust era altfel. Copii, la masă! îi pofti ea a doua oară. Andrej se ridică încet și se apropie de masă. Lojzka îl urmă. Mama le dădu linguri și începură să mănînce, și mîncau și mîncau, dar farfuria era tot plină. Rămăsese și pentru tata. Hai, Andrej! Tata apăruse iar în curte, și îi făcea semn lui Andrej. Într-o clipită au fost la Pálenice, veniseră pe drumul care unea ambele văi de la Pálenice. Tu du-te înainte, Andrej, eu mă abat pe la cumătrul, acu te ajung din urmă. Andrej înainta singur, se afla acum pe locul unde se întîlnise atunci cu Hilda și cu unchiul Strockendel, tocmai își adusese aminte de clipa aceea cînd călcă cu piciorul desculț pe ceva. Se uită în jos și se sperie cumplit. O viperă! Începuse să se zbată sub piciorul lui, ba parcă îl și plesnise cu coada peste pulpa goală. Andrej scoase un țipăt. O luă la fugă și se izbi de ușa grajdului. Acum stătea la ușă, asudat din cap pînă-n picioare, gîfîia și simțea nevoia de aer curat.

Ieși ca glonțul.

— Unde fugi, mă? strigă Nietschneider după el.

Andrej se opri.

— Mă tem că ai visat urît. Nu ți-e frig în grajd? Dacă vrei, hai să te culci în bucătărie! Tu te bagi în pat și eu mă întind pe laviță.

— Nu mi-e frig.

— Nu? Atunci unde fugeai? Eu am ieșit doar la treaba aia mică și tremur tot.

— De ce?

— Fiindcă e frig. Fii atent cum sclipește luna!

— Mda. Și eu am ieșit doar pentru treaba aia mică.

— Puteai să faci și în grajd. Cînd cerul e așa de senin, nu merită nici să scoți nasul afară.

— Hm! Du-te dumneata la culcare.

— Mă duc. A început să mă înțepe la degete.

— Ce, ești desculț?

— Desculț, păi.

— Du-te la culcare că răcești!

Abia acum își aduse aminte că trebuia să se întîlnească cu Hilda. Din cauza asta nu se dezbrăcase. Intenționase să ațipească puțin, stînd doar în capul oaselor, dar îl biruise somnul.

— Noapte bună, Andrej!

— Noapte bună!

Reveni în grajd. Se așeză în bîrlogul său, supărat că pierduse cu atîta ușurință întîlnirea cu Hilda. Cum putuse să adoarmă în halul ăsta? Îi făgăduise că o va aștepta în drum, Hilda poate-l aștepta și acum sau umbla de colo-colo și-l blestema că o ține în ger. Prostii! Hilda dormea de mult. Se supărase și plecase acasă.

Se acoperi cu păturile și puse capul pe palton. Și iar îi veni în minte visul acela amestecat cu întîlnirea cu Nietschneider. Idiot vis! Îi veni în minte și Lojzka. Zău așa, ar trebui să fie mai atent cu ea, e sora lui, ar trebui să fie mai cu grijă față de ea. Ce s-ar fi întîmplat dacă s-ar fi dus cu ea pînă la oraș? I-ar fi cumpărat și el ceva acolo, vreun fleac, bomboane de-o coroană. E o fată bună, poate o să ajungă actriță, de ce nu? Cînd o să termine școala o să fie poftită la vreun teatru mare, unde vin tot felul de domni care se uită la actori cu ocheane aurite. Andrej

văzuse astfel de ocheane. Şi el dorise să se facă actor, cînd era mai mic, îi plăcea teatrul, dar nu-l băgaseră în seamă la şcoală, nu se sinchisiseră de dorinţa şi de preocupările lui. Doar o singură dată, în ajunul Sfîntului Nicolae, şi-a adus învăţătoarea aminte şi de el şi i-a vîrît în mînă un bileţel pe care scria : „Eu mă bag cioban la vecin". O asemenea prostie nu vroia s-o spună în faţa oamenilor. A aruncat hîrtia şi n-a mai dat o săptămînă pe la şcoală. Dar să fii actor, un actor care mai şi pune cîte ceva pe el, e cu totul altceva. Poate să-i facă şi pe miniştri tîmpiţi, că ei îl iartă, fiindcă teatrul e teatru. Şi actorul poate fi ministru. Se umflă în pene şi gata ministrul, iar miniştri rîd şi zic : Ia te uită ce figură ! Într-o altă piesă joacă rolul de om al apelor : prinde suflete şi le vîră într-o oală. Dar Lojza joacă şi pe scenă tot rol de fetiţă. Cum îi zice piesei aleia ? A, mi se pare *Floarea de aur.* Apare în ea un spiriduş, spiriduşul pădurilor ; un spiriduş din ăştia ar putea fi şi el, Andrej, şi poate că nu-i lipseşte mult să fie spiriduş, colindă nopţi întregi, bate pădurile. Aş aduce la Pálenice o turmă de porci îngrăşaţi ca să fie în fiecare zi Ignat. Tăietorii ar rîde tot timpul şi s-ar linge pe buze, lăsînd lucrul în plata domnului. Sau poate că numai aşa, de-o plăcere, ar mai tăia cîte un brad, le-ar scăpăra securile şi aşchiile ar sări în sus de mai mare dragul să priveşti. Atunci Andrej s-ar însura. Ar lua-o pe Hilda sau pe Anna, ar cumpăra Sadlavarká, că acolo e pămîntul bun. Dar de unde ar lua atîta bănet ? Poveşti ! Andrej născoceşte poveşti ca să se mîngîie. Orice dobitoc ar putea să rîdă de el. Ce să-i faci ! Cine vrea să

născocească poveşti, trebuie să sufere mult. Andrej era de-acum băiat mare, dacă ar avea cu cine să mai stea de vorbă şi dacă ar avea un reazem, poate că ar putea să se lipsească de poveşti.

Dar pămînturile de la Sadlavarká le-ar cumpăra. Tată-său se gîndea adesea să întemeieze o gospodărie, iar el îl moştenea pe taică-său în privinţa asta. Ce importanţă avea că venise la Pálenice ? Şi taică-său colindase lumea întreagă, trecuse prin toate meseriile, dar nu dăduse uitării pămîntul. A fost şi ţăran, e şi asta o meserie. Sădeşti un sac de cartofi şi se fac atîţia că nu-i poţi încărca într-o căruţă. Ţăranul umblă, umblă, aşteptînd cu bucurie porumbul şi păstăioasele. Îşi umple braţul de dovleci şi se joacă cu ei, aruncîndu-i în sus ca un prestidigitator. Ţăranul poate să fie şi un pic într-o ureche, dar are încredere în sine şi în braţele sale, şi ştie ce vrea.

— Andrej, dormi ? Scularea !

Nu putea s-o întîlnească. Acum lucra împreună cu bărbaţii, dar fără vreo plăcere deosebită, toată ziulica nu se gîndea decît cum să dea de Hilda ca să-i explice de ce n-a venit atunci. Avea el vreo vină că a adormit ? Numai o clipă a vrut să aţipească, dar l-a biruit somnul cu totul. N-ar putea să-i ierte un fleac ca ăsta ? Bun, a adormit. E o prostie ! Dar ce, nimeni n-a mai adormit pînă acum ? Rîdea de Andrej, dar şi ea parcă-i doar o şcolăriţă. De ce s-a ţinut după el ? El n-a chemat-o, a venit singură după el, a venit să-i spună că trebuie să se întîlnească cu el măcar o dată pe săptămînă. De ce trebuia ? Vroia să-l păcălească. Poate că nu venise nici la prima

întîlnire ; deci Andrej ar trebui să fie supărat. Trebuie să-i vorbească, să o vadă cu orice preț.

Venea aproape în fiecare seară pînă la grădina lui Tandlmeyer. Se foia pe lîngă gard, uneori asmuțea cîinele dinadins, cîinele turba, lătra și lătra, dar în casa lui Tandlmeyer nici o mișcare. Nimeni nu ieșea să vadă ce se întîmplă afară.

Parcă-s surzi ! zicea furios. Și ea e o surdă. Poate că nici n-ar mai trebui să vină pe-aici, ca să nu-și închipuie că-i face vreo plăcere să se uite la cotețele și la curtea lor murdară. Trei femei în bătătură și nu sînt în stare să facă curat în jurul casei. Să fie el copilul lui Tandlmeyer, le-ar arăta el ! Sînt niște proaste, chicotesc întruna, nu știu ce găsesc mereu de rîs. Grădina ar trebui săpată toată. Cum poate fi Hilda așa de rea ? Îl căutase pe Andrej doar așa, de plictiseală ? N-a putut să adoarmă. Se furișase pe fereastră și apoi hoinăriseră amîndoi pe potecile prăpădite de la Pálenice. Dacă ar putea să-i tragă o bătaie. Cine știe dacă nu-și găsise alte poteci ? În timp ce el nopți la rînd nu doarme, ci umblă, umblă, iar ziua e obosit. Mîine se va duce la lucru și iar o să stea în zăpadă. Zău așa, cîtă zăpadă ! Cîtă zăpadă se strînsese de cînd dormea ea. Andrej cutreieră și tot cutreieră ca o fantomă și nu se alege cu nimic ; cu ce se alege Hilda, cu ce se alege el ? N-are să-i zică nimic. De-o s-o vadă vreodată, are să-i zîmbească ca să-i dea de înțeles că și el luase totul în glumă.

— Domnul meu, i se adresă un bătrînel. Stătea în mijlocul drumului și făcea gesturi largi cu brațele. Domnul meu, te aștept de multă vreme. Apropie-te mai iute să văd dacă ești tînăr sau bătrîn

și dacă îți pot încredința vorbulițele pe care le-am pregătit pentru tine.

Andrej se duse spre el și cînd fu foarte aproape, bătrînelul se repezi spre el. O clipă se priviră în ochi. Bătrînelul rîdea, pe barbă și pe gene i se așezaseră ciorchini de zăpadă.

— Domnul meu ! începu el, clipind spre Andrej. Eu ți-am adus crivățul. Dacă ți-aș fi știut dinainte vîrsta și firea, care nu e cîtuși de puțin de invidiat, ți-aș fi adus un iepuraș sau o rîndunică ca să te feresc de păcatul ce tulbură somnul braconierilor, hoinarilor nevoiași, ce nu cunosc clipă de hodină, precum și altor suflete ale nopții. Desigur, ai binevoit să bagi de seamă că în trupul ăsta firav dar sprinten și mlădios ca o nuia, în trupul ăsta de ani fără număr zace o putere miraculoasă, puterea de a citi gîndurile cele mai tainice, zăvorîte în cutia craniană a muritorilor de rînd, așa încît nu te mai poate surprinde siguranța cu care am să-ți deschei paltonul, care îți trădează originea mizeră, ca și a mea, de altfel, unde voi găsi o veche carabină cu inițialele P.J., adică Pavel Juskanič, precum și alte însemnări. Descheie paltonul lui Andrej și îl pipăi o clipă la piept și la șolduri. Domnul meu, dumneata îmi dai apă la moară. La un asemenea motolol care umblă în izmene rupte și nu are cu ce să-și țină pantalonii, un lucru așa de preț, cum e carabina, poate exista numai în capul lui de nătăfleț, căci n-ar fi în stare să prețuiască la ea altceva decît cureaua de pe vremea bătrînei și bunei monarhii, din acele vremuri cînd pușca nu era numai o povară de prisos, ci mîndria armiei chezaro-crăiești, și, firește, o jucărioară care se fo-

losea la împuşcatul iepurilor. În faţa prostului îmi vine să scuip. Tatăl din ceruri însuşi m-a trimis: Du-te, mi-a spus, şi mîntuieşte sufletul necăjitului ăluia! Dar n-am găsit la el nici măcar laţurile alea de sîrmă pe care obişnuiesc să le poarte la ei astfel de zdrenţăroşi, am găsit doar gunoi şi gunoi, iar călătoria mea pe aceste meleaguri uitate de Dumnezeu se arată a fi fost dezastruos de inutilă.

— Dar ce cauţi? îl întrebă Andrej.

Bătrînul zîmbi. Clipi din nou, pe urmă se şterse cu palmele la ochi şi tropăi ca să scuture zăpada de pe el.

— Am nevoie de chibrit, zise.

Andrej scoase cutia, bătrînul i-o luă şi o băgă în buzunar. Mă mai duc pînă aici, la Nietschneider. În afumătoare are nişte ciolane de porc. Eu am să-mi tai însă o bucăţică din şuncă.

— Nu vorbi! se miră Andrej. Nietschneider doarme la ora asta.

— Domnul meu! Cine doarme nu păcătuieşte şi cine nu are păcate e un sfînt. Să nu-l trezim pe Nietschneider din somnul lui de sfînt. Dar Dumnezeu a lăsat şunca pentru ca gurile noastre păcătoase şi cîrtitoare să se sature. Dumitale îţi dăruiesc crivăţul ăsta. Arăta spre fuioarele de zăpadă. Priveşte! Ca o pînză se tîrăşte după tine, acoperindu-ţi urmele bălegoase.

Se îndreptă spre grădina lui Nietschneider.

Andrej se luă după el.

Cîinele începu să latre. Bătrînul se repezi la el şi îl făcu iute să tacă. Îl mîngîie de cîteva ori, după care intră în afumătoare de unde mai ieşea un pic de fum.

— Şi pentru dumneata, tinere?

— Eu nu vreau.

Bătrînul tăie totuşi două bucăţi, deşi Andrej n-avea nici o poftă de carne.

— Cum vrei.

Bătrînul şovăi o clipă, pe urmă alese bucata mai mică şi o dădu cîinelui.

— Şi cîinele e făptura Domnului.

Intrară în grajd. Andrej se aruncă imediat în bîrlog. Bătrînul şedea lîngă el, mestecînd îndelung carnea crudă. Cînd isprăvi, aprinse un chibrit şi îl privi o clipă. Aruncă chibritul. Luă o pătură şi îl acoperi bine pe Andrej. Se trînti şi el alături, se foi niţel, după care începu curînd să fluiere pe nas. Andrej începuse să creadă că a adormit, dar bătrînul se trezi şi zise:

— Domnul meu! Dacă te interesează cine este cel ce te găzduieşte află: Mă numesc Juskanič. Un nebun ca toţi nebunii. Am nevastă şi copii. De fel sînt de la Solosnice.

Pe urmă nu se mai auzi decît rumegatul vacilor.

Avusese dreptate Juskanič.

Seara ninsese des, suflase un vînt slab, care prinsese apoi putere. Dimineaţa se porni un adevărat crivăţ. Pătrundea prin uşile zăvorîte şi prin ferestre.

Andrej se sculase, umbla prin grajd, dar nu-i venea să iasă afară. Ştia că azi nu se mai lucra. Cine să umble pe vremea asta prin pădure? Doar nebunul ăla. Va trebui să se ducă după el. Are să intre în bucătărie să-l întrebe pe naşu-său unde dispăruse bătrînul. Dar cînd o fi ieşit din grajd?

Trebuia întrebat Nietschneider, măcar dacă l-a înştiinţat că a fost acolo.

Crăpă un pic uşa să se uite, dar crivăţul se năpusti înăuntru aruncînd zăpada pînă la vaci. Închise uşa la loc.

Dobitoc ! N-o să stea aici. Drept pentru care îşi bagă capul între umeri şi ţuşt în mijlocul troienilor, uitînd uşa deschisă. Se întoarse şi o închise.

Năvăli în bucătărie. Juskanič şedea la masă şi discuta cu unchiul Kern şi cu Nietschneider.

— E greu, zise Andrej.

Se uită la oameni şi constată că îi întrerupsese. Juskanič se încruntă şi scuipă indignat pe duşumea.

— Dacă ţi-e frig, îi zise el lui Andrej, să fi rămas în grajd, nimeni nu te-a chemat. Un împuţit ! Nu pot să scap de el, azi i-am dat un picior în spate pentru că luasem de la el un miros îngrozitor. Daţi-i ceva să bage în gură, zise el întorcîndu-se către muierea lui Nietschneider.

— Văd că vă cunoaşteţi, zise zîmbind Nietschneider.

— Am dormit împreună, zise Andrej.

— Da, am şi dormit împreună. Pe urmă strigă : Nu te uita ca un bou, du-te de te prezintă !

Andrej izbucni în rîs.

— E-n regulă, zise Nietschneider. El e nepotul meu.

Juskanič făcu ochii cît cepele şi nu-şi mai găsea vorbele. Rămăsese cu gura căscată şi cu limba scoasă.

— Doar nu v-oţi fi certat ? întrebă femeia.

— Supărarea trece, zise unchiul Kern. Stătea în picioare în mijlocul camerei, încotoşmănat cu o haină groasă, înmănuşat cu mănuşi de lînă, ţinînd în mînă un fel de glugă pe care o purta pe vremea asta.

— Dacă e nepotul dumitale, se auzi într-un tîrziu Juskanič, apoi daţi-i ceva să mănînce ca să nu se mai uite aşa la mine, că nu suport privirea asta de porc.

— Ei, ei ! îl domoli Nietschneider.

— Eu am venit doar să văd, zise unchiul Kern. Nu eram sigur dacă mai vin şi ceilalţi.

— Foarte înţelept ! zise Juskanič.

Între timp se liniştise.

— Karolina, ia fierbe-i nepotului colea două ouă de găină, ca să fie pace. Dacă nu mă înşel, acum cîteva minute am început să vorbim despre lucruri foarte interesante, dar nu cine ştie ce plăcute. Aţi aflat cu siguranţă că iarna asta a îngropat mii de ostaşi viteji. Soldatul german e ca o vrabie care nu-şi poate găsi prepeleacul. De aceea îşi face o gaură şi se piteşte în ea. Îşi bagă capul sub aripă şi adoarme. Pînă dimineaţa furtuna de zăpadă îl îngroapă. Cred că ştiţi ce înseamnă pentru un ostaş să n-aibă benzină sau chibrituri. Soldatul german, ca orişicare soldat, ar vrea să facă un foc, dar bricheta e goală, ţîşneşte din ea doar o scînteie caraghioasă. Dacă nu există benzină pentru brichetă, nu există nici pentru maşini. Rusul strigă : Davai ! Iar soldatul german stă aşa şi iar stă cu caraghioasa aia de brichetă în mînă. Eu merg doar pînă la Solosnice, dar înţelegeţi că dacă nu aş avea la mine chibrituri sau un alt soi de carburant n-aş avea curajul să pornesc la un asemenea drum. Vă rog dar, să vă gîndiţi ce-am vrut să spun cu acestea.

— Eu plec, zise unchiul Kern. Își trase gluga pe cap, mai aruncă o privire prin cameră și se îndreptă spre ușă.

— Încercați, vă rog, să vă exprimați părerea, îl îndemnă Juskanič pe Nietschneider. Se uită și după Kern, dar Kern și pusese mîna pe clanță.

— Rămîneți sănătoși ! Eu mă grăbesc.

— Cu bine !

Juskanič a stat acolo două zile, atîta cît a ținut viscolul. La plecare a zăbovit cîteva clipe în șopron, unde Andrej spărgea lemne.

— Spargi lemne ?

— Sparg.

— Asta-i bine că spargi. A făcut o pauză. Ținea gura întredeschisă și își lingea buza de jos cu limba. Parcă îți zice Andrej.

— Îhî.

— Ce, îhî ?

— Îhî.

— Vroiam să-ți spun că Andrej e un nume destul de expresiv pe care omul îl poate ușor reține. Ai o țigară ?

— Am. Andrej a scos pachetul cu țigări.

Bătrînul și-a luat una, a băgat-o în gură, dar apoi a scos-o și a pus-o după ureche.

— Alelalte pentru cine le ții ? Se referea la celelalte țigări.

— Pentru mine, i-a răspuns Andrej.

Bătrînul și-a făcut vînt și i-a tras o palmă zdravănă.

Andrej s-a uitat în urma lui, clătinînd din cap.

Bătrînul își croia drum prin nămeți, ajunsese la poarta din vale, și, fără să se uite înapoi, a

ridicat brațul de parcă ar fi făcut un semn cuiva.

Spusese că se duce la Solosnice, dar a apucat-o exact în direcția opusă.

Lucrau în apropierea drumului, în pădurea de stejari care începea în valea rîului și se prelungea pînă la Kamenné vráta.

Strînseseră bușteni, îi curățaseră, tulpinile și crengile mai groase le tăiaseră în metri și se apucaseră să le spargă.

Andrej lucra cu nașul Nietschneider. Celelalte perechi lucrau pe aproape, așa încît, dacă aveau chef, oamenii puteau să mai schimbe cîte o vorbă între ei.

Steberl povestea că un cunoscut de-al lui, un oarecare Aschberger din Limbach, cumpărase de la un ins din Pezinok un butoi de o sută de hectolitri. Aschberger își însura băiatul și vroia să facă sindrofie mare. Dar așa-i omul sărac, are de grabă ; au golit butoiul înainte, iar la nuntă au băut vin de comină. Țiganii n-aveau chef să cînte, tineretul n-avea chef de joc. Era pe-acolo și un nuntaș mai din popor, unul care zicea că dacă vinișorul ar fi bun, numai el singur ar da pe gît, pînă la ziuă, o sută de litri. La început nimeni nu s-a pus la vorbele lui, doar mai încolo s-a întovărășit cu el unul Juran, îi plăcea și ăstuia să tragă la măsea, zicînd că el are o măsură : douăsprezece litri. După el s-au mai găsit și alții. Cînd s-au strîns cinci-șase din ăștia, au pus rămășag cu unul din Limbach, care avea pivnița plină, că ei beau un butoi de o sută de hectolitri, bineînțeles, dacă vinul e cinstit. Podgoreanul a dat din colț în colț, dar cum orice cap de zevzec e ușor de sucit, s-a dus omul acasă

și hopa-hopa s-a întors frumușel cu butoiul. Cel care se lăudase primul, după vreo patru litri s-a tuflit și a început să se uite cu niște ochi blegi la tovarășii săi, care beau mai ușurel, țineau cuvîntări, de fapt numai niște bolboroseli din care nu puteai pricepe o iotă. Juran era cel mai vesel, se vîrîse între lăutari, cărora le unsese arcușurile cu săpun de casă, așa că nu scoteau decît o scîrțîială, fiindcă, precum se știe, nu se poate cînta cu arcușul ăpunit. Juran bea de zvînta. Între timp, nuntașii au început să-l întrebe pe podgorean ce rămășag i pus cu niște bețivani atît de strașnici. Nu mai ția. A născocit o sumă oarecare, cam egală cu valoarea vinului, să zicem o mie de coroane, dar acum niciunul dintre oameni nu mai erau de acord cu rămășagul. Cum așa ? Doar am făcut rămășag cu voi ! Așa striga podgoreanul. Iar ei : Dar nu pe bani. Numai Juran bea întruna, îndemnîndu-i și pe ceilalți. Și rîdea, văzîndu-i pe nuntași cum se înghesuie dinaintea sa cu paharele în mînă. Lăutarii rînjeau, ciupind cu meșteșug strunele la căluș.

— Ăla a fost vreun nătărău, zise Andrej.

— Cine ?

— Podgoreanul.

— De ce ? se amestecă în vorbă și Nietschneider. Poate că le-a dat cine știe ce acritură în care a turnat apă și nu s-a ales cu cine știe ce pagubă.

— Le-a dat vin de ăl bun, zise Steberl.

— Nu le-a dat acritură ? întrebă Nietschneider.

— Orice le-ar fi dat, tot nătărău a fost, repetă Andrej.

Tandlmeyer lucra cu Steberl. Ridică și el capul și se uită spre drum.

— Într-adevăr ! Cîți struguri or fi intrînd într-un butoi de o sută de hectolitri ?

— Destui, zise Nietschneider.

— Cît ?

— Dintr-un kilogram de struguri poți scoate șapte sute de grame de vin, zise Andrej.

— Nu-i puțin, zise Steberl. Ar merita să cumperi struguri și să-ți faci vin și să mai tragi cîte o dușcă din cînd în cînd în timpul lucrului.

— Șapte sute de grame, poate chiar mai mult, zise Andrej.

— Dar tu de unde știi, îl întrebă Nietschneider.

— Am auzit și eu, îi răspunse Andrej.

Tandlmeyer întoarse capul.

— Dacă ai auzit, ține-o pentru tine. Închipuie-ți ce-nseamnă aia șapte sute de grame ! Să nu vorbești niciodată de vin cum vorbești despre apă : apa curge pe gîrlă.

Andrej se simți rușinat.

— Șapte sute de grame fac aproape un kilogram.

— Pentru tine ! Pentru altul șapte sute sînt șapte sute. Și iar privi spre drum. Deasupra lui se rostogoleau fuioare de fum. Dis-de-dimineață făcuseră foc lîngă drum și aruncau mereu lemne în el.

— Ei, cum rămîne de fapt ? întrebă Steberl.

— Nicicum, zise Nietschneider. Și adăugă, vrînd să curme discuția : E strugure și strugure. Într-unul e vin mai mult, în altul mai puțin.

— Uite o vorbă cuminte ! Ce poți să mai zici ? Băiatul ar trebui să priceapă că nu l-am luat cu noi ca să facă pe deșteptul.

— Tandlmeyer ! zise Andrej. Văd că dumneata mă zgîndări cu tot dinadinsul.

— Gura ! strigă Nietschneider.

— Hergott ! Eu sînt Tandlmeyer pentru tine ? Mai-mai că nu ţipă la mine, măi oameni. Nu vi se pare ? Eu aşa ceva n-am mai păţit. Un, nu vreau să spun ce, comandă aici ca un partaführer.

Nietschneider se repezi la Andrej.

— Dacă mai zici ceva, îţi crăp capul !

— De ce mie ? Spune-i lui ! răspunse Andrej jignit, arătînd spre tatăl Hildei.

— Arăţi spre mine ? Hergott ! Ia priviţi, mă arată cu degetul ca pe o ciupercă nebună crescută pe bălegar. Trotel ! Un golan şi un nărod ! Se îndreptase spre Andrej, pe urmă însă se răsuci şi plecă.

Oamenii se minunară. Pe urmă cineva spuse că ar fi timpul să facă pauză de masă. Lăsară deci treaba baltă şi se apropiară de foc.

Nietschneider se rezemase de un copac. Andrej se oprise lîngă el, ştiind că naşul său nu spusese tot ce ar fi vrut să-i spună.

— N-am vrut să mă cert.

— E pentru ultima oară. Pricepi ?

— Ai auzit şi dumneata, naşule !

— Pricepi ?

— Pricep.

— Eşti prea iute la mînie, băiete, asta e ! Limbă ascuţită. Dacă cineva nu-ţi găseşte tîlcul vorbelor, îndată te şi superi. Spune, de ce eşti aşa nervos ?

— Eu nu m-am supărat, el s-a supărat.

— Care el ?

— Apoi el.

— Îmi faci numai neplăceri, băiete ! Cotrobăi prin buzunar, scoase o ţigară, o băgă în gură şi o aprinse nervos. Ar trebui să fii cu băgare de

seamă să nu se mai repete. Unde-ai să ajungi ? Îţi faci duşmani, toţi or să te ocolească şi o să trăieşti singur. Nu crezi ? O să treacă unul pe la tine, dar alţi zece o să fugă de tine. Şi ai să umbli năuc, întrebîndu-te : unde e locul meu ? Şi dacă ai să te aşezi colea la margine de drum, n-ai să înţelegi de ce au toţi grabă mare, de ce n-are nimeni timp să zăbovească. Nefericiţi nu sînt aceia ce ştiu multe, ci aceia ce mult vorbesc şi nu are cine să-i asculte. Cuvîntul e ca un crăiţar. Cel mai mult valorează pentru acela ce-l cere. Trăiesc la Pálenice de peste şaizeci de ani şi încă nu m-am certat cu nimeni. Nici cu Tandlmeyer. Pentru ce pricină să mă cert cu Tandlmeyer ? Dacă spune de fumul ăsta — fumul pe care-l suflă din ţigară — că e roşu, eu mă gîndesc că s-ar putea ca Tandlmeyer să aibă ceva la ochi. De ce să mă cert cu el pentru o tîmpenie ca asta ?

Trase din ţigară, îşi ţuguie buzele şi dădu drumul unui nor de fum cenuşiu.

— Eu n-am vrut să mă cert, naşule.

— Trebuia să taci. Tandlmeyer e om bătrîn. Dacă spune ceva, tu ascultă-l ! La Pálenice trebuie să fie pace ! Ai înţeles ?

— Am înţeles.

După asta se apropiară de ceilalţi.

Pe drum înainta o femeie. Reichbauer, care privea într-acolo, îi atrase atenţia lui Strockendel că-i vine nevasta.

— Nevastă-mea ?

— Nevastă-ta.

Unchiul Strockendel stătea lîngă foc. Numai cu o clipă înainte îşi descălţase cismele, iar acum usca obielele deasupra flăcărilor.

— Mi-aduce ceva ?
— Nimic.
— Nimic ? se miră Strockendel. Atunci de ce bate atîta drum ?
— Oliver, muierea ta e cea mai bună dintre toate muierile, zise Kern, zîmbind.
— Păi. Cel puțin sînt sigur că se plictisește fără de mine, zise Strockendel.
— E grijulie, adăugă și Steberl.
— Depinde, zise Strockendel.
Muierea se apropiase de ei. Era înfășurată într-o broboadă de lînă, în picioare avea opinci.
— Mă uitam la vale și mă întrebam cine să fie. Ne aduci prînzul ? întrebă Reichbauer.
Femeia dădu să zîmbească.
Strockendel se uita la ea cu obielele în mînă.
— Ce-i, Eva ? Ce s-a întîmplat ? întrebă.
— Oliver... ! Capul îi căzu puțin într-o parte.
Lui Reichbauer îi pieri zîmbetul de pe buze.
— S-a întîmplat ceva ?
Închise ușor ochii și colțul gurii îi căzu în jos.
— Oliver, s-a întîmplat ceva rău, reluă după o clipă.
Strockendel se sculă, se uită la oameni și făcu cîțiva pași cu picioarele goale. Pe urmă se întoarse. Părea că a uitat ceva. Așeză obiala pe cismă și tot mai căuta ceva. Nici n-au văzut de unde a luat o așchie pe care a aruncat-o în foc.
— Oliver.
Părea mirat. Se apropie încet de femeie și o privi îndelung.
— Cu el ? Cu el s-a întîmplat ? Și clătină cumva caraghios din cap.

Ea încuviință.
— Căzut ?
— Căzut.
O porni pe zăpadă. După cîțiva pași se opri, se uită în pămînt și își frecă tîmplele cu privirile în pămînt. Era atît de mic !
Reichbauer veni lîngă femeie.
— Hergott ! strigă Tandlmeyer.

Sufla un vînt cald.
În fața colibei lui Nietschneider Juskanič stătea de vorbă cu nașa lui Andrej.
— Karolína, am băgat de seamă că vă lipsește o mușcată din fereastră.
— Zău ? se miră femeia. Dumneata, Paľo, mă păcălești mereu. Mușcata e aici. Abia am pus-o ieri.
— Eu nu vorbesc de cea care este, ci de una care nu este. În fereastră ar trebui să fie două mușcate. În afară de asta vă mai lipsește o fereastră, după părerea mea o asemenea casă e caraghioasă, e ca un om chior.
— Fereastra de la odaie e de partea cealaltă, spuse nașa.
— Asta îmi și pare caraghios. Închipuie-ți, Karolína, că ai avea al doilea ochi pe undeva pe la ureche.
— Poate ar fi bine așa. Dar dumitale, Paľo, numai la prostii ți-e gîndul.
— Bine, Karolína, dacă mușcata e prostie, atunci de ce ai pus-o în geam ?
— Mușcata nu e prostie, prostii sînt doar trăncănelile dumitale.
— Cîți ani ai, Karolína ?

— Cincizeci și șase.

— Cincizeci și șase ? Înseamnă că peste patru ani o să începi să te prostești. Peste iarnă se înfundă cărările creierului, dar primăvara un pic se mai curăță.

— Păi e primăvară, zise femeia.

— De-aia și-ți spun. Dacă ar fi iarnă nu m-ai înțelege.

— Eu nici acum nu te înțeleg, Paľo.

— În cazul ăsta, ești mult mai proastă, Karolína, decît te credeam.

— Ce-s alea cărări ale creierului ?

— Niște canale mici. La dumneata s-au înfundat de tot. Dacă vrei am să-ți aduc cîndva niște mușcate.

— Am mușcate destule, Paľo. Mai aștept o săptămînă, să se mai încălzească, după aia pun aici sub fereastră o laviță de lemn și pe ea așez toate mușcatele.

— Asta-mi place. Pe urmă te poți așeza și tu pe laviță, iar nătărăii ăștia de tăietori, care te-ar vedea printre atîtea mușcate, ar crede că ești vreo garofiță, nevasta lui Miklós Pálffy, și-ar da roată pe-aici ca să te vadă. Știi că ți-ar sta bine printre mușcate ? Ai sta așa și ai privi la găini cum îți umplu curtea de găinaț.

— Ești o scîrbă !

— Toți sîntem scîrbe. Eu, Karolína, colind și iar colind. E ciudat ? Nu-i nimic ciudat în asta. Acum sîntem în săptămîna Paștelui și eu nu-mi găsesc nici acum astîmpărul. Unde zici să mă duc, Karolína ? „Urnitu-sa coliba mea, fuge mereu dinainte-mi ca un adăpost de păstor". Ieri eram jos în sat. Au o răpăitoare la biserică. Nu-i o

cîrîitoare ca lumea, ci numai o ladă veche în care se montează o manivelă, se învîrtește de manivelă și lada, mai bine zis scîndurile alea, scîrțîie ca o moară hodorogită. M-am oprit o clipă acolo și țîrcovnicul m-a întrebat dacă nu vreau să răpăi și eu un pic. Îi zic : s-a zis cu răpăitul. El mi-a răspuns că el a răpăit doar două versete, că mă lasă pe mine să răpăi pe versetul următor. S-a zis cu răpăitul ! Fac ceva pe versetul tău și pe cîrîitoarea ta. Drept urmare mi-a tras un picior zdravăn la spate de era să dărîm un pom, pomul de care m-am izbit cu capul. Mie-mi pare, Karolína, că oamenii sînt ca fecioarele alea cretine care colindau noaptea cu felinarele pe afară pînă li se termina gazul.

— Bați cîmpii.

— Nu bat.

— Uite, se-ntorc oamenii, trebuie să le pun cina la-ncălzit.

Și s-a repezit în bucătărie.

Juskanič rămase singur sub geam. Se urni și el abia în clipa cînd oamenii ajunseseră foarte aproape.

— Ei, Juskanič ! strigă Nietschneider după el. Hai să mai stăm o leacă la taifas.

Nu se opri, ci doar ridică pălăria și salută.

Nașii dormeau.

Andrej stătea în grădină. Îi venea să plece undeva departe de unde să nu se poată întoarce așa de curînd. Se săturase de toate cărările astea de la Pálenice, bătute numai de oameni ciudați care nu știu decît să trudească și iar să trudească. În prag de duminică aproape că se năpustesc în sat

sau la oraş să cumpere făină, sare şi altele de trebuinţă, le încarcă toate în spinare şi rîd de cei care nu aduc nimic, de parcă n-ar fi în stare să priceapă că cineva se poate călători în sat sau la oraş şi pentru alte socoteli decît cumpărăturile.

Cîinele stătea întins pe burtă, cu capul ridicat şi asculta.

Ce caută Andrej aici ? Dacă munca e un lucru atît de important, atunci e cazul ca omul să se gîndească care dintre munci i se potriveşte cel mai bine. Andrej s-ar fi putut aciuia şi în altă parte, dar n-a avut de ales, a trebuit să apuce ce i-a fost mai la îndemînă. E sigur că n-are să rămînă la Pálenice, fiindcă mai devreme sau mai tîrziu s-ar ţicni ca Juskanič ăla, care se simte cît se poate de bine printre tăietori şi, precum se pare, se înţelege cu ei bine. Andrej o să-şi ia tălpăşiţa de aici. N-are să se laude cu asta la nimeni, ci doar într-o bună zi are s-o ia din loc. Dacă ţin ca el să rămînă, apoi ar trebui de dragul lui să taie toată pădurea ca să se vadă în toate părţile şi să sufle un vînt mai tare pe aici, un vînt care să sune ca o trompetă pe Hrebeňová skala şi aici în vale, care să facă să răsune tălăngile la gîtul vacilor, să ţopăie colibele una după alta, să întindă de sat, aşa cum întinde acordeonistul de burduf, pînă ce s-ar ivi undeva pe deal o colibă şi-un cal năzdrăvan care să necheze spre slăvi. Şi atunci Andrej s-ar repezi spre Kamenné vráta, sau poate chiar mai departe, să vadă dacă pe acolo duce drumul la Solosnica, dacă nu-i doar o născocire a cuiva, fiindcă el vroia să-şi afle cărarea sa proprie. Poate că cel mai de seamă lucru e însăşi cărarea. Nu-i vorba de Solosnica, ci de cărarea pe care omul trebuie să o bătătorească cu propriile sale tălpi. Solosnica e doar o vorbă de mîngîiere pentru om. Vei ajunge la Solosnica şi cu ce te vei mîngîia ?

Cîinele ciuli urechile, sări în picioare şi privi spre poarta din deal.

Dintr-acolo venea Juskanič.

Andrej nu se miră. Cîinele se învîrtea în jurul lui şi dădea din coadă.

— Eu sînt, zise Juskanič.

Ajunsese lîngă Andrej şi tot îşi mai ţinea degetele la borul pălăriei.

Andrej îi răspunse la salut tot prin ridicarea mîinii.

— Credeam că te-ai culcat. N-am avut de la cine, mi-am adus aminte de tine. Am vrut să-ţi şterpelesc ţigările.

— De cîte ai nevoie ?

— Cîte ai ?

— Destule.

— Dă-mi măcar patru !

Andrej îi dădu un pachet de zece. Ba mai scoase încă un pachet din care se serviră amîndoi şi începură să fumeze.

— Mulţumesc.

Cîteva clipe nici unul nu spuse nimic. Andrej nu ştia despre ce ar putea să discute cu el.

— De ce nu te-ai culcat ? îl întrebă Juskanič.

— Nu ştiu.

— Nici eu nu ştiu. Uneori mă odihnesc peste zi şi noaptea nu mai am somn. De cîte ori vreau să mă culc, mă apucă aşa o teamă că mă înhaţă şi mă duc la Cajla.

— La Cajla ?
— Da. Am fost internat acolo două luni. Uneori îmi bîzîie nişte gîngănii prin scăfîrlie, eu ştiu, dar nu pot să mă stăpînesc.
— Ai putea să te tratezi.
— Aş putea. Numai că îmi părea rău că acolo mă ţineau toţi de nebun. Şi domnii doctori mă jigneau. Îmi puneau nişte întrebări idioate la care nu puteam să dau un răspuns inteligent. Şi le răspundeam altfel decît aş fi vrut.
— Înoptezi la noi ? îl întrebă Andrej.
— Nu. Merg mai departe. Dacă m-aş grăbi niţel, pînă dimineaţă aş putea să ajung la Igram.
— Nu vrei să rămîi aici ?
— Nu vreau. La Igram am o mulţime de cunoştinţe. Săptămîna trecută am stat la un ţăran. În magazia lui am găsit un pian la care am cîntat toată noaptea.
— Ştii să cînţi ?
— La pian ? Puţin. Cînt pentru inimioara mea. N-ai o bucată de sfoară ?
— N-am.
— Nici vreo sîrmă ?
— Nici sîrmă.
— Păcat !
— Pentru ce ? La ce-ţi trebuie ?
— De fapt nici nu prea ştiu bine. Dar plec. Noapte bună !
— Noapte bună !
Cîinele începu să latre. Andrej încercă să-l potolească, dar fără succes. Se repezi mai întîi după Juskanič, apoi se întoarse şi o apucă în sens opus. Nu putea să fugă prea departe, fiindcă nu-i per-

mitea lanţul. Deodată începu să schiaune, să sară dintr-o parte în alta şi să smucească de lanţ.
— Prostule !
Cîinele scoase un horcăit apoi rămase ca împietrit, cu capul ridicat, ascultînd cu încordare.
Andrej se îndreptă iute spre uşa grajdului, vrînd să ajungă în cel mai scurt timp şi în cea mai mare linişte la bîrlogul său. Dar iar se împiedică de scară. Dumnezeule ! Într-o bună zi o s-o ia şi o s-o arunce în gîrlă.
Se dezbrăcă repede şi se vîrî sub pături. Se culcase în aşa fel ca să aibă capul cît mai sus, să poată vedea la uşă.
Nu se auzea însă nimic. Era linişte. Dar Andrej ştia că va sosi cît de curînd Hilda, îi auzise vocea cînd vorbise cu cîinele.
Intră.
Andrej se uită la ea şi vru să-i zică ceva.
Cîinele mai zdrăngăni o dată în lanţ, probabil în timp ce intra în cuşcă.
Hilda se oprise lîngă uşă.
— Cine e ? întrebă Andrej.
— Eu.
Închise uşa cu băgare de seamă şi se apropie încet de el. Atinse scara cu mîna ; încă doi paşi, dar lui Andrej i se păru că ţine o veşnicie.
— Iată-mă.
Se aşeză lîngă el şi rămase o clipă nemişcată.
— Dormi, Andrej ? îl întrebă ea, deşi îl auzise vorbind cu puţin înainte.
— Nu dorm.
Se aplecă şi începu să-l sărute.
Andrej nu pricepea ce se întîmplă cu el. Pe toate le prevăzuse. Se culcase dinadins pentru ca

Hilda să aibă impresia că-l luase prin surprindere, cu toate că se dăduse de gol atunci cînd vorbise mai înainte ca ea să ajungă lîngă el. Se trase mai încolo ca să-i facă loc. Hilda avea însă loc destul. Şi iar se strînse lîngă el, rîzînd şi sărutîndu-l întruna. Printre săruturi îi povesti o grămadă de lucruri, dar vorbea fără înţeles, unea altfel silabele şi le lungea aiurea. Îşi scoase hainele de pe ea, pe urmă şi cămaşa. Lui Andrej i se părea că nu se mai termină. Pe urmă începu să-l dezbrace şi pe el, rîzînd, iar Andrej, în timpul acesta, nu ştia ce să facă cu mîinile, poate tocmai de aceea o îmbrăţişă, ea se strînse tare la pieptul lui, o simţea cum tremură de frig, iar lui, nici nu ştia de ce, îi venea să plîngă. Ca să-l liniştească începu iar să-i vorbească despre cele mai obişnuite lucruri, dar lui Andrej i se păreau vorbele ei nepotrivite. Curînd însă trecu la călătoriile lui nocturne; cum, neputînd să doarmă, hoinărea prin Pálenice, pe potecile caraghioase şi de nimic, printre grămezile de lemne şi pe la jgheaburile de nutreţ, pe unde cerbii scormoneau zăpada cu copitele lor, zăpada care se topea încet, încet, animalele coborau în văioagă unde se adăpau din pîrîul clipocitor şi din izvoraşe, cum loveau cu coarnele în copaci, cum urlau de vuia pădurea, cum noapte de noapte bătătoreau cu copitele lor drumul pînă la Kamenné vráta. Şi povestea ei se stingea apoi pe nesimţite, rămîneau doar braţele încolăcite de gîtul lui, şi zîmbetul şi răsuflarea ei caldă pe obrajii lui.

De afară se auzi din nou cîinele mişcînd lanţul. Pe urmă se lăsă linişte pînă dimineaţa.

Andrej se trezi foarte tîrziu.

Nietschneider dăduse nutreţ la vaci, naşa le mulsese şi făcuse zgomot cu şiştarul. Dar Andrej nu auzise nimic.

Cînd o fi plecat Hilda? N-o văzuse nimeni? Eşti un prost Andrej! Nu putea măcar s-o conducă? Adormise lîngă ea şi nici nu băgase de seamă cînd a plecat. Ce-o să creadă Hilda? Cît de mult îi păsa acum de ea şi cît de necăjit era că nu stătuse treaz toată noaptea.

Afară se luminase de-a binelea. Nietschneider stătea de vorbă cu un om necunoscut. Vorbeau despre război.

— Moşule! am avut şi eu un briceag de altoit pe care l-am căpătat de la bunicul meu şi acum nu ştiu unde l-am rătăcit.

— Un briceag? îl întreba Nietschneider. La ce-ţi folosea un asemenea briceag?

— L-am pierdut, zicea omul. Acum două zile îl mai aveam în buzunar, iar acum cînd am nevoie de el nu-l pot găsi.

— L-ai căutat? îl întrebă Nietschneider.

— L-am căutat. Ce-i drept doar în sac şi în buzunare. Nu pot să mă întorc pentru un cuţit, ar rîde toţi de mine. Aşa-i?

— Aşa-i.

— Atunci de ce rîzi? Ţi se pare curios? Ce crezi despre mine?

— Ce să cred? Nimic. Dar un pic tot mă mir că vii de pe front şi vorbeşti de briceag.

— Ce? De pe front? Cine ţi-a spus că viu de acolo?

— De fapt ce-mi pasă mie de dumneata? Vino de unde vrei şi du-te unde vrei. Nu-mi pasă!

— Moşule, dumneata eşti un şmecher! Nu ţi se pare?

— Dumitale poate să ţi se pară. Mie mi se pare însă altceva, de-o pildă, briceagul nu poate folosi omului la nimic.

— Cum adică?

— Uite aşa.

— Am impresia că te-ai supărat. Ascultă, moşule! Ştii tu că aţi pierdut de mult războiul?

— Ce război? Am făcut eu vreun război? Cine v-a spus că am făcut eu război?

— Voi aţi început. Acuma vezi cum te înfurii?!

— Ascultă, tinere! Dumneata eşti încă un băieţandru. Dacă ai fi copilul meu, ţi-aş spune că eşti încă prostuţ. Ce puteam eu să încep? Am încercat eu vreodată să mă iau în beţe cu cineva? Şi cu cine? Cine nu vrea să cîştige, nici nu poate pierde.

— Bine, dar nemţii?! Acum e vorba de nemţi!

— Ce? Doar nu veţi gîndi că la război au căzut numai nemţi?! Tinere, dacă ţii, am să ţi-o spun: războiul l-am pierdut noi toţi. Dumneata acum fugi şi nici nu ştii de cine fugi. Sau poate alergi după cineva? În opşpe am fugit şi eu. Ce puteam să cîştig eu atunci? Şi dacă am pierdut, apoi am pierdut, apoi am pierdut poate mai mult decît îţi închipui. Iar dumneata rîzi de parcă ai fi pierdut doar amărîtul de briceag pentru altoit.

— Dumneata, moşule, sari de la una la alta. Am impresia că ţi se cam încurcă gîndurile.

— Dar cui nu i se încurcă, tinere? N-ai decît să crezi ce pofteşti despre mine. Ce-mi pasă mie de ce crezi dumneata despre mine? Eu sînt pe ducă şi după ce m-oi duce, nimeni nu va mai şti dacă am cîştigat sau am pierdut ceva.

— Îmi dai briceagul? îl întrebă omul.

— Văd că mă iei ca pe unul care a pierdut, zise Nietschneider, rîzînd. Nu ţi-am furat eu briceagul. Ce să fac cu el? Am să-ţi dau unul obişnuit.

Vreo două minute nu s-a mai auzit nimic, pe urmă s-au auzit paşi, omul plecase şi Nietschneider se dusese să-i ţină tovărăşie o bucată de drum.

— Mulţumesc, îi spuse străinul. Să ştii că nu ţi-aş fi cerut nimic, dar ce m-aş face în pădure fără briceag? Dar mai e ceva. Colo jos, s-a spînzurat careva.

— Unde jos?

— Jos. Lîngă drumul care merge în sat.

— Tînăr?

— De unde tînăr!? Încărunţit de tot. I-am cotrobăit prin buzunare, dar erau absolut goale.

— De copac?

— Da, atîrna de copac. Avea la gît un laţ de sîrmă subţire. L-am dat jos din pom ca pe un iepure.

— Şi acum ce-i cu el?

— Ce să fie? L-am aruncat acolo în şanţ. Pe urmă am trimis doi băieţi de-ai noştri să-l ducă în sat. Mulţumesc încă o dată.

— N-ai pentru ce.

Abia acum ieşi Andrej din grajd.

Nietschneider era în faţa casei şi se uita spre poarta din deal.

— Cine a fost? întrebă Andrej.

— Un om ciudat.

— Dar ăla care s-a spînzurat ?
— Nu știu. Va trebui să dau o fugă pînă-n sat. Poate că s-a terminat războiul.

În sat războiul se terminase.
Unii așteptau cu teamă ce se va mai întîmpla, alții simțeau însă deodată o ușurare nemaipomenită.
Cine avea chef de mîncărică mai aleasă, ieșea la cîmp unde înhăța vreun iepure sau vreo potîrniche.
Vorba vine că înhăța ? !
La fiecare pas dădeai peste o pușcă. Ți-o arunci peste umăr și toată lumea începe să te respecte.
Foarte serios !
Cîțiva oameni din partea din deal, vrînd să atragă atenția, aruncaseră în aer, cu o mină, privata școlii. Ce mai trăznet ! Un jet ca o arteziană, cum nu mai văzuseră în sat, a aruncat în aer o grămadă de scînduri putrede, din care, vreo cîteva, au căzut și în grădina omului de serviciu.
Nici omul de serviciu, nici învățătorul n-au îndrăznit să crîcnească.
Un țăran și-a dus la moară ultima secară. Morarul i-a spus că o să i-o macine abia peste patru zile. Dar un țăran ce se respectă nu merge niciodată cu carul gol. Or, țăranul ăsta credea că se respectă destul, de aceea, la întoarcere s-a oprit în Crîngul Mahuľanka să-și ia măcar cîteva lemne. Aci a găsit o grămadă de hîrtii, toate pline cu note. Ia el hîrtie cu hîrtie, se uită la ele, la note nu se pricepe, dar vede și își dă seama că e vorba numai de muzică grea. N-o poate lăsa așa, muzica s-ar înmuia și s-ar duce de rîpă. Sau ar veni vreun vînt și ar împrăștia toate simfoniile alea. De aceea le-a încărcat în car și dăi bici la boi, gîndindu-se tot drumul cum o să-și chinuie băiatul. O să-l țină închis în casă. La toți dracii ! Copilul va trebui să descîlcească încîlcitura aia de muzică grea !
De pe o casă căzuse jos o placă ce făcea de cînd lumea gloria și cinstirea celor cu stare, au scos placa de pe casa primarului și au dat-o unor copii care nu știu să citească, care se zbenguiau prin spatele grădinilor sau ședeau lîngă Sfîntul Gheorghe și își turnau țărînă în cap.
De ajuns ! Are cuvîntul președintele.
Președintele ? Ce președinte ?
Mutră și fason la gîgă ăla ! O pocitanie de om ! De sîmbăta albă, la procesiune, mai exista un primar care pășea dinaintea baldachinului cu statuia lui Hristos pe umăr, asculta clinchetul clopoțeilor și respira miros de tămîie. Iar acum să se bage în locul lui, la baldachin, un președinte oarecare ? O scorpie ! Asta nu-i bun de nimic, poate numai să tragă foalele la orgă.
Să-l ascultăm pe președinte !
Să-l ascultăm ? Iaca na !
Plimbîndu-se prin sat, președintele a băgat de seamă că pîrîul, care se tîra dintr-un cap al satului în celălalt, este cam plin de mocirlă. Să-l curețe tineretul ! Cineva furase găleata și lanțul de la puțul satului, iar la magazia pompierilor erau sparte geamurile. Hristoase ! Trebuie făcută ordine. Și fără întîrziere. Executarea !
S-au executat. Și președintele vedea că e bine așa.

Pe urmă a răscolit actele oficiale, inclusiv dosarul cu impunerile. A constatat cu acest prilej că un oarecare Strockendel și Nietschneider, care trăiau în cătunul zis Pálenice, erau socotiți locuitori ai aceleiași comune în care se născuseră și părinții lor. Strockendel și Nietschneider! Care va să zică nemți. Ceva trebuia să facă cu ei.

Președintele a pornit spre Pálenice, însoțit de cîțiva oameni, de cîteva muieri curioase, de o turmă de copii și de un cîine vagabond.

Ajung ei la cătun unde constată că se instalaseră alți doi președinți care aveau aghiotanții și consilierii lor.

Președinții s-au așezat și au ținut sfat.

Aghiotanții lor nu-și puteau închipui că sfatul președinților poate ține prea mult. S-au înțeles deci să se ducă la nemți și să procedeze la percheziție.

— N-aveți dreptul!

— N-avem? Atunci cine are?

— Oameni buni, eu trăiesc la Pálenice de peste șaizeci de ani...

— Nietschneider! Nu le mai spune așa ceva, ăștia nu-s în stare să înțeleagă, cel mult ar putea să creadă despre dumneata că ești idiot. Așa-i! Dacă mai ai ceva păsări, trece-le în ograda mea, altfel hoții ăștia îți iau tot. La ce altceva te aștepți de la ei? Reich-ul s-a dus de rîpă, nu-ți mai poți salva găinile.

— Bine, domnule Lembovič, dar ce am eu cu Reichul? Eu n-am fost în viața mea în Germania!

— Eu recunosc tot ce spui, domnule Nietschneider, dar dacă mai vrei să salvezi ceva, fă-ți geamantanul și ține bine de el ca nu cumva la graniță să ți-l umfle careva.

— Sper că nu vorbești serios?!

— Ba serios. Leagă-ți topoarele cu sfoară, bagă-ți fierăstrăul în buzunar, ce alta mai vrei după căderea imperiului dumitale?

Se auzeau voci dincolo de gard.

— Domnule Lembovič, ce să mă fac?

— Să aștepți! Aprinde-ți țigara și privește. Cel puțin ai să ai prilejul să vezi ce fel de gîngănii sînt ăștia.

Pînă aici Andrej ascultase. Acum se repezise în grajd, dezlegă vacile, le smulse talăngile și începuse să le hăituiască cu nuiaua: Mișcă, boală, huo, afară!

— Ce faci, acolo, Andrej?

— Huooo! Huooo! Traversă în fugă grădina, învîrtind nuiau cînd în dreapta, cînd în stînga și tot așa mereu, pe una o lovea la genunchi pe alta pe greabăn, izbea și plesnea. Poarta din vale se deschisese singură sau poate că cineva o deschisese, Andrej nu se uită, gonea, gonea, striga și învîrtea nuiaua, fugeau vacile de nu se mai putea ține după ele.

— Andrej, nemernicule!

Și el fugea, apoi deodată se împiedică, căzu și rămase acolo.

Soarele apunea încet. Cobora pe după Hrebeňová skala și o clipă făcu impresia că stînca e încoronată. Apoi dispăru. Peste sat se lăsă răcoarea serii.

Andrej se ridică. Se zgîriase la mînă, din degete îi curgea sînge. Stătu multă vreme nemișcat.

Soarele se arătă din nou. Apăru în deschizătura stîncii, luminînd satul ca un puternic reflector.

Andrej se sculă în picioare și își șterse mîna de pantaloni. Traversă drumul, vrînd să se cațere pe deal. Curînd i se tăie răsuflarea și se așeză din nou. Privi spre vale, văzu pășunea și rîul, un gard de scînduri, dincolo de el o grădină cu meri, casa neamțului. Și un furnicar de săteni care jefuiau averea lui Nietschneider.

Din volumul *Acalmie* (1968)

MANDULA

PĂDURARUL TRECE și azi pe-aici cu pușca sa cu alice, ocolește gardul care înconjoară plantația de puieți ; unde-o fi cucul ăla pîrdalnic ? În fiecare dimineață mă trezesc cocoșii, în luna iunie au glasuri foarte limpezi, țîșnind printre acoperișurile știrbe ale cotețelor și prin tabla găurită de rugină. O vedeam adeseori pe Mandula, gîndește el, cînd era încă o fetiță cu două cozi negre și cu picioarele lungi atîrnate deasupra noroiului de pe drumul care ducea la oborul vitelor de la Tále și la Sadlavárka, iar ciobanul satului, un omuleț mărunt și răutăcios, parcă era un chiștoc de țigară cînd îi scînteiau ochii, trecea pe aici în fiecare zi, stîrnea praf din șugărel, cînd pocnea din bici, se ridicau nori de praf peste spinările vacilor.

Mandula ședea pe șopronul de lemn, îi atîrnau picioarele, iar călcîiele sale atingeau scîndurile cenușii, privea peste drum spre poieni și pădure.

— Ce piciorușe frumoase ai tu, îi zicea ciobanul.

Ar fi vrut să o prindă de gleznă, deși se temea de tatăl Mandulei că o să se repeadă de la nicovală cu vreo vergea sau cu cine știe ce altă bucată

de fier cu care ar fi putut să-i străpungă scăfîrlia, așa cum se lăuda el la toți.

— Eu ți-aș aduce ceva, îi zicea el iar.

— Ce ?

— O rădăcină dulce.

— Ce să fac cu ea ?

— Ha ! Ha !

Ciobanul rîdea, învîrtea biciul deasupra capului, o puzderie de scame zbura din smocul de șugărel ce împodobea biciul, iar vaca, care era aproape de el, se speria și sărea în lături.

Unde-o fi cucul ăla, în fiecare dimineață mă trezește, își zice pădurarul, unde-o fi cucul ăla, și numai după aceea întrebă cu glas tare :

— Ce-i cu Mandula ?

— Cu Mandula ?

— Ce-i cu ea ? de două zile nu mai poate lucra.

În luna iunie prepelița îți țîșnește chiar de sub picioare și fuge, fuge, dar cînd să pui mîna pe ea, întinde aripile și se înalță. Drumul e alb, prăfos și prepelița zboară, zboară, zvîrlindu-și umbra în praful drumului. E iarbă pe amîndouă părțile, dar iarba e aproape cenușie din cauza prafului, în luna iunie, cînd strop de ploaie nu cade peste culturile de cartof sau porumb.

Femeia care merge cu ochii închiși e Mandula. În luna iunie. Cu ochii închiși.

Iar cealaltă, care vine din partea opusă, este nevasta lui Frid, poștărița, o cunosc după uniformă și după faptul că trece pe aici la aceeași oră în fiecare zi. Nevasta lui Frid. Treizeci de coroane. Mandula n-a rămas nimănui datoare vreodată. Poate că luni, cînd va primi chenzina. O să-i

dea datoria și o să-i cumpere băiatului o haină. Din oraș.

— Încotro ?

Mandula ridică din umeri.

— Am auzit că ți-a fugit.

— Cele treizeci de coroane am să ți le trimit.

— A fugit ?

— Ți le trimit de cum am să primesc leafa.

— Așadar a fugit.

— A fugit. Dar să nu-ți fie frică, în ce mă privește...

— De ce să mă tem. Tu niciodată nu l-ai chelfănit...

— Nu l-am chelfănit.

— Și acum a fugit.

Mandula o aprobă. Pe urmă își mușcă buza și simte că o dor ochii. În luna iunie. Două femei pășesc printre lanurile prăfuite și fiecare dintre ele își vede de drumul ei.

Cucu !

1

Așa a fost ! Stătea pe șopronul de lemn de lîngă coliba de pămînt, acoperit cu bucăți mari de tablă, retras în dosul unei îngrădituri din nuiele uscate, de alun, iar oamenii treceau pe acolo și aproape toți intrau în vorbă cu ea, celor ce nu ziceau nimic, li se adresa ea, după ce mai întîi trăgea un chiot care-i făcea să întoarcă capul de vroiau — de nu vroiau.

— N-ai bani de păcură ? striga după un sătean.

— De ce ?

— Îţi cîntă roţile.
— N-am.
— Bietul!
— Ştrengaro!
Lenhardt, adică tatăl Mandulei, îndrepta cuie ori arunca nişte catalige sub salcîmul din mijlocul bătăturii, ca să le găsească dac-o fi nevoie. Dacă se pierdea vreo gîscă sau găină din sat, de fiecare dată venea cîte o muiere şi aproape fiecare dintre ele aduceau şi pe jandarm, se opreau în faţa porţii de lemn şi se uitau, se uitau, se uitau, se holbau, se holbau, se holbau şi în tot acest timp cîinele lătra înebunit la ei.
— Ce vă holbaţi? se înfuria Lenhardt, ieşindu-le înainte cu cîte o potcoavă înroşită.
— S-a rătăcit o găină.
— Şi ce-i cu asta? Ce, la mine e crescătorie de găini?
— Nu ştiu, îi zicea jandarmul, apoi deschidea poarta, îşi bulbuca ochii şi dupăia cu cismele să sperie dulăul. Sînt nevoit să-ţi inspectez oalele, îi comunica el.
— Oalele mele?
— Ale tale.
— Ale mele?
— Pe sufletul meu!
Jandarmul intra în odăiţă, unde puţea a cine mai ştie ce, motiv pentru care nu zăbovea acolo, îşi vîra nasul prin oale, cotrobăia prin dulap şi pe sub pat. În tot acest răstim Lenhardt stătea în curte, izbea cu ciocanul în nicovală şi blestema, blestema de mama focului, cîinele lătra, iar Mandula şedea pe şopron de unde vorbea cu săteanca, cea cu pîra, pitită după portiţa de lemn.

— O, mătuşică, ce frumoasă eşti! îi zicea ea.
— Lasă, lasă, că o să vezi tu! o ameninţa săteanca cu degetul.
— Frumoasă ca o grofiţă!
— Ai să vezi tu!
Între timp jandarmul ieşea în curte. Cîinele se repezea drept la vestonul lui.
— Marş! striga el, lovindu-l peste bot.
— O, mătuşică, ce frumoasă eşti!
Apoi plecau.
Atunci Lenhardt se ducea după casă, aducea scara, o rezema de perete şi se urca în pod. Tavanul era subţire, Mandula, care dormea toată vara aci, sub acoperişul jos şi găurit, se speria adesea la gîndul că o să se prăbuşească cu ea.
— Am găsit găina, zicea Lenhardt, coborînd pe scară.
— Ceee?
— Am găsit-o.
— Unde? îl ispitea Mandula.
— Aici. După coş.
Din găină picura sînge, de parcă atunci îi sucise gîtul.
Aveau doar un singur vecin, pe Nespala. De cînd îi fugise nevasta, era poreclit Văduvoiul. Închipuiţi-vă! Să-i fugă nevasta. Se speriase ca o potîrniche. Nespala venea mereu la ei, traversa poteca — croită prin lucerna care despărţea cele două gospodării.
— Lenhardt, eu mă mir de tine, începea mereu în acelaşi fel Nespala.
— Ce?
— Mă mir de tine. Dacă ai avea mai multă minte, ai putea să trăieşti...

— Şi aşa nu trăiesc ?

— De trăit trăieşti, dar ăsta nu e trai.

— Mîrţoagă bătrînă ! Da tu cum trăieşti ? Ai şi tu acolo o oală şi nici pe-aia n-are cine să ţi-o spele. O mîrţoagă ! Şi mai zice că se miră de mine ! N-ai de ce să te miri la tine acasă şi vii la mine să te miri.

Şi uite aşa se ciondăneau ei ceasuri întregi, în timp ce Mandula şedea pe şopron, şi fiindcă mergea pe şaptesprezece ani, cîte alea îi treceau prin minte, că fugea cu păcurarii, ăia care mergeau din poartă-n poartă, strigînd :

— Cumpăraţi păcur' !

Pupaţi-mă-n... !

Cum spunea unchiul Teofil cînd povestea despre un băiat care s-a lăsat ademenit de ei şi pe care mai apoi l-au tocat cu toporul.

Uneori veneau în sat ţiganii, ascuţeau bricege, reparau umbrele, tăifăsuiau cu ea cînd trecea pe podeţul de peste pîrîul puturos în care se vălureau lipitorile, sau se strîngeau la marginea satului, la Roh, unde îşi făceau focul şi cîntau pînă noaptea tîrziu.

Dormea şi pe atunci în pod, pe o legătură de fîn din anul trecut, se răsucea de pe o parte pe alta şi privea prin crăpătura scîndurilor putrede spre pădurea care se transforma seara într-o imensă pată neagră. Cam la acelaşi ceas începea şi cîinele să latre la lumina ce se apropia din vale, se auzeau uneori glasuri înăbuşite, frînturi de vorbe, părea că odată cu lumina înaintau doi sau trei inşi, dar înainte de a se apropia de coliba lor, se abăteau spre fînaţuri, lumina pierind de fiecare dată în beznele pădurii.

Odată i s-a părut că cineva se apropie pînă lîngă gard, că se plimbă în sus şi-n jos, i s-a părut chiar că-l aude vorbind cu cîinele Luko. Încetează ! Luko, nu taci odată ? Ea s-a ridicat, a ciulit urechile. Cine să fie ? Altădată chiar a coborît în curte şi s-a oprit tulburată lîngă uşa de la bucătărie, cumpănind dacă n-ar trebui să-l trezească pe taică-său. A dat ocol casei cu inima bubuind în piept, întovărăşită de cîinele care scheuna. Luko, încetează ! Luko, taci ! Luko, ni ! a liniştit ea cîinele, urcîndu-se apoi în pod.

Dimineaţa a trezit-o soarele care se strecura prin crăpăturile acoperişului.

Cobora pe scară. Lenhardt stătea în mijlocul curţii, cu părul plin de pene, ţinînd un ciocan în mînă.

— Cineva a fost la noi azi-noapte, mormăi el printre dinţii îngălbeniţi.

— De ce ?

— A dispărut cîinele.

— Ceee ?

— Cineva ne-a furat căţelul.

Mandula îşi uită piciorul pe ultima treaptă a scării.

Lenhardt care avusese pînă aci o înfăţişare liniştită, se aprinde de furie. Trînteşte poarta în urma sa şi o ia de-a curmezişul prin trifoi.

— Alexin, scoal' ! Mă auzi, amărîtule ? Pe unde-ai umblat azi-noapte de nu te mai saturi de somn ? Noaptea umbli după muierile altora şi ziua zaci ! Auzi, mă ? Scoală-te, scîrbă !

— Ce-i, mă ? Ţi-ai pierdut minţile ? se aude vocea lui Nespala.

— Dacă nu deschizi, îți fac ușa țăndări. Scîrbă ce ești ! Nenorocitule ! Ce mi-ai făcut cu cîinele ?
— Ceee ?
— Ce-ai făcut cu cîinele meu ?
— Ce tot îndrugi acolo ? Se vede treaba că te-a pocnit careva la dovleac !
Deschide ușa și-l privește ca pe un nebun.
— Unde-mi e cîinele ?
— Mă mir de tine, Lenhardt...

Dormise acolo toată vara. Noapte de noapte auzea aceleași voci, se căznea să prindă măcar ceva din discuții, dar n-a prins niciodată nimic. I s-a părut odată că vede o lumină chiar lîngă gard. Și-a tras hainele pe ea, a călcat cu băgare de seamă pe tavan și cînd a ajuns la deschiderea sub care se afla scara, și-a dat seama că nu greșise. Lîngă gard era un om. Avea fața rotundă ca o roată tăiată dintr-un buștean.
— Ce cauți aici ? a strigat la el.
Omul nici nu s-a mișcat.
— Hei, n-auzi ? Ce cauți aici ?
— Vino jos ! i-a zis el în șoaptă. Vocea lui de-abia se auzea.
— Să știi că îl trezesc pe tata ? Cine te-a chemat ?
Fiindcă insul nu se mișca, Mandula a coborît repede scara, dar cînd să pună mîna pe clanța de la bucătărie, necunoscutul i-a zis :
— Stai !
— Ce vrei ?
A ridicat mîna, făcîndu-i semn să nu strige. Nu arăta ca unul de care ar trebui să-ți fie teamă. Era mai scund decît ea, peste gărdulețul de lemn îi

trecea doar capul și puțin din umeri. I se părea că-l mai văzuse undeva. Nu-și amintea însă unde.
— Stinge felinarul ! i-a poruncit, făcîndu-i semn de parcă ar fi vrut să-l stingă ea.
— Ce felinar ?
Mandula s-a apropiat de gard și abia atunci a băgat de seamă că necunoscutul ține în mînă un lemn, un lemn luminos de buturugă putredă.
— Totdeauna luminezi cu asta ? l-a întrebat ea.
— De ce crezi că totdeauna ?
— Mă uit și eu la drum, în fiecare seară trece cineva cu un felinar, uneori cîntă, alteori stă de vorbă, poate erau doi, trei sau mai mulți, parcă se ciorovăiesc mereu. Trec pe la Uriești, pe urmă peste pășunile de la Farské și Sebrecké și aproape de fiecare dată pier în pădure. Nu umbli și tu cu ei ?
— De ce crezi ?
— Dar cine altcineva ai putea să fii ? În clipa aceea a avut impresia că l-a dibuit. Se apleacă puțin pentru a-i putea privi mai bine fața.
— Tu ne-ai furat cîinele, i-a zis.
— Eu ?
— Te-ai învîrtit pe-aici, cîinele se repezea mereu la tine.
Era de fapt doar un băietan, putea să aibă vreo optsprezece-nouăsprezece ani, chipul palid, părea obosit.
— Nu tu ? a insistat ea.
— Nu știu nimic.
— Atunci de ce colinzi noaptea ?
— Pentru că n-am somn.
Atunci a zărit lumina. Aceeași lumină pe care o mai zărise și pînă atunci. Se mișca încet în direc-

ția lor. Parcă se auzeau și niște vorbe dar de înțeles nu se înțelegea nimic, fiindcă și lumina era încă destul de departe.

— Privește ! i-a zis ea, arătînd cu degetul.

El a întors capul într-acolo și a început să dea semne de neliniște.

— Ce ai ?

— Nimic.

Priveau amîndoi spre drum și neliniștea lui creștea tot mai mult, trecînd și asupra ei.

Aruncă putregaiul și se prinse cu ambele mîini de gard.

— Trebuie să mă ascunzi ! i-a zis.

— Unde să te ascund ?

— Ascunde-mă undeva !

S-a repezit, a ocolit gardul și într-o clipă a fost lîngă ea.

Lumina era acum aproape de tot.

Cînd s-a trezit din somn, băiatul dispăruse de mult. S-a gîndit dacă e cazul să-i spună și lui taică-său ce se petrecuse, dar în cele din urmă a luat hotărîrea să nu sufle nimănui o vorbă. A coborît.

Nespala era în vizită. Se rezemase de nicovală și vorbea cu Lenhardt.

— Tu, ar trebui să...

— Ce să... ?

— Să te ții mai mult de meserie.

— Tu nu te ții de nimic. Umbli hai-hui toată ziulica sau vii la mine să te miri.

— Asta-i altceva.

— Ce altceva ? Eu lucrez atîta cît am nevoie.

— Ești un porc ! I-a strigat Nespala indignat.

Mandula a intrat în bucătărie și s-a apucat să pregătească dejunul. Toată ziulica gîndul i-a stat tot la băiatul care dormise lîngă ea. Cine să fi fost ? Și ce-o fi căutat aici ?

Noaptea următoare a apărut din nou. Cucu, cucu ! făcea.

— Mandula, dormi ?

— Nu dorm.

— Vino jos !

Și totul s-a repetat. A venit o lună întreagă, dar după o lună parcă l-ar fi înghițit pămîntul. De atunci nu l-a mai văzut. O singură dată, în tîrg i s-a năzărit că-l vede în timp ce trecea strada. S-a repezit în urma lui, dar cînd l-a prins de mînecă, și-a dat seama că e altul.

— Iertați-mă !

— Nu face nimic.

Și Mandula continua să șadă pe șopronul de lemn, picioarele i se bălăbăneau deasupra colbului din drum, privind mereu spre poieni și spre pădure. Odată, cum stătea ea acolo, ciobanul satului, apropiindu-se de ea a tras un pocnet de bici, fiindcă numai cu cîteva zile înainte își schimbase smocul de șugărel cu altul nou.

— Fată, hăi !

— Ce vrei ?

— Cică și-ar fi uitat cineva găleata la tine.

— Ce găleată ?

— Foaie verdee... Ți-am cîntat un cîntec de leagăn, n-ai auzit ?

— Trăznitule !

— De ce ? A rîs și a strigat de trei ori cucu. Chiar nu-ți amintești ?

— De cine ?
Ciobanul s-a strîmbat în batjocură.
— Ce te strîmbi așa ?
— He, he !
— Tu l-ai văzut ?
— Nu l-am văzut.
— Atunci ?
Iar a strigat cucu.
— Ai auzit ceva ?
— Am auzit.
— Ce-ai auzit ?
— Cucul.
— Și altceva ?
— Nimic.
Ședea pe șopronul de lemn. Soarele apunea. Coșul fumega. Fumul era cafeniu, aproape roșu. Ciobanul se întorcea cu oile în sat. Pe drum alergau potîrnichi. Poc ! Poc ! Ciobanul pocnea din bici. Pe miriști sclipeau lumini de foc.
Peste cîteva luni Mandula a născut un băiat.

2

Cînd băiatul a împlinit șase ani, soacra lui Frid îl opri la poartă.
— Al cui ești tu, mă ?
— Al Mandulei.
— Al Mandulei ? Nașu-tău ți-a cumpărat șosetele ?
— Îhî !
Soacra lui Frid l-a descălțat frumușel și tot așa de frumușel i-a luat șosetele. Soacra lui Frid. Pe uliță.

— Ce-ai pățit ? l-a întrebat Lenhardt cînd a ajuns acasă plîngînd.
— Colo, colo, colooo...
— Unde-ți sînt ciorapii ?
— Mi i-a luat mătușa.
— Care mătușă ?
Copilul a ridicat din umeri și s-a pornit mai tare pe plîns.
— O omor, a zis Lenhardt înfuriat, luînd ciocanul și plecînd.
Dar nici n-a ieșit bine la drum că parcă l-a apucat nu știu ce. Așa cum spun. Nu știu ce l-a apucat și Lenhardt mai-mai că n-a scos un țipăt. Isuse ! S-a așezat pe o buturugă de măr, punîndu-și mîna pe inimă, căci acolo îl ținea cel mai tare. Lenhardt, ce-i cu tine omule ? I se bulbucaseră ochii. Nu mai știa dacă vorbește de unul singur sau cineva îi punea întrebări, poate Nespala care se ivise pe neașteptate lîngă el.
— Ce-i cu tine, Lenhardt ? Mă tem că vrei să-ți dai duhul ! Mandulaaaa ! Mandulaaaa ! Mă auzi ? Drace, băiatule, unde-i mumă-ta ?
Băiatul s-a oprit din plîns și s-a apropiat repede.
— Cheam-o pe mumă-ta ! i-a poruncit Nespala.
— E la cîmp.
— Fugi după apă !
Băiatul a luat-o la goană.
— Lenhardt, unde te doare ? Lenhardt ! Ei !
Lenhardt a încercat să deschidă ochii. Ciocanul i-a căzut din mînă.

De-abia de atunci a început Mandula să simtă ce sînt grijile.

Băiatul mergea pe şapte ani, l-a dus la şcoală.
— Cînd s-a născut ? a întrebat-o învăţătorul.
— Vara.
— Cînd vara ?
— Ce ştiu eu. În mai.
— Luna mai are treizeci şi una de zile.
— O, doamne ! Cine-ar putea să ţină minte ?
Pe urmă învăţătorul s-a întors către băiat.
— Al cui eşti ?
— Al Mandulei.
— Ştii să pui lemne pe foc ?
— Ştiu.
— Cînd o să dea gerul, tu ai să pui lemne pe foc. Bine ?
Copilul a încuviinţat.
Şi astfel, învăţătorul l-a aşezat aproape de sobă, acolo unde era un loc liber, lîngă feciorul cel mic al lui Teofil care avea o căutătură atît de ciudată, de sălbatică de parcă ar fi fost deocheat, tot aşa o căutătură avea şi muierea lui Teofil din clipa cînd o împunsese vaca, îi ducea fîn la jgheab şi vaca s-a repezit la ea, au găsit-o abia a doua zi după ce mai întîi au căutat-o prin tot satul (ce căldură mare, groaznic, mi se urcă la cap, aşa de mare, parcă-mi stă capul să zboare), uneori întindea braţele în sus şi le bălăbănea, le bălăbănea şi pînă noaptea tîrziu puteau fi auzite cîntece de procesiune după care o dădea într-un urlet prelung, absurd.
— Dormi, mamă ?
— Nu dorm.
— De ce nu pot să dorm ?
— Trebuie să închizi ochii. Închide ochii şi gîndeşte-te la oi ! Toate mioarele au cîrlionţi albi

şi ţopăie pe pajişte şi sar gardul. Prima mioară, a doua mioară, a treia..., toate mioarele zburdă pe pajişte şi sar peste gard...
Către dimineaţă i s-a năzărit că iar aude cucul. A ţîşnit din pat dezbrăcată şi a ieşit în curte numai în cămaşă. Deasupra Urieşilor plutea o pîclă de ceaţă. Luna lumina Sadlavárky. Salcîmul îşi scutura frunza.
Nu se luminase bine cînd a venit Nespala.
— Iko, scoală ! Iko, auzi ? îl striga el pe băiat care mai lenevea în aşternut.
— Iko doarme.
— Atunci, trezeşte-l ! I-am adus o căciulă de oaie. Am găsit-o ieri cînd am cotrobăit prin ladă. Are să fie iarnă grea. Pe Dumnezeul meu ! O iarnă de pomină. Iko dormi ? Ţi-am adus o căciulă.
Iko a deschis ochii.
— Priveşte ! Ţi-am adus o căciulă. Vorbind, i-a înfundat căciula pînă peste urechi.
— Îi e mare.
— Ce mare ! Capul e mic. Dar o să-i crească. Ţi-am adus, mă, căciulă.
Mandula a întins masa, invitîndu-l şi pe Nespala. L-a pregătit apoi pe băiat pentru şcoală şi s-a pregătit şi ea de lucru. Şi-a îmbrăcat haina lui Lenhardt peste rochiţa roşie, iar pe cap şi-a pus o basma înflorată.
— La lucru ?
— La lucru.
Bătrînul a mormăit ceva şi a şters-o. A zăbovit o clipă în curte, privind către poienile Sebrecké. Ciorile se feresc să coboare pe pămînt, o să fie ger mare. A traversat postata de lucernă şi

s-a oprit dinaintea colibei sale. Băiatul, Iko, tocmai trecea pe acolo cu căciula înfundată pe urechi. Apoi a urmărit-o pe Mandula pînă în clipa cînd a pierdut-o din ochi.

La doisprezece ani a început să frecventeze școala din tîrg și Mandula stătea toată ziulica cu gîndul la el în timp ce sădea puieți. Cînd tăia crenguțele, îi sărea arcul de la foarfece, foarfecele clănțănea atunci parcă în gol, între timp, pînă ce ea se chinuia cu arcul, celelalte femei i-o luau înainte, fiecare dintre ele ducea cîte o legătură la locul unde vor veni căprioarele, cum au venit și anul trecut, cînd totul fusese îngropat în troiene, potecile și drumurile, văile și dealurile, animalele veneau pînă în pragul caselor, de necrezut cîți braconieri sînt în sat, cînd cerbii și căprioarele colindă, cînd trec pe lîngă îngrăditura de sîrmă ghimpată, trec și se împurpurează, ca atunci cînd năpădește rugina fierul, nasturii de metal de la haina tatii sclipesc, dar băiatul nu mai vrea să poarte haina tatii, fiindcă băieții rîd de el în stația de autobuz, îl strigă pe numele tatii, Lenhardt, Lenhardt, Lenhardt, îl trag de nasturii aceia metalici, poate ar trebui să se ferească de ei, săptămîna trecută i-a spart capul cu penarul băiatului poștăriței, unde-o fi arcul, unde-o fi, în luna iunie, cînd mlădițele țîșnesc prin vîrful copacilor ai putea să te agăți sau să te cațeri pe ele, unde-o fi cucul, orologiul din turn a bătut amiaza, băiatul s-o întoarce curînd, și ea s-o întoarce mai devreme, căci se lucrează fără pauză, pentru niște nasturi de metal azi n-ar mai da nimeni o para chioară...

Revenea de la lucru istovită, din zi în zi mai obosită, piele și oase, numai piele și oase, de fiecare dată Mandula îi vorbea băiețelului ei, avînd aerul că iscodește cine știe ce taină.

— Azi ai fost la școală ?

— Fost.

— Pe cine ai văzut ?

— Pe nimeni.

— N-a vorbit nimeni din tîrg cu tine ?

— Nimeni.

Băiatului nu-i făcea nici o plăcere cînd mamă-sa îi punea astfel de întrebări, zi de zi, zi de zi și mereu aceleași întrebări.

— Ai fost la școală ?

— Fost, mîrîia el de parcă nici n-ar fi fost mama sa.

— Nu-mi placi, băiete, îi zicea Nespala indignat.

— Ce ?

— Vreau să zic că ești obraznic.

În ziua următoare nu s-a mai întors de la școală. Pe seară, Mandula a coborît în sat să-i întrebe pe cei din clasă cu el ce s-a întîmplat. Și în aceeași seară a plecat la oraș.

În luna iunie, prepelița îți fuge de sub picioare, și fuge, fuge, cînd să pui mîna pe ea, desface aripile și se înalță. Drumul e alb, prăfos, iar prepelița zboară, zboară, azvîrlindu-și umbra pe pămînt. E iarbă de ambele părți, dar și iarba, pe alocuri, e aproape cenușie de praf, în luna iunie, cînd strop de ploaie nu cade pe holdele de cartofi și porumb.

Femeia aceea ce pare că merge cu ochii închişi e Mandula. În luna iunie. Cu ochii închişi.
— Vasăzică a fugit ?
— A fugit.
— L-ai căutat ?
Mandula dă din cap în semn că da.
— Şi nu l-ai găsit ?
Mandula face semn că nu.
— Cînd o să se întoarcă, să-l arzi. Să-i tragi o bătaie zdravănă. Dacă nu-l baţi, o să-ţi fugă iar. Şi va fugi mai des, cînd va fi mai mare. Să m-asculţi pe mine.
Şi Mandula începe să plîngă. Şi toţi cei ce o văd se miră, fiindcă nimeni n-a văzut-o pe Mandula vreodată plîngînd. În luna iunie.
Cucu ! Cucu ! Cucu !

Din volumul *Poate-mi voi construi un bungalow* (1964).

CU ROZARKA

DE STORUL RIDICAT pînă sus de tot atîrna o bilă de lemn care se tot mişca, lovind ritmic, în geam. Am să închid fereastra, mi-am zis nu ştiu pentru a cîta oară, dar nu m-am sculat fiindcă eram încă obosit după drum. Mă legănam pe picioarele dindărăt ale scaunului ţinînd genunchii rezemaţi de masă, în timp ce prin minte mi se perindau gînduri nu tocmai vesele în legătură cu Rozarka. Mă întorsesem de curînd cu ea de la soră-mea. Pînă la Senkvice am călătorit cu trenul, iar de acolo, văzînd că autobuzul nu mai vine, am luat-o vîrtos la picior pînă în oraş. Pe la jumătatea drumului a trecut pe lîngă noi un camion. Şoferul a scos capul pe fereastră şi ne-a spus o vorbă destul de deochiată. Cred că ne lua drept logodnici sau cel puţin îndrăgostiţi. Rozarka n-a înţeles şi de vreo cîteva ori m-a întrebat ce a zis şoferul. Eu am schimbat vorba, începînd a-i povesti despre puzderia de pomi roditori : nuci, pruni, meri şi peri pe care cei din Senkvice i-au sădit cîndva pe marginea drumului. De-ar fi avut minte mai multă să priceapă, i-aş fi spus şi altele. Comuna Vel'ké Senkvice a fost întemeiată pe la 1350 de nişte croaţi, băjenari din pricina turcilor.

Croații au adus cu ei din țara de baștină multă pricepere în agricultură și pomicultură ; s-au apucat să lucreze pămîntul și, oriunde se putea, ei plantau livezi de pomi. În schimb turcii erau buni războinici. Cutreierau lumea călare ucigînd, prădînd și pîrjolind toate în urma lor. Cea mai frumoasă carte despre turci se numea *Muzicanții din Sebechleby*. Avea cartea asta la un loc cinci poze și una din ele îl înfățișa pe taica Klimo pe cale de a se îneca (Ajutor, ajutor ! striga taica... Ha-ha-ha !). Am smuls poza asta din carte, dar pentru nimic în lume n-aș putea spune unde-o fi acum. Apoi, uitînd de șofer am putut să-i explic liniștit Rozarkăi, cum o să ne gospodărim după ce vom ajunge acasă. Firește, nu trăgeam prea multă nădejde, ba la început eram chiar de-a dreptul nenorocit de cele întîmplate. Am fost silit să-mi schimb serviciul și, așa cum se întîmplă în astfel de cazuri, în primele zile n-am prea fost entuziasmat de noua mea slujbă. Directorul întreprinderii mi se părea sever, colegii plictisitori și nesinceri. În birou mă aștepta un morman de felurite hîrțoage, cea mai mare parte poate nefolositoare, dar trebuia să-mi fac timp ca să le văd, rînd pe rînd, pe toate. În primele zile n-am făcut aproape nimic, am tot răvășit sertarele și am ocărît pe predecesorul meu. Gîndurile îmi fugeau mereu fără voie la Rozarka. Eram supărat pe Mara care n-a vrut să o țină pe Rozarka la ea, în care caz n-aș mai fi fost silit să-mi schimb serviciul și, în general, toate ar fi fost incomparabil mai simple. Tata zicea că Mara este o cărpănoasă și o nerecunoscătoare. Cu asta mi-a dat o oarecare satisfacție, dar grijile tot nu mi s-au împuținat. De ce tocmai

eu ? Atîta vreme am lipsit de-acasă și dintr-o dată mă pomenesc stăpîn peste o ogradă și o casă atît de mari. Și, colac peste pupăză, tata a rămas mai departe la Čabraka în casa în care a crescut și de care n-a putut să se despartă nici cît a trăit mama ; nu pentru că s-ar fi învățat să stea acolo, ci pentru că era om certăreț din fire și năbădăios. Certurile și supărările se cuibăriseră de cînd lumea la noi în casă, dar după ce mama a plecat de la Čabraka și s-a mutat în oraș, s-au înmulțit neînchipuit de mult. S-au prostit la bătrînețe, ca să zicem așa, deși adevărul-adevărat este că, în ciuda supărării, din vreme în vreme tata mai trecea pe la oraș, ba după tutun, ba după vin, ba după altele ; poate că i se mai făcea și lui dor cîteodată de mama. Pe de altă parte, și mama îi trimitea în fiecare duminică mîncare de prînz și rufărie curată. Pe atunci eu locuiam la Bratislava, urmam școala și schimbam foarte des gazdele, pînă ce m-am pripășit în Vrbinka, la doamna Verona Macková, de care mă leagă o mulțime de amintiri frumoase. De Crăciun și de Paști mă duceam acasă și ne întîlneam cu toții. Mîncam lipii cu usturoi și cu miere, varză cu smîntînă și ciuperci și bineînțeles turte cu mac după care îl prinde pe om somnul. Adormeam buștean și dacă nu ne-ar fi trezit clopotele, Dumnezeu știe cît am fi zăcut. Apoi ne duceam cu toții la utrenie și tata tot drumul se văita că în munți sînt geruri prea aspre și că la Čabraka îi este frig.

— Mută-te, îi ziceam noi, vrînd să-l înduplecăm, dar el se încrunta, mormăia ceva, iar apoi și la biserică stătea tot posomorît. După slujbă se despărțea de noi și își vedea de drumul său.

După moartea mamei s-a tot certat mai întîi cu soră-mea, după aceea și cu mine, deși zicea că se poate înțelege cu mine mai ușor decît cu muierile. Mda. Cu mine s-o fi certat poate numai fiindcă era supărat pe Mara.

— Ce mai copii sînteți și voi, m-a dojenit el odată. Avem încredere în voi, vă îngrijim, băgăm în voi o grămadă de bani, dar de îndată ce vine rîndul vostru, parcă vă ia Dumnezeu ținerea de minte și toți vă gîndiți numai la voi. Așa mi-a zis, deși cam același lucru s-ar fi putut spune și despre el care nu vroia pentru nimic să părăsească chimirlia aia gata să se dărîme.

Am căutat să-l liniștesc, într-un fel. I-am spus să fie fără teamă, că nu are încă motiv de nemulțumire și că nu are rost să-și facă griji de prisos.

— Bani ați avut și s-au cheltuit, n-au mai rămas nici pentru o amărîtă de cruce pentru mama voastră, mi-a zis provocator. Eu însă nu puteam pricepe cu nici un chip ce l-o fi apucat din nou. Vorbea pe ocolite. Arunca o vorbă, apoi își îngusta ochii de parcă ar fi scrutat depărtările.

— Uite... am încercat eu din obișnuință să-l contrazic, dar nu m-a lăsat să-mi termin vorba.

— Eu nu zic să vă apucați să puneți bani de-o parte pentru crucea mea, dar de... mama voastră s-a îngrijit de voi... Apoi... Eh ! Poate că s-a îngrijit mai mult decît mine, dar de mine cred că n-ați fi zicînd că... Lasă că știu eu...

— De fapt, ce vrei, tată ?

— Ce ? Apoi știi tu ce. Eu însă aștept. Eu nu m-am rugat niciodată de nimeni. De ce să mă rog ? Oi aștepta și-oi vedea. Măcar oi ști și eu

cine-mi sînteți și care-i soarta mea. S-a oprit în mijlocul odăii, s-a uitat în toate colțurile, apoi și-a vîrît pălăria pe cap și a ieșit în ogradă.

— Tată ! am strigat eu în urma lui.

Încă din prima seară s-a iscat o neînțelegere între mine și Rozarka.

Mai întîi am dereticat în camera în care mi-am ales-o pentru mine, apoi am cinat și după cină, amîndoi destul de osteniți, ne-am dus în camera Rozarkăi. Nu ne era somn. Rozarka, neobosită, mă copleșea cu întrebări, iar eu trebuia să-i răspund cu răbdare la toate. Cred că n-ați putea să vă închipuiți în ce situație mă aflam, dacă n-am să vă spun de la început cîteva lucruri despre soră-mea. Rozarka avea optsprezece ani. Era înălțuță, subțirică și la față semăna leit cu mama. Despre mama se spunea că a fost cîndva frumoasă. Pe peretele din bucătărie atîrna fotografia ei de pe vremea cînd era fată și-i zăpăcea pe băieți, și pe tata. Rozarka zicea că poza din bucătărie e a ei. Nu o dată se oprea în fața fotografiei, încredințată că se uită la propriul său chip. Căuta să se îmbrace întocmai ca în poza aceea, cu fustă și haină de culoare închisă. Două săptămîni am alergat după ghete cu șireturi ca cele din fotografie.

— Spune-mi, Ondrejko, acum semăn cu o țărancă ? m-a întrebat din nou și în seara aceea.

— Nu semeni, i-am răspuns.

— Și de ce nu semăn cu o țărancă ?

— Fiindcă țărăncile arată altfel. Să știi că mama nici n-a fost țărancă adevărată. Tata da, tata a fost țăran, deși cînd stau să mă gîndesc

bine, nici el. Puţin ţăran, şi puţin cultivator de viţă-de-vie. Mama era de la oraş şi se îmbrăca un pic mai altfel decît celelalte femei din sat. Tu te îmbraci întocmai ca mama. Asta i-a fost de ajuns. A dat fuga în bucătărie şi s-a foit îndelung în faţa oglinzii, ţinînd în mînă fotografia mamei.

Cînd s-a întors, eu moţăiam. De cum a intrat în odaie, eu m-am ridicat, m-am dezbrăcat de haină, pregătindu-mă să mă duc la culcare.

— Ondrejko, chiar ţi-e somn ? mi-a zis privindu-mă dezamăgită, parcă nemulţumită că nu mai vreau să mă uit la ea şi să mă minunez.

— Mi-este.

— Şi de ce ţi-e somn ?

— Ce întrebare ! Fiindcă sînt obosit.

— Cît e ceasul, Ondrejko ?

M-am uitat mai întîi la ea şi abia după aceea la ceas.

— Mult, i-am răspuns. Şi tu trebuie să te culci.

M-am dus în odaia mea.

Mă dezbrăcam fără grabă. Mi-am scos cravata, apoi m-am oprit o clipă să ascult ce face Rozarka în camera alăturată. Se auzeau paşii ei, îndreptîndu-se spre bucătărie, probabil se ducea să bea apă, apoi revenind.

— Ce-o să facă acum ? Am continuat să trag cu urechea.

A început să se dezbrace.

Am deschis fereastra să intre aer curat şi după puţin timp m-am vîrît în pat.

În camera de alături era lumină.

Ce-are de gînd ?

Stinge. Acum ?

Nu.

Aud patul scîrţîind.

Rozarka, lumina...

Hîm.

A trebuit să mă scol.

Am trecut încetişor în odaia ei şi am întrebat-o în şoaptă :

— Dormi, Rozarka ?

Nu mi-a răspuns. Stătea cu spatele la mine, cu plapuma trasă pînă la gură. Îi vedeam bine doar cosiţele negre risipite pe pernă.

— Dormi, Rozarka ? am întrebat-o din nou.

Şi iar nu mi-a răspuns.

Am mai privit puţin spre pat, după aceea m-am apropiat de uşă şi am răsucit comutatorul.

Am dat să plec, dar mi s-a părut că s-a răsucit în pat.

Am ascultat şi mi s-a părut că plînge.

Am întins mîna să aprind lumina.

Nu. Poate că nu plînge, poate mă înşel.

— Rozarka, o strig.

Linişte.

Am făcut doi paşi şi iar m-am oprit.

— Rozarka...

A izbucnit în plîns.

M-am apropiat de ea. M-am aşezat pe marginea patului şi am pus mîna pe plapumă.

— De ce plîngi, Rozarka ?

Nici un răspuns.

— Hm, am făcut şi parcă ceva mi-a rămas în gît.

— Plîng după mama, a zis cu greutate, parcă tînguindu-se, parcă rostind Tatăl nostru sau mai ştiu eu ce altă rugăciune ; n-am putut nicicum să o opresc, cu toate că am copleşit-o cu fel de fel

de cuvinte de mîngîiere. Aproape că isprăvisem toate gingășiile cîte știam, cînd m-am pomenit și eu tînguindu-mă. Am început să plîng, îi spuneam cît de bine mi-a mers la Vrbinka și că din pricina ei am fost nevoit să-mi schimb serviciul și locuința ; cîți prieteni am avut și cît de dor îmi este de ei, deși nu mi-ar părea altfel rău dacă, dacă... Nu știu, zău. Poate peste o săptămînă, două o să-mi treacă dorul... Am două geamantane mari pline cu cărți, am putea citi în fiecare seară cîte ceva, sau, dacă ea ar vrea, i-aș putea spune în fiecare seară cîte o poveste, să zicem despre albinoși, adică despre niște oameni cu părul alb și cu pielea albă de tot prin care li se văd vinele și care, parcă temîndu-se, se ascund de oameni și de soare, întocmai ca un albinos care locuia cu mine în gazdă, pe care am vrut să-l poftesc la noi acasă, fiindcă era un băiat bun și avea niște ochi ca de iepure de casă, se temea să se uite cu ei la soare, chiar și pe mine mă privea oarecum pieziș, făcîndu-mi impresia că pînă și de mine se teme...

— Și de ce există albinoși ? a întrebat Rozarka, uitînd să mai plîngă ; mi-a tras mîna la gură, apoi a început să-și șteargă lacrimile cu ea.

— Albinoșii sînt albi, i-am răspuns fără noimă, fiindcă iar am pierdut firul și nu mai eram în stare să-mi aduc aminte în ce fel am ajuns la albinoși.

— Dar de ce sînt albi ? m-a întrebat.

— Albinoșii sînt toți albi, i-am răspuns eu.

— Toți ? Da' de ce ? m-a întrebat.

— Fiindcă sînt albinoși, m-am încurcat eu din ce în ce mai mult. Am schimbat iute vorba, zicînd că am avut și eu un alt prieten pe care-l chema Artur, numele ăsta i se părea caraghios. Am auzit-o

cum l-a repetat de cîteva ori în șoaptă, zîmbind, dar asta n-aș putea să v-o spun cu prea multă siguranță, fiindcă era întuneric și nu-i vedeam prea bine fața, iar zîmbetul ei nu era destul de clar ca să nu poată fi luat și drept altceva, de pildă, un oftat mai tare.

— Unul dintre prietenii mei se numește Vlado, i-am spus. Vlado nu e un nume caraghios. Și în afară de asta știe să imite toate păsările. Ajunge să rostești numele vreunei păsări și el începe imediat să o imite. Știe să facă ca mierla, ca privighetoarea, ca pițigoiul, ca cintezoiul, ca turturica, ca porumbelul, ca toate zburătoarele.

— Și ca vrabia ?

— Așa cum îți spun, ca toate păsările.

— Știe să imite și gaița ?

— Și gaița.

Mi-am adus aminte că i-am povestit cu ani în urmă că gaița știe și ea să imite pe om. Sigur, gaița trebuie învățată. Era un pădurar care avea o gaiță dresată. De cîte ori se întorcea de la lucru, adică după ce dădea ocol pădurii, arunca pălăria pe masă sau pe laviță și striga la gaiță : Gaiță, unde ești ? Și gaița îi răspundea : Aicea sînt !

— Gaiță, unde ești ? am încercat eu să-l imit pe pădurar.

— Aicea sînt, mi-a răspuns Rozarka.

Ne-am înveselit amîndoi și eu m-am hotărît ca și în viitor să-mi iau în ajutor gaița pentru astfel de împrejurări.

Mai departe i-am spus atîtea, că ar fi fost de ajuns pentru o jumătate de carte, dar ei nu i s-a făcut somn. Am trăncănit vrute și nevrute, dar pentru nimic în lume n-aș putea să-mi mai aduc

aminte cîte le-am înșirat atunci. Mi se închideau ochii, capul îmi cădea într-o parte, poate aș fi adormit așa, stînd pe pat, dacă n-aș fi auzit-o din nou pe Rozarka.

— Ondrejko...

— Da. E tîrziu, i-am răspuns, aducîndu-mi aminte de ceas.

— Ondrejko ! Știe să imite și lopătarul ?

— Cine ? m-am mirat eu, fiindcă gîndurile mă duseseră o bună bucată de drum mai departe. De fapt nici nu mai gîndeam, căci eram amețit de somn.

— Hm, lopătar ? Am încercat eu să mă concentrez.

— Spune, colegul tău știe să imite și pe lopătar ?

— Hm, lopătar. Dar lopătarul nu e pasăre. Poate știe.

— Ondrejko, ce e aia lopătar ?

— Lopătarul e cerb. Adică, un fel de cerb, m-am corectat — lopătarul e lopătar. Am mai vrut să adaug ceva, nu mai știu ce. M-am frecat la ochi și m-am ridicat. Mi-e somn, i-am spus.

— Dar mie nu mi-e somn, mi-a răspuns și m-a prins de braț, silindu-mă să mă așez din nou.

— Închide ochii și ai să vezi că ai să adormi, i-am spus.

— Dar dacă nu mi-e somn, mi-a răspuns.

— Nu-ți este, fiindcă nu vrei.

— Dacă nu-mi este... a insistat ea.

— Și de ce nu-ți este ?

— Pentru că nu-mi este.

— Dar eu sînt obosit, i-am spus.

— Și eu sînt obosită, mi-a răspuns. A închis ochii pentru o clipă, vrînd parcă să mă convingă.

— Te cred, i-am spus și am mîngîiat-o pe față cu intenția de a-i sugera să rămînă cu ochii închiși.

— Nu-mi este și nu-mi este, repeta încet de tot, în timp ce eu începeam să mă supăr cu adevărat.

— Ba îți este.

— Nu-mi este.

— Îți este.

S-a lăsat pentru o clipă o liniște desăvîrșită.

— Mama dormea întotdeauna cu mine, a șoptit abia mișcîndu-și buzele.

Și iar s-a făcut liniște. Își ținea respirația. Poate îi părea rău că a rupt tăcerea.

— Și de-asta nu-ți este somn acum ? am întrebat-o.

— De-asta, a șoptit și mai încet decît înainte. A închis ochii, apoi și-a strîns buzele. Ceva mă îmboldea s-o mîngîi.

M-am uitat o clipă la ea, pe urmă mi-am rotit privirea prin odaie și cînd am ajuns la fereastră, am băgat de seamă că începuse să se lumineze de ziuă.

— Ia te uită, Rozarka, i-am atras atenția, atingînd-o cu degetul.

Și-a ridicat capul și a deschis ochii.

— S-a făcut ziuă ! a exclamat mirată.

M-am uitat la ea, încuviințînd.

S-a ridicat în capul oaselor, a dat plapuma la o parte și și-a prins genunchii în brațe. Priveam amîndoi spre fereastră. Lumina parcă picura de pe acoperișuri, scurgîndu-se înăuntru în fire prelungi.

— Dar cocoșii ? S-a uitat întrebător la mine.

— Ce ?
— Nu i-am auzit cîntînd.
— Nici eu.
— La Čabraka, cîntau ? m-a întrebat.
— La Čabraka, da ! i-am răspuns.
A împins plapuma cu picioarele, a întins mîinile apoi a început să-și răsucească mijlocul.
— De ce te scoli așa devreme ? am întrebat-o.
— Mă duc cu laptele ! a spus și a început să țopăie, cu picioarele desculțe pe jos.
— Cu laptele ?
— Da !
— Și unde te duci ?
— Să-l împart...
— Hm... m-am mirat.
— De ce ? Tu n-ai văzut căruciorul lîngă poartă ? mi-a spus, mirîndu-se ea de data asta.
— Nu știu, poate că nu l-am văzut. Într-adevăr, nu-mi aduceam aminte, nu știam despre ce cărucior vorbea.
— Căruciorul e acolo, mi-a arătat înspre fereastră.
— Lîngă poartă ?
— Da.
M-am dus la fereastră, dar m-am întors apoi cu fața spre Rozarka.
— Și la ce-ți folosește căruciorul ? am întrebat-o.
— Pentru lapte.
— Și-l cari în fiecare zi ?
— Păi, în fiecare zi, mi-a răspuns zîmbind și a început să-și scoată în fața mea cămașa de noapte.
— În fiecare zi... cu căruciorul ? am întrebat-o, căutînd să privesc în altă parte.

— În fiecare zi.
— Și-ți convine ?
— Îmi convine.
— Dacă nu vrei...
— Dar, vreau. Nu e vorba de noi. Lapte pentru familia Mechrich, pentru Rapoși, pentru familia Fuček și pentru toată strada. De patru zile duce laptele în locul meu Siduš, dar azi mă duc eu.
— Hm, bine. Dar de ce nu-l lași pe Siduš ? am întrebat-o. Dar ea a început să mă compătimească cît de greu pricep și apoi a izbucnit în rîs.
— Păi de vreme ce m-am întors acasă, nu ?
— Dar e prea devreme, nu ? i-am răspuns, imitîndu-i intonația. M-am uitat la ceas și am început să-l întorc.
Acum era aproape goală, dar eu n-am trecut în camera de alături, fiindcă oricum ar fi venit după mine, să poată sta de vorbă și în timp ce se îmbrăca.
— Trebuie să udăm mușcatele, Rozarka, am schimbat eu vorba.
— Nu sînt udate ?
— Nu.
Își luase altă cămașă pe ea și așa cum era s-a repezit în bucătărie după cana cu apă.
M-am dus după ea.
— Rozarka...
— Eu m-am gîndit la mușcate, dar apoi am uitat de ele.
— Păi, eu nu zic nimic.
— Nu.
— Dă-mi mie cana.
— Întîi să le ud.
— Vreau să le ud eu.

Dar s-a dus tot ea.

Am ieşit în curte şi cînd m-am întors, era în sfîrşit îmbrăcată.

— Ai să te uiţi la mine ?

— De ce ?

— Te întreb dacă ai să te uiţi la mine.

— Da.

A ieşit afară. S-a dus întîi în fundul curţii, apoi, întorcîndu-se, a luat de lîngă poartă căruciorul şi a ieşit cu el în stradă.

Am rămas în poartă privind în urma ei.

— Ondrej, Ondrej ! S-a întors numai după o clipă, plîngînd.

— Ce s-a întîmplat ?

— Siduš nu vrea să-mi dea lăzile.

— Siduš ? Şi de ce nu vrea să ţi le dea ?

Nu mi-a răspuns. Îşi freca ochii cu amîndouă mîinile şi n-a stat din plîns nici atunci cînd mi-am pus haina pe umeri şi am ieşit cu ea în stradă.

Am ajutat-o să tragă căruciorul. Mergea uşor, doar una din roţile din spate scîrţîia ; trebuia unsă.

— Nu mai plînge, am încercat eu s-o liniştesc. Acum eşti mare, nu-i frumos să plîngi pentru orice.

Dar ea continua să se smiorcăie.

— Taci, odată ! O să te vadă copiii şi o să rîdă de tine...

A mai sughiţat de două-trei ori, pe urmă şi-a şters ochii cu palma, s-a uitat în susul străzii, dacă nu cumva se vede căruciorul lui Siduš. Era înainte de răsăritul soarelui. Pe cornişa ruginită a poştei ciripeau rîndunicile ; cînd au răsunat bătăile ceasului din turn, au zburat speriate, mutîndu-se cu cîteva acoperişuri mai încolo. În piaţă era un autobuz ; a plecat aproape gol. Lîngă biserica catolică, nu departe de Sfîntul Florian, măturătorul îşi împingea cu zgomot tumbărăul. S-a oprit în faţa Casei de Economii, s-a uitat puţin la rîndunici şi pe urmă s-a apucat să mături.

Între timp ne-am apropiat de el.

— Rozarka s-a sculat ? i-a zis el oprindu-se din măturat.

Rozarka a zîmbit.

— Ei, ei ! Nu cumva ai plîns ?

Rozarka nu i-a răspuns.

— Stai să mi te mătur, a fonfănit şi a dat de două ori cu mătura prin faţa ei.

Siduš era un ştrengar de vreo opt-nouă ani, cu pantaloni de catifea cafenie şi cu o haină cocoloşită, tot cafenie. Era nepieptănat, părul îi atîrna în toate părţile, unele fire îi cădeau pînă peste ochii negri şi mari. Se apropia încet de noi.

— Siduš, cum e socoteala ? i-am zis, tăindu-i calea.

Băiatul s-a încruntat, şi-a pironit privirile în pămînt apoi şi-a ridicat încet umărul drept în sus.

— Ei ? De ce nu vrei să-i dai lăzile ?

Cu aceeaşi mişcare înceată, a lăsat umărul în jos. Şi dintr-o dată a izbucnit într-o bolboroseală atît de repezită încît abia-i puteam pricepe vorbele.

— Apoi, dacă de patru zile n-a mai cărat...

— Ei, cum e ?

Privea în jos încruntat.

— Tu trebuia s-o înlocuieşti doar atîta cît a fost plecată. Acum, cînd s-a întors...

— Da, mi-aţi spus că numai două zile. Iar ea a lipsit patru... a zis el furios, holbîndu-şi ochii cînd la mine, cînd la Rozarka.

— Dar acum a venit, îi dădeam eu înainte.

Și-a lăsat capul într-o parte, dar în clipa următoare și l-a ridicat și mai sus și m-a măsurat cu și mai mare răutate.

— Ei, da, sigur... eu a trebuit să mă scol de la patru și jumătate, în timp ce ea, frumușel... Hm !...

— Ce ? L-am privit cu mai multă asprime. Ce înseamnă hm ?

— Dar eu cînd m-am sculat ? s-a amestecat și Rozarka.

— Eu m-am sculat la patru jumătate, repeta cu încăpățînare Siduš.

— Iar noi n-am dormit de loc, se lăuda Rozarka.

Băiatul a făcut ochii mari. S-a bosumflat, dar tot atît de repede s-a dezumflat și buza de jos a început să-i tremure.

— Ei, da, așa, a zis el gata să plîngă.

Le-am propus să-și împartă lăzile.

— Hm ! Să le împărțim ! a izbucnit Siduš.

Rozarka stătea pe gînduri.

— Ce nu-ți convine ? l-am întrebat pe băiat.

— Păi, împărțeala ! Ea n-o să vrea să le împartă cu mine.

M-am uitat la Rozarka.

— Să mi le dea, a spus ea.

— Dar mîine ? Mîine ? o ținea băiatul una și bună.

— Cum adică mîine ?

— Apoi mîine n-o să vrea să-mi mai dea nici o ladă. Hm ! a mormăit el.

Am fi întîrziat acolo pînă cine știe cînd, dacă Rozarka n-ar fi consimțit ca începînd de astăzi

să care laptele împreună. Și mîine, și poimîine, în fiecare zi.

M-am uitat o clipă în urma lor, apoi am plecat să pregătesc micul dejun.

Și a doua seară a trebuit să stau lîngă ea. I-am spus una din poveștile pe care le mai țineam minte din vremea cînd eram elev în a doua sau a treia primară. Era o învățătoare, o chema Maria Foldinarová, care a mers toată viața la Hruškovec pe jos. Ah, dar asta nu-i poveste, e numai un nume frumos ! Dar și ea era frumoasă ! Dar mi se pare că poveștile nu sînt adevărate. Învățătoarea m-a invitat la turte de cartofi cu mac și asta era adevărat. Asta-i toată povestea. Atunci mi-a spus că și pe ea, cînd era mică, a invitat-o cineva la strudel cu mac. Gata și a doua poveste. A fost odată o învățătoare, o turtă, turtiță, o turtă grozavă — sînt plictisit de toate astea. Mi se pare că poveștile nu sînt adevărate.

— Și cum a fost cu Augustin ? M-a întrebat Rozarka de un Augustin despre care vorbisem cîndva, cu ani în urmă.

— Pe Augustin l-au prins hoții, i-am răspuns, dar ea nu s-a mulțumit cu acest răspuns.

— Și de ce l-au prins ? m-a întrebat.

— Apoi știi. Sau nu știi ? L-au prins cînd trecea prin pădure. Ca să zic așa, nici nu l-au prins, de fapt. I-au ieșit în cale și i-au cerut bani. Augustin era sărac, de unde să aibă el bani ? Hoții nu l-au crezut. L-au trîntit în iarbă și doi dintre cei mai vînjoși au început să se lupte cu el. Augustine, Augustine, n-ai să mai mergi tu niciodată pe potecă, strigau ceilalți, așezați roată în jurul lor.

— Şi după asta ? a întrebat Rozarka.
— Nu-ţi mai aduci aminte ?
A căzut pe gînduri.
— Sigur, lucrurile nu s-au terminat aici, am încercat eu să continui, dar Rozarka m-a întrerupt. Mi-a spus :
— Augustin le-a zis hoţilor : Acum, că m-aţi tăiat, duceţi-mă sub copacul ăla de colo !
Tîlharii l-au ascultat.
De pom era agăţată o frînghie. Augustin a tras de ea şi de îndată a început să bată un clopot, fiindcă clopot era, şi oamenii l-au auzit, repede, repede s-au adunat din toate părţile şi i-au înhăţat pe tîlhari. L-au dus pe Augustin în sat, iar pe tîlhari i-au aruncat în temniţă.
Povestea se apropia de sfîrşit. Dar Rozarka nu era mulţumită de o astfel de încheiere. A rămas multă vreme îngîndurată. Eu credeam că a rătăcit cu gîndurile pe cine ştie ce meleaguri, cînd, deodată, m-a surprins cu o altă întrebare.
— Ce e aia temniţă Ondrejko ?
— Temniţă ? Închisoare. O pivniţă, veche şi plină de mucegai, i-am răspuns.
— I-au închis în pivniţă ?
— Da, închisoarea e ca o pivniţă, încerc eu să-i explic.
— În pivniţă e întuneric, zice.
— Are fereastră, zic.
— Dar mică de tot.
— Şi una mică e bună.
— Mie mi-ar fi frică.
— De ce să-ţi fie frică ?
— De întuneric mi-ar fi, zice.

— Tîlharii nu se tem de întuneric, zic.
— Dar eu mă tem.
— Atunci nu te mai teme.
— Lasă, că acum nu mi-e teamă.
— Tu nu trebuie să te temi niciodată.
— Dar mie mi-e teamă, o ia Rozarka de la început.
Apoi a urmat o convorbire cu nimic diferită de cea din seara precedentă.
— Ar trebui să mergem la culcare, zic.
— Dar mie nu mi-e somn, zice.
— Noaptea trecută n-am dormit, zic.
— Eu am dormit peste zi. Mi-a tras mîna spre ea ca şi cînd ar fi vrut să se mîngîie cu ea şi mai departe mi-a vorbit în palmă.
— Noaptea se doarme.
— Eu n-am chef să dorm noaptea.
— Dacă nici nu încerci.
— N-am chef să încerc.
— Dar asta nu-i bine, am dojenit-o eu.
— Eu nu ştiu ce-i bine, zice, iar eu am avut o clipă impresia că ştie să gîndească întocmai ca ceilalţi oameni.
— Ba ştii.
— Nu ştiu, Ondrej.
— Dacă nu vrei să dormi...
— Nu vreau să dorm singură.
— Fiecare doarme singur, zic.
— Nu chiar fiecare.
— Adică, fiecare om mare...
— Şi mama a fost mare.
— Mama, da, am încuviinţat.
— Mama dormea cu mine.
— Mama putea, zic eu din nou.

— Da tu de ce nu poţi ?

— Nu vreau, i-am răspuns, vrînd să curm discuţia.

— Şi din cauza asta nu dormi, mi-a spus fără reproş.

S-a făcut linişte. Undeva, sub podea rîdîia un şoarece. Ar trebui să pun o cursă. Dacă şoarecele nu s-ar afla sub podea, aş pune-o în colţ şi pînă mîine dimineaţă s-ar prinde. Dar dimineaţa tot ar trebui să-i dau drumul. Ar trebui să fiu mai aspru cu Rozarka. Să fiu hotărît şi cu nici un preţ să nu-mi schimb hotărîrea... Dar Rozarka ar plînge. Şi mie mi-ar părea rău...

— Rozarka, tu eşti acum mare, am început să o lămuresc, dar ea mi-a amintit iar de mama.

— Şi mama era mare. M-a privit cu ochii săi mari şi colţul gurii a început să-i tremure a plîns.

— Mama da, Rozarka. Dar de dormit trebuie...

— Nu pot să dorm, a repetat pentru a nu ştiu cîta oară. A început să suspine şi apoi să plîngă.

— Rozarka, de ce plîngi ?

— După mama plîng.

Aşa a mers şi în zilele următoare. M-am gîndit dacă n-ar fi mai bine să încetez cu poveştile, fiindcă după ele urma veşnic aceeaşi convorbire. Iar motivele, obiecţiile mele erau totdeauna de neînţeles şi neîndestulătoare pentru ea. Fiecare seară se termina invariabil cu plînsul ei. Alteori se încăpăţîna şi refuza chiar şi a doua zi să stea de vorbă cu mine. Mă aştepta în odaie, lîngă fereastra dinspre stradă şi cînd mă zărea întorcîndu-mă de la lucru, se ascundea. Eu începeam să cotrobăi prin casă, strigînd :

— Gaiţo, unde eşti ?

Cîteodată răspundea imediat, alteori puteam să răguşesc strigînd, aşa era de încăpăţînată. Cunoşteam acum aproape toate ascunzătorile, dar dacă ar fi aflat că am găsit-o fără prea multă osteneală, s-ar fi supărat şi s-ar fi ascuns din nou şi mult mai bine.

— Gaiţă, unde eşti ? Căutam prin toate colţurile strigînd cînd mai tare, cînd mai încet, punînd în glas cînd rugăminte, cînd drăgălăşenie.

— Sînt aici, răspundea, făcîndu-i-se milă pînă la urmă şi ţîşnea de sub masă şi de obicei mi se agăţa de gît. În asemenea clipe eram bucuros că mi-am adus aminte de povestea cu gaiţa şi că, în general, există o asemenea poveste. Cîtă recunoştinţă nutream pentru cel care a scris-o sau a născocit-o ! Cine o fi făcut-o ? Poate un pădurar, poate chiar o gaiţă...

— Gaiţă, unde eşti ?

— Aicea sînt !

Duminică ne-am apucat de gătit. Adică eu m-am apucat. Rozarka mă ajuta şi uneori încerca să-mi dea sfaturi. M-am lăudat faţă de ea că am să gătesc *demikat* *. Asta-i bună... Ha ! Ah ! Ha ! Şi nici măcar nu ştiu ce-i aia. I-am spus de *demikat* numai pentru că i-a plăcut cuvîntul. Mi-a plăcut şi mie. Siduš, copilul vecinilor, a venit înainte de prînz cu bicicleta şi n-a mai trebuit să ne batem capul cum să ajungem sus, la tata. Duminica circulă în partea aceea relativ puţine autobuze.

* Supă cu crutoane.

Am turnat într-un bidon ciorbă, restul mîncării am pus-o într-o plasă pe care băiatul a agățat-o de ghidonul de la bicicletă.

— Să n-o verși, i-am atras atenția. Dar el zîmbea mereu și fluiera printre dinții săi ca niște mărgele. Mi-a luat bidonașul din mînă și a început să pedaleze.

— Și să-i spui tatei că o să-i trimitem rufăria pe la mijlocul săptămînii, am strigat după el, dar pînă să termin ce aveam de spus, băiatul ajunsese la biserica protestantă. Avea în buzunar cinci coroane, de la mine, în timp ce de la mama, cît trăia, primise numai o coroană, cel mult două.

Ne-am întors acasă. Ne-am așezat la masă, să nu se răcească mîncarea.

— Îți place ? am întrebat-o, văzînd că mîncase două farfurii de supă, iar acum își mai pusese o porție de cartofi.

— Îmi place, a încuviințat.

— Cînd stăteam în gazdă, am început să vorbesc puțin pentru mine, puțin pentru ea, ajunsesem un bucătar nemaipomenit. Aveam o cutie de tablă. După război se vindeau în astfel de cutii tot felul de bunătăți. În pauză fugeam de la școală, cumpăram conserve de șapte coroane sau de trei cincizeci. În conserva de trei cincizeci era un fel de pîine de fructe de culoare galbenă.

— Pastă de fructe ? Eu încă n-am mîncat pîine de fructe.

— Se vinde și acum pîine de fructe, dar nu-mi mai place atît de mult. La drept vorbind, n-am mai mîncat de cîțiva ani pîine de fructe. Sigur, cea mai bună pîine e cea de făină.

— De făină ?

— Da. Dar eu am vrut să spun altceva. Aveam o cutie verde de tablă în care îmi făceam ceai. Știam să pregătesc multe mîncăruri, gulaș, tocană, pînă și mazărea învățasem să o fierb frumușel, înăbușit, de se făcea gălbiioară. Cînd nu aveam altceva, îmi prăjeam pîine pe plită. Bună pîine. Doar am spus că cea mai bună pîine este cea de făină. O mîncam uneori cu unt, alteori fără unt. Odată, în vacanța de iarnă, cînd n-am mai avut nici pîine, m-am dus să fur varză de la gazdă.

— Zău ? m-a întrebat Rozarka.

— Zău ! Închipuiește-ți ! Am furat varză și ea m-a prins. M-a prins chiar lîngă butoi.

— Și te-a ocărît ?

— Dimpotrivă. Gazda mea era faină... Am vrut să spun că era o femeie de treabă. Acum stau și mă întreb de ce n-oi fi cerut eu frumos varză ?

— Nu te-a ocărît ? m-a întrebat încă o dată.

— Ți-am spus că nu. S-a făcut că nu mă vede, iar eu m-am prefăcut că m-am dus să caut ceva în pivnița lor... Păi, da. Zău că nu aveam ce căuta acolo.

— Gazda ta era bună ?

— Foarte bună.

A trecut un ceas și băiețașul s-a întors cu bidonul și vasele goale.

— Ce-a zis tata ? l-am întrebat.

— A înjurat, a răspuns băiatul.

— Adevărat ?

— Adevărat.

— Și de ce ?

A ridicat din umeri.

Am crezut că tata s-a supărat din pricina supei și nădăjduiam că pînă seara îi va trece. Iată de

ce nu prea m-am sinchisit. Rozarka s-a apucat să spele vasele, în timp ce eu m-am îngropat în reviste și ziare. Se adunase o grămadă frumușică de gazete necitite. Noroc că în toate scria despre același lucru așa că le-am parcurs repede. Am citit numai titlurile. Ce-i drept, nimeni n-a devenit mai deștept citind articolele din ziarele noastre.

Dar ce să crezi ! Spre seară ne-am pomenit cu tata, picat ca din senin și făcînd mare tărăboi. Mai întîi, a trîntit poarta, apoi ușa, de s-au cutremurat ferestrele, și și-a dat drumul :

— Ondrej, unde-i vinul meu ?

— Ce ?

— Unde-i vinul meu ? Ce, tu crezi că nu știu că maică-ta mi-a lăsat vin ? Ba știu. Mi-ați trimis pe băiatul ăla, dar la un pic de vin nici nu v-ați gîndit. Vă pare rău după o prăpădită de sticlă, măcar o sticlă goală să-mi fi trimis...

— Tată ! Despre ce vin e vorba ?

— Am știut eu asta dinainte. Atîta vreme cît a fost ce, veneați în fiecare săptămînă să luați, iar acum, că nu mai este, ați uitat cine v-a dat. Mie să nu-mi spui nimic ! Crezi că nu știu cine te îndeamnă să faci toate astea ? Ba știu ! Și Mara era la fel. Cînd era vorba de mine, făcea economie, în timp ce ăla al ei putea să-și toarne pe gît și-un butoi. Ei, lasă, lasă...

— Tată !

— Bărbat-su e un mare nătărău, s-ar plimba toată ziua, face pe boierul. Ce se umflă atîta, în pene ? Și ăla mic al lor, un chiștoc nici nu știe bine să vorbească, și strigă după mine : Moșule ! Traista mea e moș, nu eu. Dar stai tu nițel ! Lasă că ai să dai într-o bună zi de fundul sacului și atunci să te văd ! Să nu te prind că vii la mine. Și să nu prind pe nimeni la mine să mă plictisească. Ei, lasă, lasă ! Ridica mereu mîna, parcă amenințînd pe cineva, nici nu știam pe cine, dacă pe mine, pe soră-mea sau pe bărbatu-său.

— Tată ! am strigat încercînd cu orice chip să apuc rîndul la vorbă.

— Așteaptă !

— Tată, nu te înțeleg.

— Lasă că o să-ți vină și ție rîndul ! A alergat prin toată casa, a izbit cu piciorul în scaun și așa cum a venit, așa a și plecat.

Am fugit după el, dar în stradă l-am pierdut din ochi, poate că a intrat pe una din porțile învecinate.

Am aflat de la Rozarka că mama îi trimitea în fiecare duminică, odată cu prînzul, și o sticlă de vin. Am înțeles de unde îi venea supărarea.

M-am dus la vecini, am cumpărat un litru de băutură și l-am trimis pe băiat încă o dată la Čabraka. I-am mai adăugat încă două coroane, fiindcă dădea semne că nu se mai îndeamnă.

— Și dacă nu-l găsesc acasă ? se prefăcea el temător.

— Îi lași sticla lîngă ușă și te întorci, l-am sfătuit.

— Și dacă i-o fură careva ?

— Tu lasă-i sticla acolo, cum ți-am spus.

— Ehei ! a făcut și a apăsat pe pedală.

Am plecat la plimbare. Ne-am îndreptat mai întîi spre strada Farská. Apoi, mergînd pe lîngă vechile ziduri ale orașului, am ajuns la cărămidărie. Drumul continua spre Noviny și spre Bindiš,

dar pădurarul nu dădea voie să se circule pe el pentru că începuse să se coacă boaba de strugure. Păcat. Lîngă Bindiš se află niște tufe mari de scoruș, care măsoară, de jur împrejur, șapte metri și jumătate. Nu credeți ? Grăjdarii de la cooperativă le-au măsurat o dată cu coada biciului.

L-am ocolit pe pădurar, apoi am luat-o pe strada Vinárska spre casă. Pe drum i-am povestit Rozarkăi ce praștie grozavă mi-am făcut eu cîndva. Cum găseam o cracă potrivită, mă apucam să caut elastic și piele. Uneori tăiam pielea din pantofi vechi, dar cînd greșeam tăiam și din pantofi care se mai puteau purta. De cîte ori n-a fost scandal din pricina asta.

Aveam o gașcă de băieți și de cîte ori plecam după vrăbii veneau și ei cu mine. Desigur nu luam pe oricine. Numai pe cei mai îndrăzneți. Dar cum să știi care dintre băieți face mai multe parale ?

Îi puneam unul lîngă altul și mă îndepărtam cîțiva pași de ei.

Tu poți să mergi, tu nu, tu poți, tu nu, tu poți, și tu poți...

Apoi le trăgeam cîte o piatră în fundul pantalonilor. Dacă unul mișca, însemna că e slab, un papă-lapte, și de ăștia mă descotoroseam. Cei pe care-i găseam mai de doamne-ajută mergeau cu cîțiva pași în urma mea și îmi adunau pietre.

— Dați-mi un longrift, le spuneam cînd vedeam vreo vrabie în salcîmi. Ei se holbau la mine și se grăbeau să-mi dea un longrift. Asta era o piatră colțuroasă cu care trăgeam după sturzi, după vrăbii și cu care puteai să omori chiar și o potîrniche.

— Dați-mi un udibar, spuneam, cînd zăream vreo pasăre mai de soi, vreun sfrîncioc, prigorie, sau privighetoare. Ei, da, parcă mi-era milă să trag în ele. Udibarul era o piatră frumos turtită și netezită pe toate părțile pe care, cînd se apropia pădurarul, puteam s-o ascund.

— Unde ați ascuns praștiile ? ne întreba pădurarul.

— Nicăieri, n-avem ! îi răspundeam în cor.

— Cum n-aveți ?

— De unde să le luăm ?

— Fiți cu băgare de seamă, ne amenința pădurarul. Numai să vă scutur nițel și spuneți tot.

— Cum vreți, n-aveți decît să ne controlați, ziceam și ne întorceam buzunarele pe dos, fiindcă praștiile le aveam în sîn.

— Las' că vă prind eu ! continua el să ne amenințe, plimbîndu-și iute privirile de la unul la celălalt.

Dar noi nu ne lăsam :

— Și de ce tocmai pe noi ?

— Ei lasă nu faceți pe niznaii. Acum o să-mi spuneți că n-ați văzut praștie în viața voastră.

— Praștie ? Noi ?

— Ei, lua-v-ar ! Vreți să vă iau pe rînd la întrebări ? Care dintre voi a fost la cireșe ?

Ne-a apucat rîsul.

— N-ați priceput ? Care dintre voi a fost la cireșe ?

— Niciunul, i-am răspuns într-un glas.

— Niciunul ? Vasăzică voi n-ați mîncat de loc anul acesta cireșe de mai ?

— N-am mîncat !

— Așa ?! Să nu vă mai văd ! Cărați-vă. Pe vreo doi ne împungea cu vîrful ciomagului, ca să-și asigure respectul nostru și ca și în viitor să-i știm de frică (Ha ! Ha ! Ha ! Respect ! Frumos cuvînt mai e și ăsta).

Numai ce ne îndepărtam o bucată și începeam din nou să poruncesc eu.

— Dați-mi un udibar *parimono beta,* le spuneam, dar mi-era tare teamă că o să-mi zboare pasărea pînă ce-mi vor găsi așa piatră și atunci mă aplecam singur să mi-o iau.

Tot timpul povestirii Rozarka a zîmbit și abia la urmă s-a întristat din pricina mea și a tovarășilor mei.

— Și trăgeați cu adevărat în păsări ? m-a întrebat.

— Cum îți spun. Aveam un profesor de naturale care nu știa să deosebească păsările între ele.

— Și era profesor ?

— Păi, sigur. O dată mi-a zis că mă lasă repetent fiindcă nu i-am dat dreptate la oră. A venit în clasă, ne-a adus două sau trei păsări împăiate, le-a pus pe masă și a început să ne povestească. Ne-a spus. Priviți aici, acesta e un botgros.

Eu m-am ridicat în bancă și l-am contrazis.

— Domnule profesor, asta e o cinteză !

— Hm ! Te-am numit eu ? m-a întrebat profesorul.

— Domnule profesor asta e o cinteză !

— Bine ! rămîi în picioare. Deci tu zici că nu e botgros, ci cinteză.

— Nu e !

— Vrei să-ți trîntesc o notă proastă ?

— Dom'le profesor e un cintezoi !

— Cum îți permiți ? Vrei să-l chem pe tată-tău la școală ? Îți scad nota la purtare și la științele naturale. Îți ard un patru de-ai să mă pomenești.

— Dom'le profesor...

— E un botgros.

— E un cintezoi.

E rău de tot. Dacă n-o să izbutesc să dovedesc că am dreptate, ce mă fac ?

— Cum să fie cintezoi dacă-i botgros ? a argumentat profesorul furios. Îi sărea saliva din gură de l-a umplut de sus pînă jos pe vecinul meu de bancă.

— Nu e botgros !

— Cum ?

— Nu e botgros !

— Mai spune o dată !

— Nu e botgros !

— Stai jos ! A scos carnețelul și mi-a scris nota patru.

La început m-am supărat, dar pînă la sfîrșitul lecției am uitat și de profesor și de notă. După care, mi-am adunat gașca și ne-am îndreptat spre casă tăind de-a dreptul peste cîmp și prin vii. Ne-am abătut pe la Grefty, apoi am trecut prin Hôrka și Bahence pînă la Firigel. Deodată Jožo Nemček a strigat :

— Ondro, vino-ncoa !

— Ce-i acolo ?

— Ce mă întrebi ?

Mă uit la copac și văd o pasăre pe-o cracă. Avea un piept roșu, frumos.

— Jozo, dă-mi un udibar.

— Ce udibar ?

— Nu mă mai întreba, știi care.

Pînă la urmă am lovit-o cu o piatră cît se poate de obișnuită.

A doua zi m-am dus la profesorul nostru de științe naturale cu liota de băieți după mine.

— Dom'le profesor, v-am adus un botgros.

— Ce ? A holbat ochii mai întîi la mine, apoi la pasăre. A dat din cap, dar în cele din urmă a fost nevoit să recunoască.

— Băieți, aveți dreptate. Masculul cintezei seamănă cu femela botgrosului.

Mi-a corectat nota și a luat pasărea cu el în cabinet, spunînd că o dă la împăiat.

Dacă n-ar fi fost nevoie, poate nici n-am fi tras în păsări, dar pentru adevăr se plătește uneori destul de scump. Nenorocirea pornea de la faptul că profesorul de științe naturale nu se pricepea de loc la științele naturale.

Botgroși se găseau la Kukly și la Včelin. În timpul verii căutau locuri mai retrase și mai umbroase. Abia toamna se mutau mai aproape de sat sau de oraș. Odată am văzut un stol întreg în cimitirul catolic. Dar atunci mă făcusem mai mare. Nu mai eram în cursul inferior și nu mai aveam nevoie de praștie.

Ne-am oprit în piață. I-am arătat Rozarkăi un bătrîn care stă zile întregi la fereastră, uitîndu-se după oamenii care se învîrt încoace și încolo sau se urcă în autobuz. Dacă n-ar fi paralitic ar ieși în stradă, n-ar sta acolo. Omul ăsta fusese cîndva foarte vioi. Își mai aducea aminte de cel din urmă rege, cel care a avut aici în strada Sukennícká o țiitoare. Moș Vendel înhăma totdeauna

caii, ducîndu-se la Senkvice să aștepte pe Înălțimea sa, fiindcă domnul rege nu-și dorea ca aici în oraș... hm... hm... să fie recunoscut. Voia ca trăsura să-l aștepte la timpul potrivit, ca să nu fie nevoit să se adreseze nimănui nici pentru cel mai mic lucru.

Vendel, sosirea joi, așa suna răvașul pe care-l primea moș Vendel și din care afla ora și locul unde aveau să se întîlnească. Dar ce credeți ? Într-una din zile se duceau spre strada Vinárska după lapte și niște afurisiți de copii au început să strige după ei : Domnule rege, dă-ne o coroană.

Pe rege l-au apucat năbădăile, iar Moș Vendel pînă și astăzi mai rîde, de cîte ori își aduce aminte cum și-a ieșit regele din pepeni. Nu-i intra în cap de ce s-o fi supărat așa de tare regele. Dar după ce au înfulecat niște turte de cartofi și au băut vin, supărarea i-a trecut cît ai bate din palme.

— Auzi, Vendel, i-a zis domnul rege, dacă o să intre în istorie ceva din astea toate cîte le știi despre mine, numai tu ai să fii de vină.

Pe urmă au izbucnit amîndoi în rîs, fiindcă e într-adevăr de rîs cînd cineva vrea să fie stăpîn peste o țară așa de mare și să vină totodată în orășelul acesta, în strada Sukennícka, la țiitoarea lui, pe strada Vinárska, să cumpere lapte, și la Moș Vendel să mănînce turte cu mac, fiindcă turte cu mac se mîncau și pe vremea aia, iar copiii erau în stare să strice cheful chiar și unui asemenea om mare cum era domnul rege.

Domnule rege, dă-ne o coroană !

Și-apoi să-și închipuie cineva că ăsta-i un oraș împuțit, un ținut împuțit cu oameni împuțiți, nă-

tăfleţi, nişte oi proaste cu care poţi face ce pofteşti, care n-ar şti să se poarte cu orice nătărău aşa cum se cuvine, de vreme ce au ştiut ce se cuvine chiar şi faţă de rege, cu care moş Vendel era în stare să sugă la un chef un butoiaş de tulburel, ehei, povestea rîzînd Moş Vendel, dacă astea ajung în istorie, dumneata vei fi de vină...

Cînd am ajuns acasă era întuneric. Am cinat şi după cină m-a prins somnul.

— Ondrejko, nu dormi! m-a înghiontit Rozarka.

M-am ridicat, mi-am dezbrăcat haina şi am atîrnat-o pe umeraşul de pe uşa de la bucătărie. Am căscat şi m-am îndreptat spre odaia mea.

Rozarka m-a privit tăcută. N-a zis nimic nici atunci cînd am închis uşa în urma mea.

Am crezut că e supărată, dar eram atît de obosit încît de îndată ce m-am întins în pat am închis ochii, încercînd să adorm. Mi-am concentrat toată atenţia să ascult vîntul care se cuibărise în coroanele copacilor de lîngă ferestre. Din cînd în cînd vîntul se înteţea, şi atunci aveam impresia că pomii vor să-şi ia zborul. Poc, poc. Ascultam pocnetul perelor căzînd şi mă gîndeam la Hruškovec * unde odinioară m-am jucat pe podeţul de lemn sau pe malul rîului şi unde erau atîţia peri, încît, de cîte ori sufla vîntul, parcă se abătea o grindină de pere peste sat. O să ne scuture toţi perii, ziceau sătenii, iar noi stînd pe ţiglele roşii ale acoperişurilor, alteori călare pe căpriori, aşteptam să ne cadă drept la picioare, poc, para. Odată am apucat o spărtură de ţiglă şi m-am tăiat la deget.

* Onomastic derivat de la cuvîntul slovac *hruška* — *păr.*

Acum mă gîndesc la ţigla pe care o aruncam unul într-altul lîngă şcoala cea nouă ; cei dintr-a patra şi a cincea şi lunganul de profesor — nu-mi vine numele lui în minte... ba parcă-l chema Herbert Schrank... Doamne, ce mai nume ciudat... Atenţie Herbert, prinde-o, zboară para ! Cine v-a dat-o ? Moşul ne-a dat-o ! Moşul nostru era paznicul... Ce-o mai fi făcînd Betka... ? Betka, Betka... lăsaţi în pace perele alea ! Şi-a ridicat gulerul gros şi s-a apropiat încet de noi : lîngă rîu, lîngă pîrîu, pe-o scăriţă, doarme o mîţă. Ce-o fi făcînd Margita ? Şi eu aveam buzunarele pline, dar mie nu mi-a spus nimic fiindcă era un unchiaş cumsecade, îşi pregătea nişte tăiţei groşi şi mă chema şi pe mine cîteodată să mănînc. : Dacă vrei, băiete, bagă-te-n cuptor şi vezi că în fund acolo e o oală de untură, oala asta vreau s-o scot afară. Îţi dau în schimb o oală plină cu tăiţei. Dacă vrei băiete, bagă-te-n cuptor... Şi cînd m-am băgat, a închis unchiaşul uşa, mamă, eu mă tem... iar acum să-mi spui băiete, de-ai să fii cuminte... ! Bu-bu-bu ! Unchiaşul a zdrăngănit lanţul. Nu, e Herbert Schrank ! El a venit : zazbievadielozinigu, bu ! bu ! bu ! Capul mi se leagănă, nu mai vreau nici tăiţei... A zis moşul... Iacă, iacă, şi cureaua ! Lîngă rîu, lîngă pîrîu, mamei să nu-i spui nimic, că altădată nu mai primeşti nimic... Ia te uită ce mai pară... ! Pe-a lui Silo am tăiat-o. Noi tocmai treceam cu lemne, şi nea Silo cu un joagăr, nenea Silo cu-al lui joagăr, ce frumos tăia, mamă, eu mă tem... de ce să te temi... ? Mîine o să plouă, poate, ne-ascultă profesorul la toate. Draga mea, puica mea, nu-mi închide portiţa, nu te supăra... ! Pe copii la lemne. Poate mîine o să plouă, o să-ţi

iasă coarne. Coar-ne, cor-ni-ţe. De ce mi se învîrte capul ? Ce s-o fi întîmplat ? Şi ce-o face Betka ? Secerişu-i gata ? Fetele taie funduliţe, împodobesc momîia şi toate vor trece... Grînele sînt în hambar... Şi copiii, copilaşii, ce mîndri stăteau în car peste grîul treierat şi la fiecare casă, rămînea cîte un sac. La cîte o casă unul, iar la alta doi, după cîte guri erau. Şi unde lătra dulăul, copiii băteau în poartă şi băteau pînă cînd cineva ieşea din curte : ce-mi aduceţi, grîul treierat ? Şi dulăul îi privea urît, toţi copiii se temeau de el, fiindcă era un cîine negru şi copiii se tem de cîini negri. Cîinii negri ne mîncau ouăle la Čabraka. Adulmecau cuibul, oricît ar fi fost de ascuns, se urcau chiar şi pe scară, şi înfulecau tot. Odată au sfîşiat puii... Ce ochi negri aveau, ai fi zis că-s nişte draci. Cînd mă repezeam spre ei, o zbugheau care-ncotro, fiindcă draci nu există. Drac e numai cel ce-i negru. Ai să vezi. Eu odată am să-ţi arăt necuratul Bu ! bu ! bu !... Peste-o lună facem focul, o să vină şi coşarul fiindcă ce este coşarul... Ş-apoi drac mai este — acela ce toate ponegreşte... Las' că ştiu, las'că ştiu, ghetuţele cu şiret, trebuie să le descalţi, mîine-ţi cumpăr altele, sau poate vrei cojocel ? Cînd ai să treci prin oraş, va şuiera vîntul...

M-am trezit brusc. A trecut o bucată de vreme pînă să alung visul şi să pricep ce s-a întîmplat. Rozarka stătea întinsă lîngă mine. La început nu m-am mişcat aşteptînd să-mi spună ceva.

Dar nu mi-a spus nimic.

După multă aşteptare m-am mişcat uşor.

— Rozarka, i-am zis mai întîi în şoaptă, apoi cu glas tare.

— Rozarka ! Am întins mîna şi i-am atins degetele.

Dormea. Stătea ghemuită cu genunchii strînşi în braţe, iar eu îi simţeam spinarea şi tălpile micuţe.

Mi-am retras mîna şi am pus-o pe pernă. Şi iară m-am apucat să ascult vîntul. Se izbea de ferestre şi se vîra sub acoperiş de parcă ar fi vrut să smulgă o bucată de tablă nu prea bine înţepenită. Mîine am să iau ciocanul şi am s-o prind mai cu nădejde.

S-a trezit în clipa în care mă gîndeam să mă dau jos din pat. La început a fost cam mirată, dar pe urmă a încercat să mă păcălească, a zîmbit şi apoi şi-a băgat capul sub pernă. Am început să o dojenesc, dar ea s-a lipit de mine şi dintr-o dată mi-au zburat toate vorbele cu care voiam să o ocărăsc.

M-am dat jos din pat şi am început să mă îmbrac. Am plecat la lucru neodihnit şi plictisit. La servici am vorbit răstit cu colegii, iar la plecare am uitat să-l salut pe director de care era să mă ciocnesc la poartă. Aşa ceva n-ar fi trebuit să se întîmple. Nu mă îndoiesc că are să mi-o ia în nume de rău, fiindcă el ţine să fie salutat, întocmai ca toţi cei care n-au însemnat niciodată nimic şi poate n-ar însemna nici acum dacă nu s-ar lăuda tocmai cu faptul că în trecut n-au însemnat într-adevăr nimic. Doamne, Dumnezeule, ce rost are să mai vorbesc şi despre asta ?

M-am oprit la poştă şi am pus la cutie o scrisoare pe care am scris-o în timpul pauzei de prînz. I-am explicat sorei mele totul. Dacă nu va

înțelege în ce situație mă aflu atunci, zău că nu mai știu... Cu ce-am păcătuit, Doamne, să am o soră atît de proastă ? Ah ! Cred că am să înnebunesc, sau cine știe ce-am să fac. Poate trebuie să fug undeva. Să las toate baltă și să fug. Dar unde ? M-am întors acasă mai nefericit ca oricînd.

Rozarka mă aștepta la poartă. Se uita la mine cu privirea ei insistentă căreia nu-i putusem găsi niciodată numele potrivit. Îmi amintea oarecum de tata. Și el era în stare să privească cine știe cît spre același loc fără să spună o vorbă. Sătenii ziceau că-i un om ciudat și unii se cam temeau de el. I-am zîmbit Rozarkăi, făcînd-o fericită mai mult decît cu orice frază nesinceră. Adevărat ! În ultima vreme eram nesincer : mă prefăceam bucuros cînd de fapt nu eram deloc bucuros, simulam amabilitate și atunci cînd îmi venea s-o strîng de gît.

— Rozarka, îmbracă-te, mergem la Hruškovec !

La auzul acestora ochii i-au strălucit de bucurie.

S-a repezit în casă în timp ce eu am intrat la vecini.

Am cumpărat o sticlă de vin, am învelit-o în hîrtie și am ieșit încet în stradă.

Rozarka mă aștepta îmbrăcată. Mi-a zîmbit și cînd m-a zărit a sărit în sus de bucurie.

— Mergem cu autobuzul ? m-a întrebat.

— Cu autobuzul.

Am ieșit la răspîntie și de aci am luat-o pe potecă, fiindcă nici un drum mai ca lumea nu ducea la Čabraka. Cîndva fusese unul. Pe vremea cînd aveam cai... Ce grozav a fost ! În fiecare primăvară reparam singuri drumul. Acopeream urmele de roți cu pietre și peste ele aruncam pă-

mînt, pentru ca vitele să nu-și rupă picioarele cînd se duceau sau se întorceau de la păscut. Aveam pe vremuri șase-șapte vaci și aproape toate pășunile de dincolo de Háj au fost cîndva ale noastre. Pășteau vitele singure, dar mai tîrziu, cînd ne-am împrăștiat prin lume, tata a trebuit să angajeze un ajutor, am vrut să zic un păstor (Iară vrabia de colo hop-țop în ciulini !). Mi-am adus aminte de Hucul, cel care păștea vacile noastre și își lua totdeauna cu el și o căldare în care strîngea balegă ; o aducea acasă iar acasă o punea în grădină pentru ca toamna să o îngroape. Ce s-o mai fi întîmplat cu Hucul ? O fi și murit, săracul. Și ce meșter mai era în povești !

— Mergeam odată la Dubova, la sărbătoarea hramului — le povestea el cîndva băieților din Hruškovec. Ajunsesem pe la mijlocul drumului, acolo unde e crucea aia, cînd numai ce aud : buf, buf, buf... Pe cine or fi bătînd atît de amarnic ? Pe legea mea că n-aș vrea să fiu în pielea lui ! mi-am zis. Dar cînd ajung la locul cu pricina, abia atunci bag de seamă că pe mine mă luaseră la scărmănat...

Ah ! Sau atunci cînd trecea pe aici Hejges. Mergea pe drum cu privirile dinadins în pămînt ca să nu dea ochii cu cineva. Nu vroia să intre în vorbă cu nimeni, fiindcă oamenii erau răutăcioși și luau în rîs pe cei ca de-alde Hejges. Hejges era cerșetor și-i era rușine. Se ducea să cerșească numai prin sate îndepărtate unde oamenii nu-l cunoșteau. Erau unii prin părțile locului care nici nu știau unde se duce și de unde vine cînd îl întîlneau în drum cu sacul sau cu traista.

— Hejges ! strigau la el de pe dealuri.

Dar Hejges nimic.
— Ia uitați-vă ! A surzit !
— N-a surzit. Cară sacul.
— Și ce face cu el ?
— Se duce să strîngă conuri.
— Conuri ? Acum ? Nu merită.
— Nu merită.
— Hejges !
— Ce-i ? răspundea.
— Încotro ?
— După lemne.
— După lemne ? Ce fel de lemne ?
— De stejar.
— Ce să faci cu ele ?
— Un jgheab.
— Ce să faci cu el ?
— Ce, ce, ce...
— Hi-hi-hi.

Cineva ar putea crede că toate astea sînt niște născociri ale cuiva. Dar n-a trecut oare drumul pe aici ? A trecut. Și a rămas din el doar o potecă. Dacă ai vrea să mergi acum la Čabraka pe un drum adevărat, ar trebui să te întorci la moara la care nu se mai macină și unde doar apa clipocește sub covorul de frunze putrede. La ce bună apa ? La ce bună moara ? Dar cum am spus, ar trebui să faci cale întoarsă ; să străbați pădurea și apoi să ocolești dealurile și să ajungi nu chiar lîngă casă, ci o bună bucată mai încolo.

— Ondrejko ! Rozarka s-a repezit din urmă la mine, speriindu-mi stolul gîndurilor.
— Ce e ?
— Pot să rup niște struguri ?
— Nu poți.

— De ce să nu pot ?
— Fiindcă sînt cruzi.
— Nu sînt cruzi.
— Ba da.
— Uite acolo sînt copți.
— Da, dar nu sînt ai noștri.
— Dar ai cui ?
— Nu știu.

În clipa aceea l-am zărit pe tata. Ședea pe o grămadă de scînduri putrede, se uita spre potecă și poate că ne urmărea mai de multă vreme.

Ne-am apropiat de el, i-am dat ziua bună, dar el nici nu ne-a răspuns, nu ne-a spus nici măcar : Bine ați venit !

Rozarka se făcea că nu-i pasă. I-a întins sticla și s-a așezat lîngă el.

Și-a subțiat ochii, s-a uitat la ea printre gene și apoi a zis parcă numai pentru ea :

— Ați venit să mă vedeți, hm.

Rozarka a zîmbit și eu am încuviințat.

— Văd, văd, a oftat și iar și-a pironit privirile pe potecă de parcă ar mai fi așteptat pe cineva, sau de parcă ar fi vrut să ne facă să înțelegem că nu ne-a așteptat de loc.

M-am uitat la el, trăgînd nădejde că se va scula și ne va chema în casă. Dar el nu se urnea. A întins doar o dată — de două ori mîna după sticlă.

— Tată, îi zic văzînd că se cam lungește așteptarea.
— Ce-i ?
— Am venit să te vedem...
— Știu. Mi-ați mai spus-o.

— Bine, dar dumneata nu ne spui nimic.

— Ce să vă spun ? Dacă vreţi, uitaţi-vă şi o să vedeţi singuri ! Hai, uitaţi-vă ! Că vă prea osteniţi pînă aici, vi se pare drumul lung...

— Tată...

— Nici n-aţi adus nimic, mi-a zis fără să catadicsească a-mi arunca o privire, parcă n-aş fi meritat nici atîta.

— Ia nişte tutun.

Am scos tutunul şi l-am pus lîngă sticla de vin.

— Apoi ştiu eu, bodogănea pentru sine. Aţi venit să vedeţi cum mă gospodăresc. Ce să gospodăresc ? Mi-au luat ce-a ţinut de casă şi mi-au lăsat doar un petec. N-ai loc nici unde să-ţi laşi murdăriile. Că adevărul curat este că nici măcar n-am unde mă duce dacă nu vreau să murdăresc chiar lîngă casă. Dar să le fie de bine, n-o să-mi pară rău de căcat.

— Tată, ce rost mai are ? Ei te lasă în pace...

— Mă lasă. Dar de ce să-mi ia locul ? Nici nu ne-au întrebat şi s-au apucat să măsoare... Ce, eu i-am chemat ?

— Dacă ai fi vrut, ţi-ar fi dat în altă parte...

— În altă parte ! Dar de ce în altă parte cînd eu locuiesc aici ? Şi nici nu se pricep la nimic. Ia priveşte ! Au semănat ovăz. De ce ovăz, cînd puteau să semene grîu ? Acum cînd caii au dispărut, ei pun ovăz ! Caii slabi i-au vîndut, iar cei buni au crăpat...

— Tată...

— Ei, de m-aţi fi ascultat pe mine, altfel ar fi stat lucrurile acum pe aici... Ce să mai zic ! Nu vreau s-o mai pomenesc pe mama voastră... Ce vină are mama, că aţi fost nişte proşti ? Mara e

foarte proastă, tu... Iar tu ai vrut să te faci popă. Numele domnului fie lăudat ! rînji el înclinînd capul.

— Tată ! Cu dumneata nu se poate sta de vorbă, i-am spus mai mult întristat decît mustrător.

— Ei, şi ? Aţi venit să mă mustraţi.

— Am venit să stăm de vorbă.

M-a privit în ochi şi a rîs. Apoi s-a ridicat şi şi-a aruncat ochii spre potecă.

— Apoi că mulţumesc, ne-a spus în cele din urmă, îndreptîndu-se încet spre casă.

Am dat să ne ducem după el. Dar după ce şi-a pus bine sticla, a ieşit din nou afară. În mînă ţinea o pungă din care a început să scoată tutun şi după ce l-a frămîntat între degete, prefăcîndu-l aproape în praf, l-a îndesat în lulea. Am mai tăinuit una alta, dar vorba nu se mai lega deloc. Se vedea că tata e supărat pe cineva şi eu nu-mi dădeam seama pe cine. De Rozarka nici n-am adus vorba, deşi de hatîrul ei bătusem atîta drum. Ne-am luat rămas bun şi ne-am întors înapoi pe aceeaşi potecă.

El stătea în faţa casei şi se uita după noi.

Cînd am ajuns înapoi în oraş, se lăsase întunericul.

După ce autobuzul a plecat din staţie, s-a lăsat peste piaţă o linişte desăvîrşită. Cîrduri de eleve şi elevi părăseau cantina îndreptîndu-se, unii spre cinematograf, alţii spre strada Kostolná, unde era internatul. Unele străzi, erau aproape pustii. Ici-colo cîte o bătrînică, orbecăind şi pipăind cu bastonul pietrele după care se orienta. Din strada Sukennická veneau bătrîni beţi. Unul s-a oprit

în piață, i-a tras un salut lui Štúr * și i-a cîntat ceva, pe urmă l-a apucat de gît pe prietenul său și și-au văzut de drum. Altul își pierduse șapca și nici măcar nu și-ar fi dat seama, dacă nu i-ar fi atras atenția omul acela care stătea mereu la fereastră, arătînd cu bastonul la toate cîte se petreceau în orășel. Cel care își pierduse șapca a fost nevoit să se întoarcă, iar acum grăbea să-și ajungă tovarășii din urmă. Măi, băieți ! strigă după ei. Să vă spun eu cum a fost cu insurecția. O să ajungem să nu mai știu ce-a fost de fapt cu insurecția asta, fiindcă s-a vorbit despre ea mai mult decît era nevoie : sînt oameni care nu sînt în stare să vorbească de lucruri mari sau frumoase, nu știu să le privească, după cum nu știu să privească nici o femeie frumoasă fără să o murdărească cu privirile lor. Și insurecția a fost mai mult decît o femeie frumoasă — a spus omul care trebuie să fi luat parte cu siguranță la insurecție fiindcă vorbea de ea așa fel de-i străluceau ochii pînă și bătrînului din fereastră. Pe urmă, după ce s-au îndepărtat, bătrînul din fereastră și-a îndreptat atenția spre copiii care alergau după fluturi. Copiii își ridicau privirile spre lumina care era însă prea sus ca să poată ajunge pînă la ea cu plasele lor. Laolaltă erau nouă : opt băieți și o fetiță, dar fetița nu făcea decît să întindă mîinile în timp ce băieții fugeau cînd încoace, cînd încolo, cînd încet, cînd repede, depinde cît de repede zbura fluturele care se lăsa din cînd în cînd în jos, trecea dintr-o parte într-alta a drumului și apoi iar se înălța

* LUDOVIT STÚR — scriitor și om politic slovac (1815—1956).

pînă la un punct unde rămînea parcă suspendat, bătînd din aripi, și toți copiii urmăreau jocul cu gurile căscate ; fluturele se ridica apoi din nou, se abătea spre dreapta, apoi spre stînga, de parcă ar fi căutat altă lumină și, negăsind, se întorcea la lampa de lîngă care se desprinsese numai cu cîteva secunde înainte, copiii se buluceau iară după el de păreau, la rîndu-le, un stol miraculos de fluturi ; bătrînului i s-au umezit ochii fiindcă și el mișca capul la dreapta și la stînga, cînd copiii treceau strada, și cînd se întorceau, stătea cu privirile țintă, apoi într-un tîrziu, și-a scos bastonul pe fereastră de parcă ar fi vrut să atingă fluturele sau să-l arunce după fluture. Și fetița în rochiță roșie a chiuit și a bătut din picioare lîngă masa de lemn pe care sătencele își întindeau în fiecare dimineață coșurile cu fructe, cu zarzavat, cu smîntînă, brînză dulce sau cu ouă proaspete ; unele sătence se arătau scîrbite dacă găseau vreun fluture pe locul unde avea de gînd să-și așeze săculețul alb cu fasole sau cratița emailată în care aveau o brînză dulce, bine frămîntată, fiindcă învățaseră s-o frămînte hăt, în Suedia sau în Franța, că lumea e mareee, maree cît roata asta de cașcaval făcut din laptele cel mai bun de la cea mai bună vacă, sau ca merele astea pe care vîntul le-a doborît către dimineață și pe care sătenii nu sînt în stare să le mănînce singuri ; aruncă fluturele la pămînt și, dacă este alb sau galben, adică din cei care nu-i interesează pe copii, poate că cineva îl strivește, dacă bătrînul nu se apleacă peste pervaz, adresîndu-se femeii sau băiatului care ar trece, întîmplător, în clipa aceea pe acolo : Ascultă ! Dă-mi, te rog, fluturele acela !

— Fluture ? Ce fluture ?

— Uite ăla de colo ! arată el cu bastonul sub masă.

— De sub masă ?

Bătrînul zîmbeşte şi încuviinţează şi nu încetează să zîmbească nici atunci cînd are fluturele în palmă ; îi desface aripile cu degetele şi suflă în palmă ca într-o farfurie, suflă ca să învie fluturele... dar fluturele nu mai învie...

— Rozarka, să mergem acasă, i-am spus şi am apucat-o de braţ.

— Ondrejko, mi-a zis cu un glas din care am ghicit că mai vrea să rămînă. Nici nu mă miram, fiindcă şi pe mine vînătoarea de fluturi m-a captivat aşa de tare încît am uitat de toate necazurile.

Pretutindeni era linişte, chiar şi copiii alergau aşa de uşor, de gingaş de parcă s-ar fi temut să nu stîrnească praful, chiar şi atunci cînd fluturele zbura destul de repede... Fluturele, fluturele, e minunat, a strigat Rozarka şi fusta i s-a vînturat, măi, măi, dacă ar avea şi ea o plasă, ar ajunge mai sus decît băieţii, ar atinge lumina, care se legăna, şi lumina ar străluci mai tare, iar fetiţa de lîngă masa de lemn ar sări pe masă, pentru ca să bată cu mai multă poftă din picioare...

Poliţistul străzii : Copii, la culcare !

Copiii se opresc şi urmăresc din priviri fluturele care se îndepărtează încet fără să-i pese parcă de păzitorul ordinii.

După o clipă poliţistul rosteşte din nou : Copii, voi nu ştiţi cît e ceasul ?

Abia acum se uită copiii la uniformă.

Poliţistul : Ei, ce mai staţi ?

— Ondrejko, eu aş vrea fluturele ăla, mi-a zis Rozarka şi ochii i s-au aprins de o flacără atît de curată, că aş fi fost în stare să fac orice pentru această privire.

— Rozarka, e tîrziu...

— Ondrejkooo !

Poliţistul s-a apropiat mai mult de copii care au început să se împrăştie.

Rozarka continua să mă privească : Ondrejko, aş vrea fluturele ăla...

— Am să-ţi prind cîţi fluturi vrei tu.

— Zău ?

— Zău.

— Din care, Ondrejko ?

— De tot felul. Am să-ţi prind cîţi fluturi vrei tu.

Am luat-o de braţ şi am plecat acasă.

Cîndva demult venea la Hruškovec un bătrînel mărunţel cu o căciulă ponosită de oaie, îmbrăcat cu o haină, la fel de ponosită, încins cu sfoară la mijloc, fiindcă avea doar nasturele de sus, mai jos un ac de siguranţă, iar şi mai jos sfoara cu pricina care ţinea loc de al treilea nasture şi totodată sprijinea şi traista în care ducea o bucată de pîine şi o sticlă cu cafea. Se aşeza oriunde, pe orice nămete de zăpadă, adică, de fapt, pe sacul său care era aşa de mare că atunci cînd mergea de-abia îl mai zăreai de sub el. Se aşeza, cum zic, şi începea să mănînce, cu ochii după stolurile de vrăbii, care se adunau de fiecare dată pe lîngă el, parcă pentru a-i ţine de urît cu sporovăiala lor ameţitoare. Dacă nu era prea frig sau dacă nu avea grabă mare, îşi scotea luleaua din trăistuţă, şi-o

aprindea și începea să pufăie tacticos. După ce trăgea o dată, începea să dea drumul la niște frumoase rotocoale de fum, care se înălțau ușor, și cu cît urcau mai sus, se făceau mai mari, iar bătrînul le urmărea cu gura căscată, ca un copil. Uneori ridica bastonul, se uita la vîrful lui de parcă ar fi vrut să înșire pe el rotocoalele. Unii dintre săteni îl porecleau scamatorul și el nu se împotrivea nicidecum. Zîmbea, își arunca sacul în spate de se pierdea de tot sub el și pornea cu pas apăsat pe poteca înghețată, sau înota prin troiene (dacă era un an cu zăpadă), iar poalele hainei sale lungi se tîrau pe zăpadă sau pe pămînt.

De cum răsărea în sat, începeau să-l strige din toate părțile :

— Dincotro, dincotro, moș Dren ?

— De la Záhorie, le răspundea moș Dren și tuturor li se părea că sărea în sus dar nu sărea, ci doar își potrivea mai bine sacul cel uriaș.

— Și ai luat-o de-a dreptul peste munți ? se mirau oamenii.

— De-a dreptul, de-a dreptul, am făcut potecă.

— Așa cel puțin nu te rătăcești.

— Eu ? De ce să mă rătăcesc în munți ?

— Păi tocmai asta e ! De ce ? !

— O mătură nu cumpărați ? zicea scoțînd capul de sub coș.

— Să zicem. Cît ceri pe ea ?

— Ieftin, ieftin !

— Aruncă-mi una !

Se adunau de îndată copiii, fiindcă era un străin, deși nu cu totul necunoscut. Ba dimpotrivă. Cunoscut. Se țineau după el prin

sat și chicoteau, apoi rînd pe rînd legau vorbă cu el.

— Cît ceri pe mătură, moș Dren ?

— Pe voi, nimica, răspundea alene.

— Cum „pe voi" ? întrebau copiii.

— Păi pe spinările voastre.

— He-he !

— Hi-hi ! se scălîmbăiau copiii.

— La ce-ți folosește bățul ? îl ispiteau ei mai departe.

— Bățul ?

— Da.

— Cu ce vreți să gonesc cîinii ?

— Să fie pentru cîini ? Oare ?

— Și pentru altele.

— Pentru mai ce ?

— Pentru ce, pentru ce ? ! ? Acu' credeți că numaidecît o să mă spovedesc vouă. Eu vă spun, dar n-o să mă credeți.

— Ba o să te credem !

Stătea puțin pe gînduri, își freca bărbia, pe urmă își mîngîia obrajii, privind de sub sac ca de sub un adăpost. Apoi deodată clipea din ochi și își pocnea degetele sub nasul celui mai mic dintre copii.

— Tu al cui ești ? îl întreba.

— Al Mandulei, îi răspundea copilul.

— Al Mandulei ? mai întîi se mira, apoi izbucnea în rîs, holbînd ochii la copil. Haha ! Zici că al Mandulei ?

Băiatul încuviința din cap.

Apoi bătrînul se întorcea către ceilalți copii și începea să le explice :

— Cînd ridic bățul, începe să sufle vîntul, cînd las bățul jos, vîntul se potolește. Lovea de cîteva ori cu bățul în pămînt și se uita din nou la cel mai mic dintre ei, trăgea cu zgomot aer pe nas și izbucnea în rîs. Și zici că ești al Mandulei ? Bravo ! dădea din cap și pornea zîmbitor mai departe.

Dar copiii se țineau scai de el.

— Moșule, moșule, mai lasă sacul jos ! îi ziceau, crezînd că bătrînul e obosit și că s-ar cuveni să se odihnească măcar o clipă.

— De ce să-l las ? întreba el.

— Nu ți-o fi greu coșcogeamite sacul ?

— Sacul ? Greu ? De ce să-mi fie greu ? Apoi el mă duce pe mine. Nu vedeți ce ușor merg ? Apoi grăbea pasul și tuturor li se părea că bătrînul are un mers neobișnuit de ușor, de parcă ar fi dus în cîrcă fulgi sau cine știe ce altceva, vreun balon pe care și l-a ascuns într-adins printre nuiele ca să nu-l vadă copiii.

— Nu ne păcălești ?

— Eu să vă păcălesc ? ! ! Bățul cînd ridic, vîntul se stîrnește, bățul cînd îl las, iar se potolește...

— Atunci ridică-l ! îl îndemnau ei, dar bătrînul se făcea că nu aude. Punea mîinile pîlnie la gură și striga cît îl țineau puterile :

— Măăături cumpărați ! ! ! Măăături !

După ce le vindea pe toate, sacul se desumfla dintr-o dată, dar nici atunci nu dădea voie nimănui să se uite în el. Pocnea din degete sub nasul a doi-trei copii și apoi se îndrepta către cîrciumă. Copiii nu aveau voie să intre în cîrciumă. Așteptau la ușă, întrebînd pe fiecare, care ieșea de acolo, dacă bătrînul are de gînd să plece. Ar fi vrut să se uite și ei înăuntru, dar geamurile erau din sticlă groasă și zgrunțuroasă prin care nu se vedea nimic. Se trezeau deodată că vînzătorul de mături nu-i nicăieri.

— Unde-i moșul ? o întrebau pe cîrciumăreasă cînd ieșea să-i alunge de pe scări.

— Care moș ?

— Ăla... cu măturile.

— Ce mături ? N-am văzut nici un moș cu mături, îi repezea ea.

— A fost aici. Vînzătorul de mături. A vorbit cu Iko, l-a întrebat al cui este.

— Pe Iko ?

— Da.

— Și cine l-a întrebat ?

— Vînzătorul de mături.

Cîrciumăreasa trîntea ușa, lăsîndu-i în plata Domnului.

După o lună un zvon a dat roată satului :

— Știți ce s-a întîmplat ?

— Ce ?

— S-a-nămețit moșul.

— Care moș ?

— Vînzătorul de mături.

— Ăla ? Dar a fost nu demult la noi în sat.

— A fost.

— Și ziceți că s-a-nămețit ?

— Ziceau oamenii.

— Tăietorii de lemne ?

— Ei.

— Dar n-a murit ?

— Ba da.

— O fi degerat.

— Apoi da.

— Hm. Păcat de el.
— Păcat !
Copiii ascultau și nu le venea să-și creadă urechilor. Priveau la geamurile înghețate și încercau să și-l închipuie. Avea ochi albaștri și de sub șapcă îi atîrnau șuvițe de păr alb. Le părea rău de el. Își ziceau că bătrînul trebuie să fi uitat să lase bățul în jos.
Abia după ce am isprăvit povestea moșului am băgat de seamă că Rozarka doarme. Era desigur foarte obosită. Nici nu mi-am dat seama cînd a încetat să mă mai asculte. Poate că-l vedea pe bătrîn în somn cum înainta prin pădure, în urma lui alai de cerbi și căprioare și de alte neamuri de dobitoace : iepuri, dihori, vulpi, toate părăsiseră ascunzătorile, ciorile croncăneau pironite pe ramuri, unei veverițe îi scăpase ghinda din gură... Ghindă, ghindă și e ghiața o oglindă, doarme veverița doarme, rățișoară, gălbioară, și-a scrîntit piciorul... Începea să mă prindă somnul și pe mine.
M-am dus în odaia mea și mi-am făcut în liniște patul. Am început să mă dezbrac.
Mi-am dat jos pantalonii.
Mai bine să mă fi culcat îmbrăcat.
Nici n-am apucat să ațipesc bine, că m-am și pomenit cu Rozarka lîngă mine.
— Rozarka, pleacă, am țipat la ea și într-o clipă mi-a pierit somnul.
Și de data asta și-a ascuns capul sub pernă.
— Rozarka, Rozarka, mă auzi ? Te-ai prefăcut că dormi și nici n-am ațipit bine că... Nu înțelegi ? Du-te de te culcă în altă parte...
— Ondrejko...
— Vezi, vezi, ai vrut să mă păcălești.

— N-am vrut...
— Nuu ? Și acuma îmi bocești ! Ce să mă fac cu tine ? Zău, nu știu ce să mă fac cu tine.
— Am ieșit afară și am vrut să...
— Unde afară ?
— Afară... Și am vrut să-mi încălzesc picioarele... S-a pornit de-a binelea pe plîns.
Mi-am mușcat buza.
— De ce mă minți, Rozarka ?
— Nu te mint. Și iar a strigat : On-drej-koo !
N-am mai avut putere s-o alung. M-am sculat și m-am uitat pe fereastră. De la becul din stradă cădea pieziș în odaie o fîșie slabă de lumină gălbuie. Bila de lemn : poc, poc. Ruloul era rupt... Doamne, doamne ! Am să-i cumpăr Rozarkăi rochie argintie și o să ne ducem la Hruškovec la sărbătoarea hramului. Pietre cafenii și pietre albastre la Cabraka. Ghete cu șireturi pe pietre colțuroase.
— Dormi, Rozarka ? Am întins mîna și am mîngîiat-o.

M-am așteptat la lacrimi multe, dar m-am înșelat. Cînd am pronunțat pentru prima oară în fața Rozarkăi cuvîntul sanatoriu, a fost surprinsă. Nu era un cuvînt nou. Îl mai auzise și cu ani în urmă, cînd era mai mică. Cuvîntul acesta era rostit pe furiș de ea și de fiecaree dată Rozarka își închipuia o clădire mare, cu multe etaje, mai mare decît școala sau spitalul din orășelul nostru, la fiecare etaj multe uși și multe camere. Prin camere și pe scări umblau pisici, mari și mici și nimeni nu te împiedica să te joci cu ele. Dar de atunci a uitat totul și de aceea părea acum sur-

prinsă. M-a întrebat dacă merg și eu cu ea la sanatoriu. Am încuviințat și pe urmă am început să-i explic cum este la sanatoriu.

În sfîrșit a venit și ziua cînd a trebuit să începem să facem bagajele.

— Mergem cu trenul ? m-a întrebat.

— Da, de la Senkvice, cu trenul, i-am răspuns.

— Și la ce oră plecăm ? m-a întrebat.

— Dis-de-dimineață, i-am răspuns.

— Și cînd ajungem ? m-a întrebat.

— La prînz o să ajungem, i-am răspuns.

— Unde o să prînzim ? m-a întrebat.

— O să prînzim acolo, i-am răspuns.

— Și ce e aia sanatoriu ? m-a întrebat.

Întrebarea asta mi-o punea în fiecare zi, nu puteam să nu mă repet, deși din cînd în cînd mai născoceam cîte ceva ; că în jurul sanatoriului sînt poieni întinse, tăiate de poteci care duc în pădure de-a lungul unui pîrîu cu malurile înecate în foi de brusture, sălcii și arini. Am înșirat o mulțime de plante, de animale, am ajuns chiar să povestesc de păstrăvi roșietici, care trăiesc în pîrîu și înoată împotriva curentului, și cum le sclipesc în lumina soarelui solzișorii mărunți de pe spinare, niște solzi ca fluturașii de pe fusta de lustrin pe care mama o purta la sărbători. Fusta era împăturită și pusă în scrin, și cînd cineva deschidea dulăpiorul fluturașii străluceau în sute de culori. Dar mama purta fusta asta numai în zile cu totul deosebite : cînd era vreo mare sărbătoare sau ceremonie... S-a dus o dată îmbrăcată cu ea pînă la Červený kameň. De jur împrejur, puhoi de lume. Oamenii mîncau castraveți murați sau beau limonadă. Cînd a sărit mama din căruță, într-o

clipită toți ochii erau pe ea. Li se părea oamenilor că a fulgerat și că stă să tune.

— Din cauza fluturașilor ? m-a întrebat ea.

— Da, a fluturașilor ! i-am răspuns.

— Și unde e acum fusta ? m-a întrebat.

N-am știut ce să-i spun. Am vrut să întorc vorba, dar la repezeală n-am știut cum.

— Și unde e acum fusta ? m-a întrebat din nou.

— S-a pierdut, i-am răspuns.

— Unde s-a pierdut ? Apoi a adăugat repede : Vreau și eu o fustă ca aceea.

— Ce să faci cu ea ?

— Vreau să am.

Același lucru mi l-a spus și seara, cînd s-a suit în pat ; că vrea să aibă o fustă cu fluturași colorați și că vrea să fie dusă în căruță la Červený kameň. Am renunțat complet să o contrazic. Îi promiteam acum absolut tot : îi ziceam că am să-i cumpăr cai albi și că am să vin după ea la sanatoriu. Gaiță, unde ești ? Aicea sînt... Gaiță, gaiță, închide ochii... ! Am stat la căpătîiul ei pînă dimineața, mîngîindu-i părul. Către dimineață mi s-a părut că aud cocoșii cîntînd.

— Scularea! am zis și ea a deschis imediat ochii. Cînd am ieșit din casă tocmai se crăpa de ziuă.

Cineva mergea în fața noastră șchiopătînd. Curînd l-am întrecut. Era un muncitor care mai picotea încă ; ne-a răspuns la salut.

Încolo, strada era aproape pustie.

În jurul capelei Sfintei Rozalia stăteau căruțe părăsite, încărcate cu struguri, deasupra cărora zburau stoluri de vrăbii.

— Rozarka, nu vrei struguri ?

— Nu vreau.

De la întreprinderea de vinificaţie se împrăştia pe străzi un miros greu. Tot oraşul mirosea a vin. Cine ar mai avea chef să mănînce acum struguri?

Curînd vor avea loc serbările culesului de struguri. Prin piaţă vor trece care împodobite cu ciorchini albi şi roşii. O femeie încovoiată va duce într-o găleată un băieţaş ciufulit. Copiii vor face semn cu mîna la fiecare oprire. În coada alaiului va merge un unchiaş care va duce într-o raniţă două gîşte vii. Copiii vor rîde.

În faţa lăptăriei l-am întîlnit pe Siduš. Privea încruntat la căruciorul său.

— Te-ai sculat cu noaptea-n cap, i-am zis.

Nu mi-a răspuns.

— Siduš, l-a strigat Rozarka.

A ridicat încet capul.

— Te-ai sculat cu noaptea-n cap, a repetat după mine.

Nici acum n-a răspuns nimic.

— Astăzi ai să cari patru lăzi, i-a spus zîmbind.

Băiatul a dat din cap.

— Dacă vrei, poţi să le duci cîte două...

Băiatul a dat din nou din cap.

În piaţă autobuzul aştepta. Am îndemnat-o pe Rozarka să pornim mai repede.

Nici nu mi-am luat rămas bun de la Rozarka. A luat-o o soră, sau o educatoare, şi n-am mai văzut-o.

O altă soră mi-a dat geamantanele goale şi mi-a spus să plec.

Am ieşit cu geamantanele goale şi n-am ştiut încotro s-o apuc.

(1966)

ACALMIE

PE ATUNCI DORMEAM peste zi. Seară de seară umblam, ori pe la vreo puiculiţă, ori pe la prieteni, ori numai aşa, fără nici un Dumnezeu. Nopţile erau calde, se lumina foarte devreme, iar soarele începea să frigă de dimineaţa. Cînd mă întorceam acasă, în drum, încercam un sentiment neplăcut, de jenă, din pricina sătenilor, care nu-şi vedeau capul de treburi. Mişunau în cîmp din zori şi pînă-n seară, săpînd la porumb şi la cartofi. În poieni se usca fînul. Ici-colo se vedeau femei şi bărbaţi. Stăteau la umbră şi înfulecau merindea modestă. Tot îmi ziceam că am să mă apuc şi eu de treabă cînd o veni vremea secerişului, fiindcă holdele tocmai se îngălbeniseră, spicele începuseră a se scutura, prepeliţele săreau de pe o tarla pe alta. Secerătorii începuseră să iasă la lucru dincolo de Háj şi la Vlčie hrdlo.

Am intrat în sat venind pe partea numită Súry, urmînd albia mai mult secată a pîrîului. Brusturii, care încolţiseră în primăvară şi în cîteva luni prinseseră vlagă, desfăcînd nişte foi mari şi dese, îşi pierduseră culoarea şi se sufocau acum sub stratul de praf. Sub pod trăiau nişte peştişori mărunţi, turtiţi, care mureau aproape în

fiecare an în nămol. Nici vorbă de știucă sau de păstrăv. Nici picior de rac n-ai să găsești de-ai răsturna toate pietrele, poate doar vreunul boșorogit care n-a mai avut putere să se tîrască pînă în pădure unde e apă destulă și rădăcini cîte vrei. Ai găsi doar vreo gheară cu clește, rătăcită, uscată de soare și înroșită. Sau vreo scoică mare cît o palmă de copil, plină cu nisip galben.

Cîndva umblam și eu cu vacile la păscut. Rupeam frunze de cartof, făceam țigări din ele, iar scrumul îl scuturam în gaura unei pietre subțiri de calcar și mică.

Satul începe pe un delușor căruia la noi i se spune mal. Malul e subțirel. Trece între noua școală și capela Sfintei Rozalia, ocolește apoi cîteva șuri, pe urmă se înalță ușor și se pierde. Mai încolo se transformă într-un deal în toată regula care străjuiește satul ca un puternic zid de piatră dinspre nord-vest. Acesta este Finfberky !

În părțile acelea nu veți găsi nici rîu, nici fîntînă, nici măcar o fîntîioară. Dacă veți rătăci vreodată pe acolo, veți da mai degrabă peste o groapă betonată. În această groapă sătenii captează apa de ploaie. Dacă anul este foarte secetos, ei o umplu cu apă pe care o transportă acolo în niște butoaie sau în vase mari de zinc. Atunci îi vezi pe toți, uzi, transpirați, înălbăstriți de piatră vînătă, blesteamă seceta, blesteamă *Peronoplasmopora lucmuli* și pe Sfîntul Urban *. Acesta stă în mijlocul satului, ținînd în mînă un ciorchine uriaș cum n-a rodit niciodată pe aceste meleaguri. El

* Patronul viticultorilor.

e patronul. Privește peste acoperișurile roșii spre podgorii și spre tuburile de piatră îngropate în zmeură, fragi și afine.

Coboram de pe mal și dinaintea mea se întindea mereu întregul hotar : femei risipite prin Obora și prin Haj, bărbați la Finfberky și copii care se întorceau de pe miriști arși de soare, plini de muci și cu ochii cîrpiți de somn. Fiecare băiat și fiecare fetiță purta cîte o traistă plină cu spice de grîu. Pentru găini sau pentru porumbei.

M-am oprit la cîrciumă. Am băut două pahare de bere, am glumit cîteva clipe cu cîrciumăreasa, pe care o cunosc destul de bine. Un pic îmi și place, dar nu-mi permit prea multe deoarece este măritată și pe deasupra mă mai și cunosc cu omul ei. Cîndva am fost colegi de școală cu amîndoi. Și unul și celălalt îmi spun adesea cît de mult mă invidiază că nu m-am însurat încă, iar eu plec de la ei rîzînd, mă bucur de libertatea mea și de timpul meu liber, de vacanțele mele.

Îi zic cîrciumăresei că mă duc să mă rad, ca să par mai frumos și pe urmă am să mă opresc din nou la ea, să-i fac curte.

În fața cîrciumii m-am întîlnit cu Múčka. Am căscat ochii cît cepele, nu-mi venea să cred că este într-adevăr el, în primul moment mai să nici nu-l cunosc. Era transpirat, cămașa udă leoarcă și cocoloșită. Am avut întotdeauna impresia că umblă în aceeași cămașă, deși avea mai multe, dar un anume lucru mă deruta : erau toate la fel. Pînă și șapca era lustruită de murdărie, fiindcă o purta zi de zi, în zilele de lucru ca și în cele de sărbătoare ; iarna o trăgea peste urechi, vara îi ținea

umbră. Acum şi-o scosese, îşi mijise ochii, ochiul drept ceva mai mult decît cel stîng.

L-am salutat, el s-a oprit, îşi strînsese buzele parcă n-ar fi vrut să intre în vorbă. Mi se părea puţin cam stupid să plec şi să nu schimb cu el măcar cîteva cuvinte. Am mormăit ceva şi am avut impresia că şi el socotea că era lucrul cel mai înţelept ce-l puteam face în clipa aceea.

A mormăit şi el. Pe urmă m-a întrebat dacă ieri am cîntat.

— Da, am zis eu. Am adăogat că l-am pomenit şi pe el, fiindcă ne-a lipsit cel de-al doilea cornetist. Tenorul fredonează melodia, dar nu poate înlocui cornetul. Eu am bătut toba, dar lucram din cînd în cînd şi la cornet.

— Am auzit, mi-a spus el. Îşi ţuguiase buzele, pielea de pe pomeţi i se întinsese, iar într-un loc îi apăruse o cicatrice pe care nu i-o mai văzusem pînă acum.

I-am întins o ţigară. A înghiţit în sec, mi-a luat pachetul din mînă, şi-a ales o ţigară cu degetele lui murdare, pe urmă mi l-a înapoiat. Şi-a aprins ţigara în timp ce eu îi vorbeam.

— Am fost acolo, la Margita. După petrecere am dus-o acasă, pe urmă am plecat la Vrbinka cu băieţii. Eram cu doi prieteni care m-au aşteptat şi de aceea m-am dus.

— Ştiu.

Nu-mi cădea deloc bine că le ştia pe toate. De aceea am început să-i povestesc din nou despre fanfară, că în loc de fanfară unii au vrut să cheme o formaţie de jazz, că jazz-ul nu-i pentru munte. Fanfara se aude pînă în sat şi asta-i de ajuns ca să creeze bună dispoziţie. Dacă ar fi chemat o formaţie de jazz, jumătate din oameni n-ar mai fi venit.

A zîmbit, un zîmbet scurt. Mi-a spus că a stat în crîng şi că ştie prea bine cum a fost.

— Vii cu noi săptămîna viitoare ? l-am întrebat.

— Nu vin.

Am vrut să-l mai întreb o mulţime de lucruri, dar nu-mi dădeam seama de nu cumva e supărat pe mine. Îmi părea blînd, dar de o blîndeţe rea, îmi era puţin frică de ea.

— Poate am să stau iar în crîng, poate am să şi dorm acolo, mi-a zis. N-ar trebui să mai spui la nimeni. Am să fiu acolo şi am să vă ascult cît veţi cînta. Poate nu. Poate am să mă duc la Bratislava să mă predau.

Eu iar am mormăit, nimic mai bun nu mi-a trecut prin minte.

— Dacă-i tragi mai bine cu cornetul meu, poţi să-l iei. Pe urmă a adus vorba de trompeta pe care a dat-o la reparat acum două luni. Costă o sută douăzeci de coroane şi ar cam trebui să fie gata. Am promis că am să le spun şi băieţilor sau am să mă reped chiar eu pînă la Bratislava după ea.

— Nu-i nevoie să dai de la tine. Ceva parale o să scoateţi, să plăteşti din cîştig. Trompeta tot nu mai era de vreo ispravă. Cînd ţi-am zis că tu o ai pe conştiinţă nu vorbeam serios. Se uita la scările de la intrarea în cîrciumă, aveam impresia că e grăbit.

— La revedere ! am încercat eu să pun capăt discuţiei. El însă m-a reţinut.

— Stai !

M-am oprit.
— Ce face Margita ? m-a întrebat el de fie-sa.
— Margita ? Cred că e acasă...
— Vii de la ea ?
— Nu, de la Vrbinka. I-am condus pe băieţi.
Şi-a frecat obrazul neras, pe urmă şi-a şters fruntea cu şapca.
— Apoi, cîntă ! Se întorcea la vorba dinainte. Eu am stat în crîng şi v-am ascultat. Cel mai mult se auzea heliconul. Într-o vreme adormisem şi tot se mai auzea. Rudo suflă în el prost. Eu i l-aş sparge în cap.
— Chiar nu vii cu noi duminică ?
— Cap sec ! Ştii prea bine că n-o să vin şi tot mă mai întrebi. Am vrut să stau de vorbă cu tine despre o grămadă de lucruri, dar n-am acuma timp. Poate am să te caut, poate am să-ţi încredinţez ceva. Am multe de vorbit, nu sînt în stare să mă descurc cu toate. Ar putea cineva să mă ajute, dar cine să-şi mînjească mîinile ? L-am cunoscut pe taică-tău. Treizeci de ani am cîntat împreună. Poate nu chiar treizeci. Şi el a umblat teleleu prin lume, şi eu. Eu v-am făcut acoperişul la casă cînd aţi ridicat-o. Pe atunci veneam des la voi. Nu ştiu, poate nu l-am făcut bine, unul de meserie l-ar fi făcut mai bine. Eu nu m-am oferit nimănui. Cine vroia, venea şi mă chema. Banii mi i-aţi plătit cu ţîrîita, poate chiar mi-a rămas dator cu ceva tată-tău. Sau poate nici n-a rămas, nu mai ştiu, n-am socotit, cu toate că alte datorii mi le scriu întotdeauna. Voi sînteţi o droaie, n-o să vă alegeţi niciodată cu nimic.
— Dar ce vroiai să discuţi cu mine ?...

— Multe. Ştiu eu că mă ţii de prost. Dar mai ştiu că unii au şi mai puţină minte decît mine, cu toate că n-am umblat pe la şcoli şi n-am învăţat nimic ca lumea. Ce ştiu, ştiu ce-am apucat de la unul şi de la altul. Am fost şi în Austria, am fost şi în Italia. Doi ani bătuţi am stat pe front, pe urmă nouă luni în lagăr, prizonier. Dacă aş fi rămas pe undeva m-aş fi descurat.
— Dacă vrei, pot să vin azi la dumneata...
— Nu-i nevoie. Poate nici nu m-ai găsi. Eu nu mai stau acasă, de-aia zic că am să te caut eu. Poate chiar am să-ţi spun ceva ce n-o să-ţi fie pe plac, dar e datoria mea. Ştiam că se referă din nou la Margita, făceam însă pe prostul, ca totdeauna cînd pomenea de ea. Ce-i de făcut cu ea ? Niciodată nu mi-a fost clar ce gînduri am cu ea, dar nici nu mi-am bătut vreodată capul să aflu. Hoinăream cu ea, dar hoinăream şi cu altele. Uneori mă duceam la ei şi cîntam cu bătrînul la cornet. El cînta deobicei vocea întîi, iar eu îi ţineam terţa. Era mult mai bun ca mine. Despre mine zicea mereu că sînt un neisprăvit, că n-o să iasă nimic bun din mine. Striga şi pe drum după mine : Stai, neisprăvitule ! Unde te duci, neisprăvitule ! Pe ce pui mîna strici, ai stricat şi trompeta, a trebuit s-o duc la reparat. Eu s-o plătesc ?
— N-am făcut-o dinadins, unchiule Múčka.
— Cine zice că dinadins ? Sau poate că dinadins. Un cîrpaci ca tine ar trebui să ştie că nu e în stare de o treabă ca lumea.
Alteori îmi zicea : Talent ! Ascultă, talentule ! Ar putea să iasă ceva din tine dacă ai fi răbdător şi ai avea voinţă. Dar tu nu eşti decît un cîrpaci, s-alege praful de tine ca şi de mine. Dar cu mine

e altceva, eu n-am avut posibilităţi. Ce posibilitate am avut eu ? Spune şi tu, am avut eu vreo posibilitate, eu care am slugărit aproape pe la toţi ţăranii. În fiecare an rupeam cîte o coasă, în fiecare an frîngeam cîte trei furci. Iar la Ostrica... Ştii că la Ostrica am omorît un cal ? Talent, nici nu ţi-ar veni să crezi. De fapt nici nu-i adevărat, mi l-au pus în cîrcă. Cui altcuiva să-l pună de vreme ce eu trebăluiam pe lîngă el ? Era o mîrţoagă bătrînă, ar fi crăpat şi fără mine, dar spune asta oamenilor, oare ţi-ar da crezare ? Sufletul ! Mi-au luat şi ultimii bani, iar stăpînul mi-a dat papucii. Pe urmă am stat acasă, zile întregi lihnit de foame. Ostrica şi Brúsky sînt satele cele mai păcătoase. Am plecat în Austria, acolo m-am întîlnit cu tăticuţul tău şi m-am culcat cu puiculiţa lui. Nu crezi ? N-a crezut nici taică-tu. Ce să-i faci. Oricum s-ar fi culcat cu altul, fiindcă tătîne-tu nu era bărbat, se temea de fuste, la ce-i bun un bărbat ca ăsta ?

— Unchiule Múčka, de ce-mi spui toate astea ?

— Ca să ştii. Tată-tu nu era un bărbat în toată regula. Eu eram mai tare, ştiam să mă şi bat. Mai că nu trecea zi să nu mă iau de piept cu vreunul, cu un chiştoc ca tactu aş fi isprăvit una-două. Aşa cum spun, aia nu era o muiere pentru el. Aia de v-ar fi avut pe toţi cîţi sînteţi acum, v-ar fi înecat ca pe nişte pui de mîţă. Talent, tu n-ai să te însori. Mi-o spunea cu atîta siguranţă că mă apucă rîsul.

— De ce rîzi ? N-ai să te însori, fiindcă orice muieruşcă mai cu draci o s-o şteargă de lîngă tine. Aia din Austria... Acum să nu crezi că numai eu m-am culcat cu ea. Care dracu nu s-ar fi-n-

curcat cu ea, că era o bomboană. Uite aşa nişte picioruşe avea, în păr purta fundă. Noi îi ziceam Greta. Şi fie-mea e tot Greta, numai că aici toţi îi zic Margita. Ascultă, aici, talent, să nu-mi nenoroceşti fata, că-ţi crăp ţeasta.

— Fugi de-aici !

— Ba ai să fugi tu. Cît o să te ţină picioarele, şi ea după tine.

— Unchiule Múčka, ştii doar că nu umblu după ea.

— Tocmai aici e greşeala. Colinzi cu ea toată ziua şi pe urmă îţi iei tălpăşiţa. Tu ce crezi, eu numai o dată mi-am luat tălpăşiţa ? Să nu vinzi castraveţi la grădinar. Unui iepure bătrîn nu trebuie să-i arăţi unde să se ascundă. Dar pe tine te-aş dibui. Cunosc şi Bratislava, pe vremuri vindeam mere acolo. O dată am cîştigat de la tactu o putină întreagă cu pere. Eşti nebun ! Cu mine să nu te pui rău.

— Dacă vrei, merg cu dumneata, m-am oferit eu în dimineaţa aceea după ce chefuisem toată noaptea ; mai întîi la dans, apoi cu Margita şi pe urmă cu prietenii.

— Să nu mergi ! Ar putea să-ţi pară rău. Nu mă simt în apele mele şi ţi-aş face vreun pocinog.

Acum se vedea pe el că e furios. Îi luceau ochii, de cîteva ori a suflat nervos pe nas şi îşi tot rodea buzele.

— Talent, dacă ai puţină minte, e mai bine să mă ocoleşti astăzi !

Dar deşi mă sfătuia să plec, mie mi-ar fi plăcut să plec cu el.

— Mergi acasă ? l-am întrebat.

— Nu merg nicăieri. Caut un om de care să mă leg. A tras un scuipat. Pe urmă şi-a înfundat şapca pe cap şi a intrat în cîrciumă.

Se spune că atunci cînd era mic şedea pe mal acolo unde se înalţă acum şcoala. Pe atunci în locurile acelea creştea pelin, muşeţel şi iarba-domnului. Umbla mereu cu o oală la el, mereu aduna cîte ceva, nimeni nu ştia ce. Pe partea cealaltă a drumului era o livadă de pomi. Se uita la coroanele prunilor doldora de fructe.

— La ce te uiţi ?

— Mă uit.

— Prunele sînt încă acre.

— Hm.

— Doar n-ai vrea să mănînci nişte prune atît de acre ?

— N-aş vrea.

— Cînd s-or coace poţi să iei cîte pofteşti.

— Hm.

— Ţi-e foame ?

— Hm.

— Ce-ai vrea ?

— Gălbioare.

Vedeau bine şi oamenii mari că de-acum unele prune se rotunjiseră şi se îngălbeniseră puţin. Cînd i le scuturau, îndată pocneau între degete, fiindcă nu aveau sîmbure ca lumea, înghiţeau şi ei în sec. Gălbioarele sînt dulci. Unii le zic prune ciorăşti. De ce aşa ? Prunele ciorăşti sînt mici, prăpădite, se coc şi se îndulcesc numai toamna tîrziu. Pe cînd gălbioarele sînt dulci din iunie sau iulie.

A fost slugă. A umblat la şcoală, pe urmă iar a fost slugă, grăjdar la boi, rînea bălegarul, a

muncit în fiecare an la strînsul recoltei, la porumb şi la sfeclă, a săpat la canale, la întreţinerea drumurilor, l-au luat pe front, a căzut prizonier, s-a întors, a umblat după fete, pe undeva a învăţat să cînte la cornet, pe urmă a început să cînte într-o fanfară, cînta şi acasă, s-a însurat, a continuat să cînte, şi-a crescut fata, a cîntat şi după aia, i-a murit nevasta şi cred că nici măcar n-a plîns.

Ce-i drept, pe fată a crescut-o singur. Era mîndru, se lăuda cu ea. Dacă deretica prin casă, se lăuda cu ordinea, dacă pregătea cartofi la cină, el se lăuda cu cartofii. Uneori îi comanda să cînte, pe urmă seara, la cîrciumă, se lăuda cu vocea ei, dar se lăuda şi cu vocea sa proprie. Cînta uneori nişte cîntece necunoscute prin părţile acelea, dar stîlcea cuvintele, fiindcă n-a învăţat niciodată ca lumea vreo limbă străină.

— *Reichen Sie mir Essig* *, îi comanda el Margitei cînd mînca ciorbă acră.

Margita îi aducea oţet.

— *Reichen Sie mir ein Löffel !* **

— Bitte ! îi zicea ea şi îi întindea o linguriţă.

— *Darf ich Sie auf einen Spaziergang einladen ?* *** Şi se întorcea către mine cînd termina.

— *Ja. Ich gehe sehr gern.* ****

Pe vremea aceea avea deja circularul. Îl cumpărase cam la cîţiva ani după război de la un tîmplar bătrîn care se lăsase de meserie. I-a schim-

---

* Dă-mi oţet (trad. din lb. germ.)

** Dă-mi o lingură (trad. din lb. germ.)

*** Pot să vă invit la o plimbare ? (trad. din lb. germ.)

**** Da. Cu multă plăcere. (trad. din lb. germ.)

bat cîteva piese uzate, l-a reparat cum s-a putut, a mai cumpărat nişte scule de tîmplărie şi s-a apucat de treabă. Mai întîi a făcut o uşă, a uns-o cu vopsea verde şi a pus-o la grajd. Nu ţinea nici vacă, nici capră, nici alt animal domestic, dar grajd avea, din grajd a făcut atelier de tîmplărie pe care seara îl încuia. Curînd a reparat masa, sculele, a meşterit o poartă şi pe toate le-a dat cu vopsea verde, groasă.

Au început să-l caute mai întîi vecinii, pe urmă alţi vecini, mai tîrziu cine vrei şi cine nu vrei. Unul avea nevoie de scînduri, altul aducea lemne de foc şi vroia să le taie bucăţi. Fiecare îi lăsa la plecare cîte o hîrtie de cinci coroane şi nimănui nu-i trecea prin minte că ar fi puţin, fiindcă toţi ştiau că nu-i de meserie sau chiar că n-a învăţat niciodată nici o meserie. El nici n-avea pretenţii mai mari. Era fericit dacă putea cîştiga de mîncare, de ţigări, de una-două cincizeci pe care le consuma în fiecare seară. Dacă nu avea de lucru, stătea la cîrciumă toată ziua. Fuma, dacă nu avea de-o cinzeacă se mulţumea şi cu o bere, fuma şi privea drumul prin fereastră. Rîdea de oamenii care se întorceau de la lucru cu autobuzul, îşi bătea joc de grijile lor mărunte, fiindcă ştia că de griji nu scapă nimeni niciodată. O grijă naşte o altă grijă, grijile se înmulţesc, mereu şi mereu se înmulţesc pînă sufocă pe om.

Avea o vorbă blîndă. Vorbele lui erau uneori urzicate, dar şi atunci păreau blînde. Avea un mod ciudat de a vorbi asemănător unei lente meditaţii. Se întorcea mereu la acelaşi gînd. Vorbele

lui păreau nişte aluzii întîmplătoare, dar laolaltă se întregeau şi cred că s-ar putea spune că alcătuiau filozofia vieţii lui.

— Talent, careva m-a turnat. Ştii tu că în ultima săptămînă am cîştigat multe hîrtii de cinci coroane ? Am să le adun şi am să-mi fac o casă. Şi o fabrică şi toţi cunoscuţii or să vină să-mi ceară să le dau de lucru. Pe toţi n-o să-i pot primi, îi voi primi doar pe cei care mă bîrfesc şi am să le dau de două ori pe atît cît cîştigă acum. Nu mă crezi, talent ?

— Ei, lasă ! Cine să te vorbească de rău ?

— Nu mă crezi. Am să-l primesc şi pe preşedinte şi poate am să am nevoie şi de tine. Nu trebuie să mai termini şcoala, am să-ţi găsesc un servici foarte bun. Talent, cineva m-a dat în gît.

— Cine să te dea în gît ?

— Au venit după mine. Şi preşedintele era printre ei, cu toate că şi lui i-am tăiat lemne. A adus molid şi i-am făcut căpriori din ei. Ştii că n-am luat nimic de la el ? De la preşedinte nici nu poţi să iei, îl superi şi te-ai ars, îţi găseşte el nod în papură.

— Preşedintele, nu.

— Cine ştie cine şi-a băgat nasul ? Le faci bine la oameni şi ei îţi fac rău.

— Ţi-au interzis să mai lucrezi ?

— Ce interzis ? ! Au vrut să-mi ia fierăstrăul. Poate că au nevoie de un fierăstrău ca ăsta. Bine că l-au găsit la mine, nu mai trebuie să caute. Mi-au sigilat grajdul şi s-au dus.

— Nu mai spune !

— Talent, ai văzut vreodată un sigiliu ? Dacă vrei vino să vezi. Cînd vreau îl scot, cînd vreau îl pun la loc.

A lucrat mai departe. Se-nțelege, tot oamenii erau de vină, că n-au încetat să-l caute, ba pentru una, ba pentru alta. Oamenii au nevoie de fel și fel de prostii. Îi lăsau lui mizerabila hîrtie de cinci coroane numai să nu umble cu molidul sau cu pinul tocmai pe la Ostrica sau chiar la Jur. El avea de o cinzeacă, ei făceau economie de timp. Dacă lucrul îi răpea mai mult timp, omul îi promitea o coroană-două în plus, dar de adus nu i-o aducea nici peste o săptămînă, nici peste o lună, cîte unul dădea o bere, altul nimic. Bătrînul purta la el caietul cu numele tuturor datornicilor. Din cînd în cînd scotea creionul, ștergea și rîdea : Datoria a fost prescrisă. Ce datorie mai e și aia care se tîrăște de un an întreg ? Îl treci la catastif pe datornic și pe urmă nu-l mai prinzi pe la tine cîte zile ai. Unii îl lăudau, alții poate că nu, în față nu-i spunea însă nimeni nimic. La cîrciumă îl mai zgîndărea cîte unul în glumă :

— Iar nu faci nimic ?

— Rîd.

— Așteaptă puțin ! Or să vină să te pună la muncă.

— Să mă pună ? Cam ciudat ! Cîndva, ani întregi n-am avut de lucru și nimeni nu mă punea.

— Cîndva, cîndva ! Acum e de lucru destul.

— Și eu am destul.

— Ascultă, îi zicea cîte unul, așezîndu-se lîngă el. N-ai vrea să vii la mine să-mi repari pătulul ?

— Pătulul ? La ce-ți folosește pătulul ? Dă-l jos ! Fă-ți garaj și cumpără-ți mașină !

— Ce să fac cu mașina ? Să mă invidieze oamenii ? Pentru pătul nu mă invidiază nimeni.

— Măgar !

— Ce ?

— Nimic.

Ovăzul. Ovăzul e violet. Bate în roșu și foșnește din aripioare în pămîntul roșu, rădăcina lui este asemeni piciorului de coțofană. De-aci își trage apa printr-un gîtlej îngust cu trei-patru sau cinci ganglioni. Spicul seamănă cu un smoc de busuioc. Cît timp e verde, zumzăie cu zumzet de albină, apoi cînd își schimbă culoarea gîngurește ușor, delicat. Ovăzul ? Se-neacă-n rugină.

Mistrețul vine din partea cealaltă, a pădurilor. O piatră se rostogolește, o ramură trosnește. Pe urmă se aude un plescăit, de parcă cineva ar bate din palme cu mîinile ude. Din cînd în cînd, suflă și împrăștie în aer pleavă. Și iar plescăit.

Atunci ovăzul este copt. Îl cosim ? Îl legăm ? Îl încărcăm ?

Curînd începe să se înmoaie și primele boabe de strugure. Le adulmecă mistrețul ? Le adulmecă. O turmă întreagă năvălește din pădure și face prăpăd.

Vînătorii se cațără în pomi, stau la pîndă.

Copiii se oferă să facă pe gonacii.

Nuu ! Nu-i nevoie de gonaci.

Pe înserat răsună împușcături, ecouri zboară peste vale.

Sătenii deschid ferestrele.

— A tras cineva ?

— Cine a tras ?

Copiii aleargă cu plase, aruncă bețe și șepci, prind fluturi.

— Vreți să spargeți becul ?

Cînd pădurea începe să-și arunce frunzele, atunci mistreții se mulțumesc și cu hrana de pădure. Cu ghindă, cu jir, cu orice se poate ronțăi.

Dar fluturii ?

Procesiunea de omizi călătorește de pe un copac pe altul. Cnethocampa procesionea. Ar putea constitui o formație militară. O omidă, mai încolo două, trei, patru, cinci, șase, șapte, opt, nouă, zece rînduri, unsprezece rînduri, douăsprezece rînduri... Cnethocampa procesionea !

Cine se mai gîndește atunci la piciorul de coțofană, la ovăzul uscat, cel cu smoc de busuioc ruginit ? Ovăzule, gungurit și neliniște !

La începutul lui iulie au început să organizeze la Frigíovka petreceri cu dans. Veneau tineri și bătrîni, așa cum am mai spus. În două rînduri, cei ce le-au organizat au fost muncitorii forestieri. Au pregătit gulaș, au vîndut bere și oricărui nou venit i se punea în piept cîte o panglică verde. Cînta fanfara, cornetele țipau de răsunau munții. Urla heliconul, iar piuitul clarinetului putea fi auzit numai atunci cînd clarinetistul întîrzia cu o jumătate de măsură.

— Contrabasul ! Contrabasul !

— Unde a plecat basistul ?

— Talent, mișcă și caută-l pe basist !

Am atins cinelele cu degetele, făcîndu-l să se-nfioare. M-am ridicat și am trecut peste scîndurile de brad care serveau drept parchet.

În clipa aceea au apărut la ușe doi bărbați străini. Nu i-a observat nimeni, căci la petrecere putea să vină oricine. Veneau și din satele înconjurătoare.

Cei doi și-au cumpărat bilete de intrare. Biletul de intrare era în același timp și bon pentru gulaș și bere. S-au așezat la masă, au stat de vorbă cu sătenii, au mîncat, au sorbit și din bere.

Pînă să termine ei de mîncat, fanfara a cîntat una sau două bucăți.

Unul dintre bărbați s-a ridicat, a luat farfuriile și le-a dus fetei care servea gulașul. Rîdea. Și fata rîdea, fiindcă era un băiat frumos, oricare fată ar fi vrut să danseze cu el. A mulțumit, apoi s-a îndreptat spre orchestră.

— Care dintre voi e Múčka ? a întrebat. Dar înainte de a primi răspunsul s-a apropiat de unchiul Múčka și l-a tras deoparte.

Bătrînul s-a dus și cu cornetul. Tînărul i l-a luat de sub braț și l-a pus pe masă.

Nimeni nu știa despre ce vorbeau cei doi, dar ceva li se părea totuși ciudat. S-a făcut liniște. Oamenii sperau să prindă măcar ceva din ce-și spuneau cei doi. Dar ei vorbeau parcă întradins în șoaptă.

— Ce e ? De ce nu cîntați ? a strigat unul care stătea la intrare.

Chiar au întors capul spre el, dar apoi s-a făcut iar liniște. Se auzea din depărtare orăcăitul broaștelor și țîrîitul greierilor.

Tînărul l-a apucat pe unchiul Múčka de braț și a început să-l tragă afară. Bătrînului îi sclipeau

ochii, se lungise tot, dintr-o dată îl întrecuse pe tînăr cu un cap.

— Dați-mi drumul ! a zis.

Tînărul zîmbea, dar continua să-l țină de braț. Atunci s-a ridicat și celălalt. Un bărbat de vreo patruzeci de ani putea fi, mai în vîrstă decît tînărul cu vreo zece-doisprezece ani.

Peste mese a zburat un pahar.

Cel mai în vîrstă s-a întors către oameni.

— Sîntem de la poliție. Tovarășul Múčka a fost de două ori invitat să se prezinte la tribunal. N-a venit nici o dată. E o prostie ! Tovarășul Múčka are fierăstrău și lucrează fără autorizație. Dacă ar fi ascultat, ar fi plătit o amendă de două-trei sute de coroane și cu asta basta. Tovarășul Múčka și-a făcut singur o mulțime de neplăceri și nouă ne pare rău. Acum trebuie să meargă cu noi. Nimeni dintre dumneavoastră să nu se amestece.

Dar Múčka a profitat de situație. S-a smuls din mîna tînărului, l-a îmbrîncit și cît ai clipi a fost afară.

Cei doi bărbați au fugit după el.

Au ieșit buluc și sătenii. În pădure era întuneric. Printre coroanele arborilor sclipeau stele.

— A tras cineva ?

— Da.

— Uuu ! Ecoul.

Mal ? Da. Un mal veți găsi orișiunde. Uneori semănat cu ovăz, alteori însămînțat cu cartofi. Malul se apleacă deasupra pîrîului și se adapă. Se adapă sau nu se adapă, pîrîul are astfel un zid

de apărare. Piatra roșie se cheamă sînger. Bag doar o mînă și scot un ou. Silex ? Nu văd. Arunc silexul la fund. Și stau și meditez.

Coboram pe albia rîului. Pe o parte erau păioasele, pe cealaltă ici și colo, podgorii.

Broaștele își încetaseră orăcăitul. Cineva ar fi putut să aibă impresia că o mînă nevăzută a oprit un motor zumzăitor.

Dinspre drum răsunau glasuri. Se auzeau și pași. Din cînd în cînd ne sărea cîte o piatră de sub tălpi. Cu scrîșnet.

Margita nu plîngea. Nici măcar nu mă ținea de mînă. Doar atît, se grăbea, mergea cu pas repede încît abia mă puteam ține după ea.

La început am crezut că ar fi mai bine să se ducă acasă abia dimineața. Am vrut să petrec toată noaptea cu ea sub cerul liber. Nu știu cum, dar la un moment dat a apucat-o ceva și n-a mai fost chip s-o opresc.

Am trecut prin șură. A deschis poarta cu băgare de seamă și a rămas pe loc. Respira iute și tare.

Cîinele s-a repezit, dar n-a lătrat.

Lîngă gard, sub cais, s-a mișcat ceva.

— Care-i acolo ?

— Gura !

— Unchiul ?

— Tîmpito !

O pălărie cu boruri largi. Era unchiul Bosko.

— Ajutați-mă s-o duc de-aci ! Se chinuia să care mașina de tăiat lemne.

L-am ajutat s-o urce pe un cărucior. Reveniserăm iar în șură și Margita continua să protesteze,

zicea că ar trebui să așteptăm pînă dimineața și s-o ducem la primărie.

— Tîmpito ! Știu eu o ascunzătoare în hotarul Ostricei. Dacă vreți, puteți să vă întoarceți. Pot s-o car și singur.

Ne-am întors înainte de a se crăpa de ziuă. În sat era agitație. Întîmplarea de duminică pătrunsese peste tot. Se vorbea de ea în drum, în casă și la cîmp. În autobuze, pînă și în oraș, tineri și bătrîni o povesteau cu emoție.

— Ați auzit că la Brúsky au prins un spion ?
— Pe dracu !
— E-adevărat.
— Cum îi zicea ?
— Múčka.
— Múčka ?
— Lăsați-o moartă !
— Eu îl știu pe unul Múčka.
— Și eu.
— Și eu.
— Și eu.
— Múčka a lucrat la Ringoš, nu ?
— Așa-i, la Ringoš.
— Pe unde n-a lucrat !
— Múčka e un moșulică prăpădit.
— Este.
— Cine ar fi crezut că tocmai el, spuneți !
— Múčka și spion ! Ha ! ha !
— Cică era încurcat cu o bandă. Ha ! Ha !
— I-ar fi trimis lui Ringoš o scrisoare.
— Ha ! Ha !
— Zău !
— Lui Ringoš ?

— Múčka ?
— Scrisoare ?
— Vindea lemne.
— Lemne ?
— Un fierăstrău.
— Lui Ringoš ?
— Ha ! Ha !
— L-au înhățat.
— Nu l-au înhățat.

Firește, la Brúsky vorbeau despre întîmplare altfel, cu toate că și aci unora li se părea întreaga afacere cam încurcată. Unii nu puteau să priceapă, de pildă, de ce nu vroise Múčka să se înfățișeze la tribunal. Le venea să creadă că bătrînul se înhăitase într-adevăr cu vreo bandă care îl amenința, împiedicîndu-l să se prezinte autorităților.

Spre sfîrșitul săptămînii cineva adusese vestea că la Ostrica în ograda lui Ringoš s-ar fi tras.

— Cine a tras ? Ringoš ?
— Nu.
— Polițiștii ?
— Ce să aibă Ringoš cu ei ?
— Uite cum a fost : Lui Ringoš i s-a umflat vaca că-i dăduse trifoi verde.
— Ringoš n-are vacă.
— Ăla ?
— Nu are !
— Atunci nu-l cunoști.
— A avut.
— Ringoš a înființat cooperativa de la Ostrica.
— I s-a umflat vaca și s-a dus în puterea nopții să vadă ce-i cu ea.
— N-are vacă. Cum a înființat cooperativa, s-a descotorosit de tot.

— Bine-a făcut.
— Sînteţi nişte proşti !
— Cine v-a spus ?
— El.
— Poate a visat.
— Cum putea să viseze dacă umbla prin curte şi se uita la vacă ?
— Ăla e la pămînt.
— L-a lovit damblaua.
— Infarct !
— Ringoš ?
— Fulek.
— Atunci de ce vorbiţi bazaconii ?
— Cine ştie dacă l-a lovit ? L-au găsit în vie.
— Au chemat doctorul ?
— Chemat.
— Şi ce-a zis ?
— Nimic.
— Infarct !
— Dar se zice că Múčka ar fi trimis cuiva o scrisoare.
— Lui Beluš.
— Lui Ringoš.
— Lui Fulek.
— Nu mai înţeleg nimic.
— Lui Fulek i-a trimis.
— Lui Beluš.
— Ai vorbit cu cineva ?
— Cu Beluš.
— Şi ?
— Zici că ai vorbit cu el ?
— Nu mi-a spus nimic.
— Cine să se laude cu aşa ceva ?

Unii ziceau că l-ar fi văzut pe Múčka la Jasenová. Însoţit de nişte poliţişti care căutau nu se ştie ce prin curţile oamenilor.
— Poate ne bagă şi pe noi în vreo belea !
— În ce să ne bage ?
— Dacă ar vrea el...
— Îl vezi ? Se teme.
— De ce să mă tem ?
— Îi e frică.
— Cum vă e şi vouă.
— Ei.
— Cine a furat lemne ?
— Nimeni.
— S-au rătăcit nişte cărămizi de la grajdul vacilor.
— Eu unul nu construiesc nimic.
— Nici eu.
— Jakub.
— Şi tu.
— M-ai văzut tu ?
— Zic doar că-ţi faci casă.
— Pe cărarea cerului.
— Jakub a cărat toată săptămîna buşteni de molid.
— De pin.
— Şi pin şi molid.
— Un hoţ.
Doamne, ce îngeraşi v-aţi făcut dintr-o dată !
Iar eu mă plimbam înainte cu Margita şi tot nu ştiam ce e între noi. Într-adevăr, mă împrietenisem cu ea prin bătrîn, care simţea nevoia să cînte zilnic, mă chema la el, fiindcă i se părea lui că eu am timp. De fapt, bătrînul mă învăţa. O dată m-a şi pocnit, cu prilejul sărbătorilor recoltei. Ui-

tasem cornetul în oraş. M-a trimis după el, dar palma aia parcă nu-i dădea pace, drept pentru care mi s-a justificat.

— Poate că am făcut o prostie, mi-a zis. Dacă aş fi avut un băiat, nu l-aş fi lovit niciodată. Dar tu nu eşti băiatul meu. Poate că trompeta îmi e mai dragă decît îmi eşti tu.

Am rîs.

— Te superi ?

— Vezi-ţi de treabă ! Crezi poate că nu m-a mai pocnit nimeni pînă acum ?

— Cum îţi spuneam, pe propriul meu fiu nu l-aş fi lovit, dar goarna aia înseamnă pentru mine mai mult decît orice om.

— Ce tot te justifici ?

— Cine zice că mă justific ? Aşa pare ? Eu nu m-am justificat niciodată şi în faţa nimănui. Orice alt lucru îmi e mai apropiat decît îmi sînt oamenii. De oameni mă tem. Şi ei de mine, fiindcă sînt şi eu la fel cu ceilalţi.

— Zici că eşti rău.

— Mi-am dat seama pe front. Eram atît de slab din fire că nu eram în stare să omor nici măcar un prăpădit de păduche. Mai tîrziu, în lagăr, toţi mă cotonogeau.

— Cine te bătea ?

— Toţi. Talent, de atunci am început să mă tem de oameni.

— Pe front toate sînt altfel.

— Tocmai. La război afli ce se ascunde în oameni. Dar nici eu nu sînt vreo bunătate de om. Poate de-aia mă şi băteau. Nu poate, cred că sigur de-aia.

— Mergem la o bere ?

— Hai !

Şi am plecat la cîrciumă.

Din clipa aceea am început să merg la ei mai des. Uneori cinam la ei. Cînd plecam, Margita mă conducea, iar eu o reţineam de fiecare dată mai mult afară.

După întîmplarea aceea stupidă am petrecut împreună cu ea zile întregi. Simţeam că am o răspundere. Deşi aş fi vrut să scap de toată povestea asta. Mă împiedica însă prietenia ce se legase între noi şi care devenise ca o legătură de rudenie.

Margita îmi reproşa uneori de ce nu l-am sfătuit pe taică-său de bine, de vreme ce ştiam cum stau lucrurile. Aş fi putut s-o fac. Poate am şi făcut-o, dar nu cu toată energia ca bătrînul să mă asculte. Cu cît mă gîndeam mai adînc cu atît mai nemulţumit eram. Mă consolam întrucîtva la gîndul că tatăl Margitei e un om cu scaun la cap. .Raţiunea o să-i înfrîngă încăpăţînarea şi totul se va termina cu bine.

— Dar dacă o să-l prindă ?

— Fireşte că o să-l prindă. Dar eu contez pe faptul că o să-i vină mintea la cap şi o să se ducă singur să se predea.

— Au să-l închidă.

— De-acum trebuie să avem în vedere şi asta. O să fie închis pe o lună, două, poate chiar pentru o jumătate de an.

— Dar dacă-i dau mai mult ?

— Nu-i dau. Ce valoare are un amărît de gater ? Niciuna. Poliţia e furioasă numai pentru că trebuie să piardă vremea cu o tîmpenie. Tată-tău a scrîntit-o şi în duminica aceea. Dacă i-ar fi ur-

mat, poate ar fi primit doar pedeapsă condiționată.

— De ce nu i-ai spus-o și lui ?

— Cum puteam să i-o spun ? Stătusem cu el de vorbă mai înainte, despre toate.

— Și n-a ieșit nimic, mi-a zis supărată. Eu m-am simțit jignit.

Pe urmă, de la o zi la alta a început să fie tot mai tăcută, mai reținută. Stătea acasă, nu ieșea la drum și izbucnea în plîns din te miri ce. Adesea mă plictiseam ținîndu-i de urît. Nici nu mai știam ce să-i mai spun ca s-o consolez, și nici nu mă mai atrăgea în vreun fel. Firește, vina o purtau împrejurările. Oamenii începuseră să vorbească și pe seama mea, frații mă arătau cu degetul, ziceau că timp am, dar că n-aș pune și eu mîna să-l ajut pe tata la vie și pe cîmp. Am chemat-o pe la noi, dar n-a vrut să vină.

Petrecerile au continuat și după aceea. Eram fericit că am reușit s-o aduc măcar la petrecere. De dansat n-a dansat, a stat pe scaun, răspîndind în jurul său o atmosferă stranie, sumbră. Erau mai puțini oameni ca înainte și cum s-a lăsat întunericul s-au împrăștiat. Veniseră cîțiva din satele megieșe, dar nu prea aveam chef să cîntăm pentru ei. Înainte de miezul nopții ne-am strîns instrumentele. Oamenii, cîți mai erau, au plecat bodogănind.

În ziua în care l-am întîlnit pe bătrîn în fața cîrciumii n-o văzusem deloc pe Margita. Toată ziua bătusem țăruși împreună cu frații mei pentru gardul pe care începusem a-l încropi. Intrau în grădină gîștele și ale noastre și ale altora. Ciuguleau vița, legumele, totul. Frații mei mă luau peste

picior și nici nu mă lăsau să fac vreo treabă mai ca lumea. Nu mă lăsau nici să sap gropi, nici să îndrept stîlpii. Interesant că din totdeauna m-au ținut de prost !

— Adu o piatră mai mare !

— Adu securea ! strigau la mine frații mai mici, frații mai mari, toți fiind încredințați că sînt persoana cea mai puțin importantă. Dar dacă aș fi plecat, m-ar fi considerat un netrebnic, ar fi făcut fel și fel de aluzii pe care, în cele din urmă, tot le-au făcut.

— Vrei să nu-ți cadă mîna ?

— Ferește degetele !

— Atenție, să nu te-mpiedici !

— Iar mănînci ?

— Ia uitați-vă la el ! N-a făcut nimic și se-ndoapă.

— Treaba mea, le răspundeam eu.

— Adu apă !

— Nu te mișca de lîngă mine, studentule ! Ține de șipcă și dă-mi cuie.

— Unde sînt cuiele ?

— Mișcă după cuie, studentule !

— Tatăăă !

— Nu urlați !

— Ondro nu vrea să muncească.

— Imro, ești un pierde-vară !

— Ce ?

— Studentule !

— Studentul n-a avut niciodată chef de muncă.

— O dată s-a dus să însămînțeze la Obora și a mîncat toate semințele. Puteam să așteptăm mult și bine să se facă dovlecii !

— Ha ! Ha ! Student, ce vrei !

Am rezistat pînă seara. Seara m-am ras, m-am îmbrăcat şi am ieşit la drum.

M-am oprit lîngă statuia sfîntului Urban. Cineva îl vopsise în ziua aceea cu o culoare cărămizie. Femeile comentau opera vopsitorului, bărbaţii rîdeau, iar puştimea alerga de colo-colo.

— Marişa, ţupa ! striga o fetiţă.

— Eu ţi-am zis mai întîi ţup, striga o altă fetiţă.

— Fero, tup !

— Betka, Betka !

— Dušankooo !

— Fero, dă-te jos, te văd.

— Ţup !

— Ţup !

— Nu te dai jos odată din pom ?

Noi pe tine Sfînte Urban
cu căldură te rugăm...

— Ce voce îngrozitoare !

— Gîgă !

— Azi a fost Múčka în sat.

— E şi acum.

— Azi vor veni poliţiştii, veţi vedea.

— Îl caută în altă parte.

— Or să vină şi or să împresoare satul.

— Numai să nu tragă.

— Da' ce-i de joacă ?

Am intrat în cîrciumă. Cîrciumăreasa era singură, i se isprăvise berea. Au intrat doi oameni, şi-au cumpărat ţigări şi au plecat imediat.

— Ondro, nu pleca, m-a rugat ea.

— N-am făcut nici o brînză pe ziua de astăzi, dar mă simt obosit.

— Zău ? Ştii o noutate ? A fost Múcka aici, mi-a zis.

— Ştiu.

— L-ai văzut ?

— L-am văzut.

— A fost şi aici, în cîrciumă.

— L-am văzut.

— Da. A apărut de îndată ce-ai plecat tu. N-a băut nimic. A stat colo lîngă fereastră şi a fumat.

— Cînd a plecat ?

— Crezi că ştiu ? A stat oleacă, pe urmă a ieşit prin spate. Credeam că se întoarce.

— Şi nu s-a întors ?

— Nu. Mie mi-e cam frică, Ondro.

— Stai pe pace !

— Mă simt cam ciudat.

— Închide şi du-te la culcare.

— Nu pot.

— Mă duc un pic pe-afară şi mă întorc.

— Ai putea să rămîi aici, Ondro.

— Acum plec. Trec mai tîrziu.

Am ieşit. Senzaţia aceea ciudată mi se transmisese şi mie. Am băgat de seamă că lîngă Sfîntul Urban nu mai rămăsese nimeni. Doar pe drum trecea cineva cu apă. O femeie. Într-o curte intra o căruţă cu grîu netreierat. A căzut un snop. Cineva a rîs.

În clipa aceea a răsunat staţia de amplificare. S-a auzit un piuit, apoi nişte şuierături, parcă cineva sufla în microfon.

S-au deschis ferestrele. Puteau fi auzite discuţii, ocări, ţipete. De la o casă se răspîndea miros de lapte fiert.

Kladno, tu negru Kladno...

— La Cinísek au adus deja treierătoarea.
— Te-a-nfuriat, te-a-nfuriat !
— Ce să mă-nfurie ? Au adus treierătoarea.

Am ajuns la casa lui Múčka. Ferestrele erau întunecate.

Am deschis poarta. Cîinele mi-a ieşit în întîmpinare. Era un dulău ciobănesc cam bătrîn. Pur sînge probabil că nu, cîini de rasă pură nici nu cred că se aflau în satul nostru. Era însă un dulău frumos. L-am mîngîiat, apoi m-am îndreptat spre bucătărie.

Uşa era încuiată. M-am apropiat de o ferăstruică care stătea mereu întredeschisă. Am găsit cheia.

Am deschis uşa. Cîinele mă urma. Am căutat cuţitul. Am găsit pîine în dulap, am tăiat o bucată şi am dat-o cîinelui. A ieşit cu ea în curte, apoi a venit iar după mine în casă.

Mi-am aruncat o privire în odaie, poate că Margita dormea. Dar dacă dormea, n-ar fi lăsat cheia în fereastră.

Am încuiat totul, şi uşa de la bucătărie. Afară se făcuse întuneric beznă.

M-am oprit în mijlocul curţii. Cîinele mă urmărea din ochi. I-am mai aruncat o bucată de pîine. De data asta nici nu s-a atins de ea.

Între timp staţia de amplificare îşi încheiase programul de cîntece, iar eu continuam să stau acolo. Ceva mă apăsa. Parcă simţise şi cîinele senzaţia aceea şi cînd am plecat a scîncit uşor.

Cîrciumăreasa era singură. Mai era un pic pînă la ora închiderii, dar eu am convins-o să se grăbească. A tras sertarul de la tejghea, a scos bancnotele, le-a învelit într-o hîrtie de ziar şi le-a băgat în poşetă. Pe urmă a închis, a încuiat, a lăsat luminile aprinse şi a plecat cu mine.

Îi promisesem că am s-o conduc o bucată de drum, dar cînd am ajuns la marginea satului s-a agăţat de mine şi pentru nimic în lume nu m-a lăsat să plec. Am fost silit să merg cu ea pînă la Ostrica.

— Ondro, ai putea să rămîi la mine, mi-a spus în clipa cînd vroiam să-mi iau rămas bun.
— Nu pot. Ai mei m-ar căuta.
— Cine să te caute, Ondro ? Fără tine are să-mi fie frică.
— Michal nu e acasă ?
— Nu e.
— Oricum, eu trebuie să plec.
— Tu ai putea dormi în odaie, eu în bucătărie.
— Nu pot.
— Dacă nu rămîi, merg eu cu tine.
— Eşti o proastă ! am zis eu rîzînd.

A scos cheia din poşetă şi m-a tras în curte.

— Ruženа, înţelege că nu pot să rămîn.
— De ce nu poţi ?
— Am şi eu nişte obligaţii.
— Motive.
— Nu.
— Am să ţin minte.
— Ar fi o prostie şi faţă de Michal.
— Nu-i acasă.
— Dar o să se întoarcă.

— Am să-i explic eu.
— Cînd se întoarce ?
— Dimineață. Lucrează de noapte.
— Să-ți spun drept, Ružena, nici nu-mi vine să te las singură.
— De-aia te și chem.
— Nu mă-nțelegi.
— De ce mă ții de proastă ? Ți-am spus : eu am să mă culc în bucătărie.

M-a tras în casă. A vrut să-mi dea de mîncare, dar am refuzat-o. N-a mîncat nici ea. Am băut în schimb două sticle de bere timp de un ceas, cred. Am trăncănit despre multe. Despre școală, despre căsnicie, am pomenit-o și pe Margita. I-am declarat că n-am să mă însor niciodată. Declarația mea i-a plăcut și am impresia că m-a și crezut un pic. În cele din urmă i-am promis că am să rămîn la ea măcar pînă adoarme.

A stins lumina. S-a dezbrăcat la doi pași de mine. Și-a aruncat hainele pe un scaun, iar pantofii și i-a dus la ușă. Mergînd spre pat, în drum s-a oprit lîngă mine și m-a sărutat.

— Să nu mă înțelegi greșit, Ondro ! Într-adevăr mi-e frică. Dacă vine cineva peste mine !
— Cine să vină ?

M-a mai sărutat o dată și s-a vîrît sub plapumă.

— Odată mi s-a părut că cineva bate la fereastră. N-am răspuns, dar n-am mai putut adormi pînă dimineața. Nici nu-m-am mișcat. N-am transpirat în viața mea atît cà atunci.
— Ești o fricoasă.
— Sînt.
— Toate femeile sînt fricoase.

— Toate nu, eu sînt. De ce nu stai jos ?
— Am să stau.

M-am așezat lîngă ea, pe marginea patului. S-a tras puțin mai încolo ca să mă așez comod.

— Așa n-o să adormi niciodată.
— Atunci nu mai vorbi !
— Nu mi-e somn deloc.
— Văd.
— Prostule !

Am mîngîiat-o pe braț. S-a ridicat și iar m-a sărutat.

— Să știi, Ondro, că eu numai de frică te-am chemat.
— De cîte ori mi-ai mai spus-o ?
— Prostule !

M-am aplecat deasupra ei și am început s-o sărut.

— Ce-ar fi să nu fie adevărat ?
— Ce ?
— Să nu mai vorbim !
— Ce-ai vrut să spui ?

Mi-a luat mîinile și le-a tras spre ea, sub plapumă.

— Ești un prost, Ondro !

Nu i-am răspuns nimic.

— Sînt rea ?
— Nu ești.

Deasupra Bindiskăi răsărea soarele. Un soare roșu, uriaș. Pădurea era verde, albastră, violet. Efectiv mi se părea că văd coroanele copacilor jucînd în toate culorile. Culorile se topeau una într-alta, pădurea respira, așa mi se părea, ieri plouase ; copaci, boltă, totul era spălat. La început

m-am gîndit să mă trîntesc în vreun șanț, dar somnul m-a părăsit curînd, eram chiar vesel și îmi venea să cînt. Sînt liber, oamenii mă iubesc, toată lumea e a mea. Student, student! Un student serios n-o să fiu niciodată. Dar și asta îmi făcea plăcere. Orice gînd, cît de tîmpit, îmi producea bucurie. Băiețaș, vorbeam eu de unul singur, fii fericit că trăiești, colinzi pe pămîntul ăsta blestemat, urli în spațiu, și alții urlă, urlă la tine, se prăvălesc copacii, glăsuiesc păsările, autobuzele circulă pe șoseaua asta prăfuită, o căruță se răstoarnă, un măr cade și bubuie, un cîine sare pîrîul atunci cînd îi arunci o pară, înfuleci o pară mălăiață, ți se umflă mușchii maxilarelor și o Gita, Margita sau Helena să te facă de rîsul lumii, cine spune că ai vreo obligație față de vreo Gită, Margită sau Marienă? Ai prieteni, familie, școala, casa, profesori caraghioși, colegi caraghioși, frați caraghioși, părinți caraghioși, iar tu ești dintre toți cel mai caraghios, ai locul tău în lumea asta caraghioasă. Doi profeți au existat: Tolstoi și Dostoievski. Și doi poeți: Lomonosov și Einstein. Neică nu merge să trîndăvești așa. Apuci para, apuci mărul, deschizi cartea, găsești ce n-ai găsit, alungi o albină pe fereastră, fumezi o țigară, ridici un pai și descoperi că din cauza unui nod nu poți vedea în partea cealaltă, talentule, talentule, încă n-ai făcut în viață nimic de ispravă. Dar am să fac. Cînd vrei să faci? Astăzi. Mult noroc, mult noroc! Soarele e admirabil! Iar ziua frumoasă, ca piatra albastră!

Un cunoscut strîngea fînul lîngă drum. Cunoscut îmi este aproape fiecare. Cel puțin în sat îi cunosc pe toți care sînt mai în vîrstă decît mine.

Dintre copii numai pe unii îi cunosc. Omul urcase fînul în cărucior, a strigat la mine și mi-a făcut un semn.

— Vino și ajută-mă să-l leg!

Am sărit șanțul și într-o clipă am fost lîngă el.

— De unde vii? m-a întrebat.

— De la Ostrica.

— Vasăzică ai fost la gagică?

— Cam așa.

Omul a rîs.

— Iar aici s-a tras azi-noapte.

— Azi-noapte?

— Da.

— Cine a tras, nu știi?

— Nu știu. Eu n-am auzit nimic, mie mi-a spus vecinul. Poate că i-o fi năzărit cuiva, eu nici nu prea cred în trăncăneli de-astea.

— Poate că au tras vînătorii.

— Și eu cred la fel. Oamenii se tem, unii fac glume.

A aruncat cerga peste cărucior și eu l-am ajutat să strîngă chingile.

— Vrei să te ajut să împingi?

— Crezi că n-am atîta putere? Poți să pleci. Eu am să merg mai încet.

Ai mei dormeau încă. Am sărit gardul și am trecut tiptil prin curte.

Fereastra de la odaie era deschisă. Am intrat pe fereastră și m-am cuibărit lîngă unul din frații mei, încet pentru ca mama să nu afle că iar n-am fost acasă toată noaptea.

Am dormit aproape două ore. Nu știu cînd s-au trezit ceilalți, dar cînd am deschis ochii toți cei

patru frați stăteau în jurul meu. Unul se rezemase de masă și fuma, trei mă trăgeau pe rînd de degetele de la picioare.

— Cît mai ai de gînd să sforăi, studentule ?

M-am ridicat. Mă durea capul și gura îmi era uscată.

Am coborît din pat. M-am dus să beau apă. Toți patru frați au venit după mine.

— Cît trebuie să te mai așteptăm, studentule ?

— Nu mă așteptați !

— Ați auzit ? a zis cel mai mare dintre frați, răsucindu-se către ceilalți.

— Ar trebui să-i tragem o săpuneală, a propus cel mijlociu.

— Dați-i pace că iar se-mbolnăvește, a zis cel mai mic. Mi-a luat ulcica din mînă și a băut apă după mine.

— Ce ? Dar cînd umblă toată noaptea nu se-mbolnăvește ?

— Umblă și pe urmă e nedormit.

Cel mai mare m-a apucat de chică, m-a îndoit de spate și le-a poruncit celorlalți să-mi tragă picioare.

— Lăsați-l că-i iese sufletul, a strigat cel mic.

Unul s-a apropiat și m-a pocnit cu piciorul gol.

— Trebuia să dai mai tare, a zis cel mare.

Al doilea mi-a dat un genunchi.

— O să vedeți că-și dă sufletul, a zis cel mic, lovindu-mă mai tare ca toți.

— Gata ! a zis cel mare și m-a dat afară din odaie.

M-am spălat la fîntînă, pe urmă m-am dus să caut de-ale gurii. Frații mei se postaseră însă la intrare și nu mă lăsau să intru.

— Ce poftești ? m-a întrebat cel mare.

— Să mănînc.

— Masa de dimineață s-a terminat. La grădină ! După mine ! a comandat el.

— Trebuie să iau ceva în gură ! am protestat eu.

— Nu trebuie. Tu ai să ne dai cuiele.

Stăteam lîngă ei și le întindeam cuiele.

— Unde ai dormit azi-noapte, studentule ? mă ispiteau ei.

— Eu ?

— Spune, altfel te dăm de gol, m-a amenințat cel mic.

— Cui mă spuneți ?

— Bătrînului.

— Și ce vreți să-i spuneți dacă nici voi nu știți ?

— O să ne spui tu, nu-i așa, Imrișko, că o să ne spună ?

— Zii : unde ai dormit ? m-a întrebat cel mare.

— În șanț.

— În care șanț ?

— La marginea satului.

— Singur ?

— Voi n-ați fost cu mine, cu cine altul puteam să fiu ?

— Te spunem.

— Îi spunem lui tata că ai dormit în șanț.

În clipa aceea a apărut și tata. Venise dinspre drum și aducea un furtun de cauciuc care avea la un cap muștiuc de metal. În cîte un muștiuc din astea se află o bilă de cauciuc, în altele nu. Apeși pe o clapă, apa începe să sîsîie, să se împrăștie, privit de departe cineva și-ar putea închipui că stai în

nori de praf. Aş fi preferat să mă duc cu tata să stropim via.

— Tată !

— Ce vrei ?

— Ondro n-a fost azi-noapte acasă.

— Şi ce-ţi pasă ţie ?

— A dormit în şanţ, a dormit în şanţ !

— Ştiţi ce, pun mîna pe voi acuma...

— Toporul !

I-am întins celui mare toporul.

— Cuie ! a urlat al doilea.

— Dă-mi fierăstrăul ! a strigat şi cel de-al treilea.

— Studentule, ţine-aici de scîndură ! porunci cu glasul piţigăiat cel mic.

Dacă e să fiu sincer, toate astea mă înveseleau. La început am fost un pic supărat, dar de cum m-am desmorţit niţel mi-a revenit buna dispoziţie, capul a încetat să mă mai doară şi aş fi fost în stare să îndeplinesc cea mai naivă, adică cea mai tîmpită dorinţă a fraţilor mei.

Pînă la prînz am fost sluga lor, pe urmă am mîncat şi după masă am dispărut fără ca cineva să bage de seamă cînd. Mă mustra cugetul, ce-i drept, dar pe mine mă mustra cugetul destul de des. Mă consolez întotdeauna cu gîndul că o dată o să fiu şi eu un om de vază, o să mă îmbrac frumos, poate că o să am şi mulţi bani, fiindcă altfel n-o să cresc niciodată în ochii lor. Atîta timp cît n-o să cîştig mai mult decît ei, or să mă ţină de student prăpădit, de pierde-vară, de prost, de neputincios şi pe deasupra de rahitic care, cum dă de soare, leşină ca o muscă.

Sînt eu oare aşa de prăpădit ? Aşa un om de nimic ? Se zice că atunci cînd eram mic, leşinam din te miri ce, cădeam şi mă stropeau cu apă ca să-mi viu în fire, sau îmi dădeau pumni în spinare, mă trăgeau de nas, de urechi, de păr şi-mi suflau într-una în obraz. Din cauza asta mă luau cu ei ori de cîte ori plecau undeva, sau lăsau pe cineva acasă cu mine să mă păzească. Mă făcusem mare şi ei tot mă mai supravegheau şi încă cum ! Mă lăsau în seama fratelui care venise pe lume în urma mea. Se achita de îndatorirea sa cu atîta suflet încît pînă astăzi a rămas cu deprinderea de a-mi da ghionturi în spate cu cea mai mare delicateţe.

Soarele strălucea minunat şi noi stăteam sub părul sălbatic. La umbră. Bine că pomii aruncă umbră ! Aş fi preferat să mă duc la scăldat, dar eleşteul e departe şi Margita n-avea chef să bată atîta drum. Eleşteu ? Arunc undiţa, trag peştele, îi azvîrl pe mal. Dar Margita n-avea poftă să bată drumul pînă la eleşteu. Avea-n-avea, apa se mişcă sau piere atunci cînd închizi ochii. Numai snopul continuă să iradieze lumină. Plopul ţîşneşte în sus, trosneşte între degete. Sfîntul, sfîntul ! Peisaj medieval în ramă aurită. Coloritul prafului ne sileşte să închidem ochii. Am impresia că am dormit.

Deodată a foşnit ovăzul. M-am ridicat şi mi-am aruncat privirea peste pîrîu către culturile de cartofi. Femei încovoiate deasupra săpăligii. Cred că dezgropau cartofi timpurii. Poate că nu. Poate că doar săpau. Totodată curăţau sfecla, curăţau sau

numai smulgeau frunzele. Sfecla e dulce. Ce ziceam? A foşnit ovăzul.

M-am uitat. Din partea cealaltă venea Múčka. Poate că ieşise din pădure sau poate că dormise ceva mai încolo în lanul de ovăz. Purta aceeaşi cămaşă ca şi ieri, ruptă la guler. Era murdar tot. Ţinea ceva între dinţi, mergea cu pleoapele strînse, deşi soarele bătea dintr-o parte.

S-a aşezat lîngă noi fără să scoată o vorbă. Am atins-o cu degetele pe Margita şi s-a trezit imediat. A deschis ochii, rămînînd culcată pe burtă, doar capul şi l-a ridicat şi s-a prins cu mîinile de iarbă.

— Tată !

Am dat să plec, să-i las să stea de vorbă în linişte. Nu se văzuseră de atîtea zile şi desigur că aveau multe să-şi spună.

— Rămîi ! mi-a spus bătrînul. A scupiat în iarbă un grăunte de grîu. N-ar fi trebuit să vă trezesc. Dar mi s-a părut că dormiţi cam mult. Am dormit şi eu. Am venit o dată pînă la voi şi am plecat. Pe urmă am stat pitit în ovăz, am văzut un iepure. Era un pui, nu se temea de loc de mine. A venit pînă lîngă mine, dar sigur nu pot să fiu, fiindcă m-a prins iar somnul.

Margita şi-a ridicat încă un pic capul, pe urmă s-a sculat, şezînd cu un picior peste celălalt.

— De ce faci asta, tată ? a zis ea şi vorbele ei mi s-au părut a veni parcă de pe altă lume.

Bătrînul şi-a aruncat privirea peste pîrîu, dar nu s-a oprit nici asupra poienilor, nici asupra femeilor cu sapele, nici măcar asupra colibei care se ţinea cam la o sută de metri depărtare de ultimele case din sat. O rîndunică a trecut în zbor jos deasupra pămîntului, apoi s-a înălţat, poate nici

nu era o rîndunică, ci doar o stăncuţă, care încheia spaţiul vizibil, s-ar putea să fi fost culmile Nitrei.

— Tată ! i-a zis iar Margita, vorbindu-i aproape de ureche. De urechea lui şi de urechea mea, eu am privit-o pe Margita, el m-a privit mai întîi pe mine.

— Talent, de ce o fac ?

Eu am zîmbit, vrînd să zic că nu acord cine ştie ce importanţă lucrurilor.

— Toate îşi au motivele lor. Plopul are vîrf şi dacă i-l tai rămîne fără el.

Explicaţia lui mi se părea puerilă. Aveam impresia că Margita nici nu pricepuse nimic, se uita la el, cramponată de ideia care trebuie să-i fi intrat în cap atunci cînd îl zărise.

— Tată, tu eşti bolnav, i-a spus ea.

— Nu sînt.

— Ar trebui să mergi să te îmbraci ca lumea şi să ne ducem diseară la un doctor.

— Ştiu eu ce am de făcut.

Stăteam, bătrînul fuma, poate îl usturau ochii căci lăcrima.

Femeile mişunau prin holdele de cartofi. Una dintre ele se îndreptase de spate şi privea la soarele care se apropia încet de Firiclovka.

— Tată, se vede că eşti bolnav.

De data asta vorbele ei mă zgîrîiau în urechi, fiindcă era adevărat, Margita avea dreptate, o simţeam şi eu, nu mai ştiu.

— Sînt un prost, a zis el. Astăzi e în şaptesprezece şi eu trîndăvesc. Şi-a trecut palma peste ochi, dar continua să lăcrimeze.

O altă femeie se îndreptase de spate. Prima a ridicat de jos o grămăjoară de frunze de sfeclă şi

a dus-o la marginea tarlalei. La întoarcere ne-a privit.

A sărit o lăcustă. Bătrînul a rîs, poate nu de lăcustă, a rîs şi pe urmă a început să-şi roadă buzele.

— Azi e şaptesprezece şi eu trîndăvesc. Deodată a izbucnit în plîns. Înainte nu eram atît de slab. Mă uitam la cîte un porumbel şi porumbelul se făcea şoim. Vreau să spun că cine priveşte... dar erau şi alţii, o vorbă n-au spus şi preotul care ne învăţa pe vremuri nişte lucruri atît de caraghioase. Eu m-am înrăit. Aş fi putut să-i urmez pe ceilalţi, dar nimeni nu m-a chemat şi nici eu nu m-am dus. Dar de ce predica popa lucruri atît de caraghioase ? Îmi mai aduc aminte doar de *Confiteor* şi *Mea culpa.* Sînt eu vinovat că m-am înrăit ? În Sîmbăta albă curăţam uneltele, în dulap era sidol. Aveam şi şepci. Şi cînd aşteptam la fîntînă, cine mă vedea ? Doar bătrîna Mestner ducea panglica şi resurexit. Ce e aia resurexit ? Colindam tot satul cîntînd, în geamuri ardeau lumînări, iar mie îmi lăcrimau ochii întocmai ca acum, deşi nu eram, nu eram aşa de slab. Bătrîna Metsner avea cartofi într-un coş. Spăla oala, mulgea vaca, dar lumînarea nu era în stare, cum putea s-o aprindă cînd tîmpita aia de vacă i se holba în oală ? Ce lucruri caraghioase ne predica popa ! O dată m-a luat pădurarul şi m-a dus pînă sub candela din biserică. Mă făcusem mare, trăgeam cu ochiul după fete, dar nimănui nu-i trecea prin minte că pot sau nu pot, pînă în clipa cînd am început să plîng. De ce ne spunea preotul lucruri atît de caraghioase ? Pe urmă ne-am dus la Nitra să cîntăm. Şi piatra creşte şi conul cade fiindcă s-a uscat. Am trecut

rîul înot. Dar cine ştia că sînt flămînd ? Am căpătat zece coroane, mi-am cumpărat un castravete şi o icoană, fiindcă preotul ne predica lucruri atît de caraghioase. Am mîncat floare de tei. Cînd eşti flămînd şi te uiţi la soare, vezi că soarele are o crăpătură. Dacă te uiţi la o albină, vezi că are mreje. Dar cine ştie dacă dogoreşte crăpătura, sau dacă *mreaja* taie ? Nu zice nici pîs. O dată am adus un stup, am plîns tot drumul. Pe cîmp se desface floarea de mac, la capăt se îngroaşă şi gata punguţa cu seminţe de mac. Şi iar o mică zburătoare îşi ia zborul. Roiuri, roiuri de albine. Cine mai ştie de ce plîngeam ? Şi cine m-a văzut ? Şi cine mă ştia ? Cu teamă primeşti o prăjitură. Preotul ne spunea lucruri atît de caraghioase. La şcoală m-am dus şi nu prea. Cînd m-am făcut mai mare m-am culcat cu învăţătoarea. Am spus cuiva de ce ? Preotul ne învăţa, eu însă nu eram aşa de slab. Am intrat în slujbă, stăpîna mi-a făcut prăjitură cu coacăze. N-am mîncat-o eu, am dat-o fraţilor mei. Pe urmă am visat că nu le-am dat-o, că nici eu n-am mîncat-o şi am plîns după ea. O dată mama făcea pîine, mi-a dat şi mie o felie. Tata a văzut-o şi mi-a luat felia din mînă : toată viaţa o să scot bucatele din casă ? Pe cîmp e secară cu spicul mare, musteşte laptele în ea, dar laptele se amărăşte şi limba plînge. Ştie ea bătrîna Metsner cea cu coşul de nuiele ? Şorţul pe dos, chiuie mărul, unde e mărul ? Potecă, crapă ! Pămîntul e ghebos, omul e slab, dar nu mai plînge ! Nu plînge, fricosule, nu răni coasa ! Cum vă spuneam, în dulap se afla sidol, eu hoinăream cu trompeta mea peste holdele fără de sfîrşit şi nimeni nu suspina. Se vestejea macul pe margine de

drum. Şi preotul cu caraghioslîcurile lui a căzut peste mine. M-au văzut albinele, zumzăiau pe răzor. Stăpînul m-a dat afară, nu şi-a cruţat nici calul. Salcia, gardul, salcîmii, omizi pe ele, atunci am plecat, cîinele lătra în urma mea. Pietre de kilometraj, lumini, fosfar, cine zace în şanţul de lîngă drum ? Calul era al meu, o clipă am zăbovit lîngă el. Şi ce lucruri caraghioase ne învăţa preotul. Nu iau cornetul, degetele-mi sînt butucănoase, sacul nu mă apasă, fluier pe drum, e drumul sucit ? Nimic nu e drept ! Croncăne în noapte, ochiule ! Am scuipat în întuneric şi am pornit mai departe, doar panglici în rucsac, trompeta şi o pîine. Ajută-mă, doamne ! Coliba vestejită, tresare geamlîcul. Aicea locuieşti ? Nu locuiesc. Nu spun mai mult, fiindcă preotul ne predica şi eu m-am înrăit.

Margita era îngrozită. Eu ascultam şi nu înţelegeam dacă bătrînul recită sau doar turuie ce-i vine pe limbă. Ba rîdea, ba plîngea, dădea din mîini, se întorcea cînd către mine, cînd către Margita, cînd uita de amîndoi şi povestea doar pentru sine. Cînd a terminat, l-a apucat tusea şi a început să se sufoce. Smulgea iarba şi căsca ochii la noi.

L-am apucat de braţ, şi l-am ajutat să se ridice pe picioare şi am plecat în sat. Tuşea întruna şi Margita îi dădea batista.

— Eşti bolnav, tată. Ai răcit undeva azi-noapte.

Ajunsesem lîngă sat, cînd bătrînul ne-a îmbrîncit pe amîndoi şi a fugit.

Margita s-a întins în iarbă. Parcă îşi pierduse minţile. Acum cînd mă gîndesc mi se pare totul ridicol, atunci însă n-am avut încotro, i-am tras

cîteva palme, căci nimic mai bun nu mi-a trecut prin cap. Pe urmă mi-a părut rău, n-am mai scos o vorbă tot drumul.

Am dus-o la noi acasă.

Seara m-am dus să-mi cumpăr ţigări. Iar m-a reţinut Ružena, iar am condus-o şi iar am rămas la ea peste noapte.

Am plecat înainte de a se face ziuă, cu capul vuind de mustrări, gata să plîng.

Dacă Ružena ar fi fost nemăritată, aş fi rămas la ea. Aş fi lucrat, aş fi lucrat oricît şi ea ar fi trebuit să stea lîngă mine. N-aş fi lăsat-o niciodată singură, de frică. Mi-e frică şi acum pentru ea, deşi nu e soţia mea, mi se pare nedrept cînd o femeie rămîne singură, fără ajutor, fie şi pentru o singură zi, pentru o singură noapte. Şi totuşi, aveam mustrări de conştiinţă, din pricina Margitei le aveam şi din pricina mea. Nu sînt un om bun. Nici alţii nu sînt buni, dar nici eu.

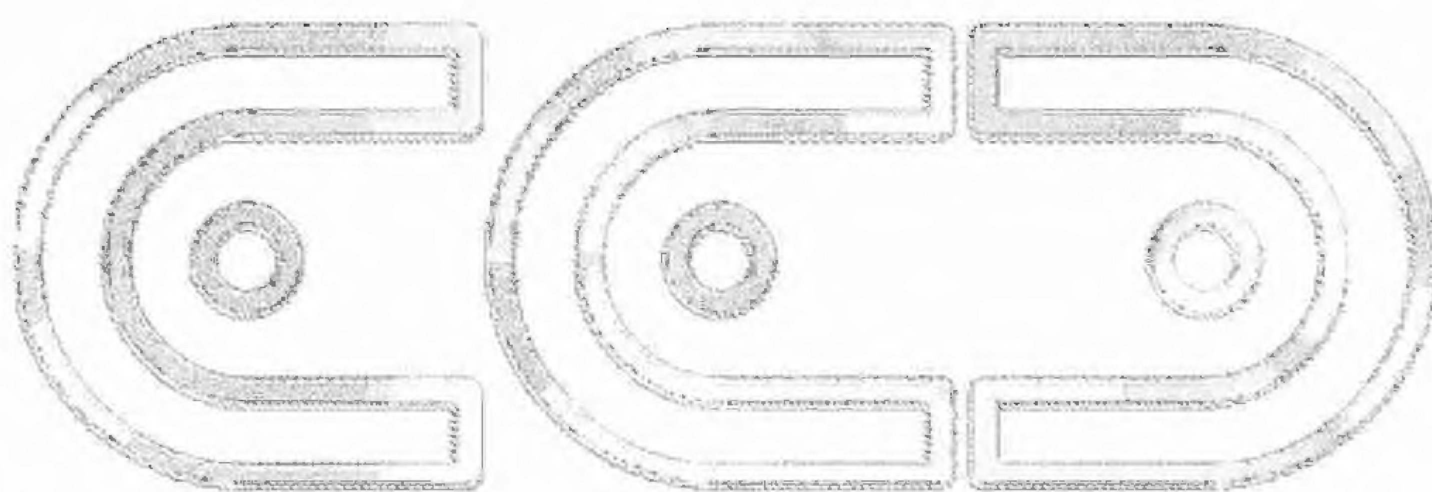
În sat am auzit că Múčka s-ar fi împuşcat. Îl găsiseră încă din ajun, seara, în grădina şcolii, care fusese cîndva proprietatea unui evreu.

Am apucat-o pe uliţă la deal. Era iarăşi o zi frumoasă. În pîrîu clipocea apa. În apă a căzut o nucă.

Din volumul *Acalmie* (1968)

CUPRINS

Scanare și prelucrare digitală

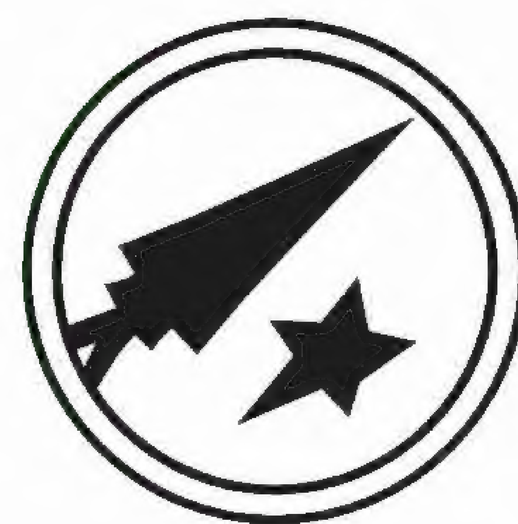

de

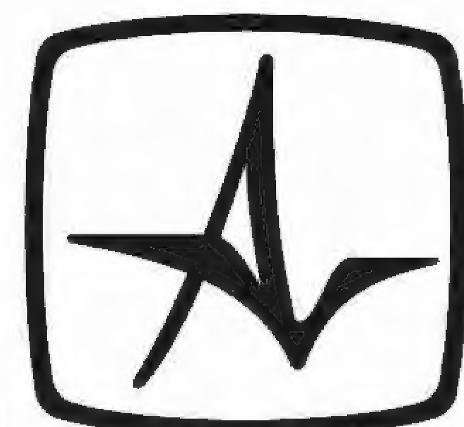
Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2024

